

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Zdravotně sociální fakulta

Názory české společnosti na registrované partnerství

Diplomová práce

Mgr. Veronika Kubelová

2008

Dagmar Caletková

Děkuji své vedoucí práce Mgr. Veronice Kubelové za odborné vedení, příjemnou a velmi vstřícnou spolupráci, za poskytnutí cenných rad a za profesionální přístup.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Názory české společnosti na registrované partnerství vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v příložené bibliografii.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě – Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 15.8.2008

Bc.Dagmar Caletková

Abstract

This diploma thesis discusses the issue of registered partnership and the Czech public's opinion of it from the social and legal aspect of a new establishment. The theoretical section characterises the basic terms applying to this issue, i.e. homosexuality, the theory of its origin, the attitudes towards homosexually orientated individuals. This section also discusses registered partnership, its legal and social aspects.

The purpose of this work is to establish the predominant attitudes in Czech society towards homosexuality and homosexual orientation as such, including attitudes towards registered partnership. Also to map public awareness in key areas of this issue, which information sources and factors affect the opinions and attitudes of the public on the above-mentioned subjects and whether differences exist in the field of agreement or disagreement of approval of the Registered Partnership Act in dependence on gender, education or place of residence.

Three hypotheses have been determined. Hypothesis 1: A greater part of the Czech public perceives introduction of the registered Partnership Act to be a positive step for homosexually orientated citizens. Hypothesis 2: more than half of respondents do not have enough information about the issue of registered partnership. Hypothesis 3: More than half of respondents are chiefly influenced by the media in their attitudes. The first two hypotheses were confirmed by the acquired data. But not the third hypothesis.

The research section contains processing and evaluation of data obtained by the quantitative method of inquiries made through a questionnaire, when an anonymous questionnaire investigation established the general public's attitudes towards homosexuality and registered partnership.

The obtained data implies that the Czech public is aware of the establishment of registered partnership as such, but knowledge of specific aspects, which are significant from the social or legal aspect, are not on the required level. A large number of the respondents stated that they only have casual interest in the problems of the homosexual minority. It can also be stated that the chief source of information about these matters for the public is the media. The media is also given as one of the most frequent factors,

but not the chief factor, that influences the attitude towards homosexuality and homosexually orientated individuals. Most of the respondents stated that in this field they have not been influenced by anyone in particular. A pleasing discovery is that the Czech public has an open approach to the establishment of registered partnership and agrees with its introduction to practice by means of approval of Act number 115/2006 Coll. In this direction there was no great difference between the opinions of men and women, people with various levels of education or between the inhabitants of Prague or the Pilsen region.

The above-mentioned implies that the public's knowledge is more of a general character, deeper knowledge of the issue is lacking. The media is the chief informational element, but only influences the attitude towards homosexuality of a smaller part of the public. A very small percentage of respondents gave family and school as elements influencing their attitude towards the issue. I believe there is a potential for using the findings and information contained in this work in the field of targeted education and increasing public awareness, which is the basis for creating tolerant attitudes towards minority groups of co-citizens.

Obsah

Úvod	8
1. Současný stav	9
1.1 Sexuální orientace	9
1.2 Pojem homosexualita	9
1.2.1 Co je to homosexualita	10
1.3 Příčiny homosexuality	10
1.3.1 Genetická dispozice	11
1.3.2 Hormonální vlivy v prenatálním období	11
1.3.3 Teorie svedení	11
1.3.4 Vlivy prostředí a výchovy	12
1.3.5 Shrnutí teorií vzniku homosexuality	12
1.4 Výskyt homosexuálně orientovaných osob v populaci	13
1.5 Druhy homosexuality	14
1.6 Sexuální identifikace	14
1.7 Homosexualita a homosexuální chování	15
1.8 Coming-out	16
1.8.1 Fáze coming-outu	17
1.9 Homosexuální občané a diskriminace	19
1.9.1 Důležité události z historie prosazování práv homosexuálů	19
1.9.2 Diskriminace na základě sexuální orientace – situace v ČR	20
1.10 Modely homosexuálního života	21
1.10.1 Celibát	21
1.10.2 Manželství	22
1.10.3 Homosexuální partnerství	23
1.11 Registrované partnerství	25
1.11.1 Registrované partnerství ve světě	25
1.11.2 Stručná historie prosazování zákona v ČR	26
1.11.3 Počet uzavřených registrovaných partnerství v ČR	28

1.11.4 Zákon č. 115/2206 Sb. o registrovaném partnerství	29
1.12 Postoje k homosexualitě a registrovanému partnerství	34
1.12.1 Stručný pohled do historie	34
1.12.2 Postoje společnosti	37
2. Cíle a hypotézy	40
2.1 Cíle	40
2.2 Hypotézy	40
3. Metodika	41
3.1 Použité metody a techniky	41
3.2 Charakteristika výzkumného souboru	41
3.3 Vlastní realizace výzkumu	41
3.4 Zpracování dat	41
4. Výsledky	42
5. Diskuse	85
6. Závěr	95
7. Seznam použitých zdrojů	97
8. Klíčová slova	103
9. Seznam příloh	104

Úvod

Téma své diplomové práce jsem si zvolila ze dvou důvodů. Jedním z nich je, že téma považuji za velmi aktuální a důležité. V nedávné minulosti bylo hojně diskutované v médiích, zejména v období schvalování zákona. Zajímalo mne, jaký názor má na toto téma veřejnost a jak je ovlivněna právě médii. Dalším důvodem je má osobní zkušenost s reakcí okolí na přiznání homosexuálního partnerství v okruhu mých velmi blízkých přátel. Reakce byly různorodé, od naprosto odmítavých až po velmi vstřícné, tolerantní, akceptující a podporu nabízející. To mne přivedlo k otázce, zda vnímání této problematiky u široké veřejnosti je podobně diferencované, či zda převládá vstřícná nebo naopak odmítavá reakce.

V teoretické části své práci jsem tedy nastínila některé pojmy související s homosexualitou a také registrovaným partnerstvím.

Ve výzkumné části jsem se zaměřila právě na zjištění postojů a názorů veřejnosti na homosexualitu a homosexuální orientaci jako takovou, včetně názorů na registrované partnerství. Dále na zmapování informovanosti veřejnosti v základních oblastech této problematiky, ale i to, jak sama veřejnost tuto informovanost vnímá a které informační zdroje a faktory ovlivňují postoje a názory veřejnosti na téma homosexuality a homosexuálního soužití.

Názory na sexualitu a vše co s ní souvisí, prodělaly od počátku devadesátých let minulého století ve světě i v naší zemi velký posun. Česká republika patří k zemím, kde je situace v přístupu k sexuálním otázkám, potažmo k homosexuálně orientovaným lidem poměrně liberální. Nicméně i přesto se vyskytují případy skryté i otevřené diskriminace gayů a lesbiček na základě jejich sexuální orientace, či chování vůči nim vycházející z předsudků. Cestou, která by toho mohla uvést na pravou míru, je dostatek kvalitních informací a pozitivní motivace veřejnosti k jejich získávání.

1. Současný stav

Heterosexuál, homosexuál, bisexuál nebo transsexuál – trochu více tolerance!(2)
Heterosexualita, tedy sexuální zaměření na osoby opačného pohlaví, je nejrozšířenější formou sexuality, základním předpokladem pro další bytí lidstva (2).

Ale existují muži a ženy, kteří jsou po celý život schopni provozovat sex pouze s partnery stejného pohlaví. To jsou homosexuálové. Také lesbické ženy jsou označovány jako homosexuální. Je možné, že si stejně jako mnoho jiných lidí nedokážete představit láskyplnou, něžnou a starostlivou sexualitu mezi dvěma lidmi stejného pohlaví. Láska mezi nimi však předpokládá také hodnoty, jako je věrnost a blízkost. Jak je to možné, že nejsou všichni lidé heterosexuální?(2)

1.1 Sexuální orientace

Sexualita představuje jeden ze základních individuálních i interpersonálních motivů v životě každého jedince. Člověk se rodí jako tvor sexuální a pohlavnost ho provází v podstatě po celý život. Ovlivňuje jeho osobnost i mezilidské vztahy a zpětně je jimi ovlivňována. Je specifickou formou komunikace, zdrojem hlubokých emocí, faktorem organizujícím lidské chování a prožívání (31).

Jak uvádí doktor PROCHÁZKA sexuální orientace je trvalou a neměnnou charakteristikou každého člověka. Vyjadřuje, že při volbě erotického partnera a své citové náklonnosti dáváme někomu přednost, muži nebo ženě. To ovšem neznamená, že umíme nějak jednoznačně a objektivně sexuální orientaci určit, změřit či stanovit. Jediným prostředkem pro její stanovení je vlastní sebepoznání a lékař či psycholog může v tomto procesu působit jen jako kvalifikovaný průvodce (18).

1.2 Pojem homosexualita

Výraz homosexualita (z řečtiny homos = stejný, z latiny sexus = pohlaví), tedy stejnopohlavnost, použil poprvé Benkert roku 1869, a to ve významu, který dodnes používáme. Homosexualitu chápeme jako sexuální orientaci na osoby stejného pohlaví. Je to celoživotní, neměnný a nositelem nezapříčiněný a nezvolený stav. Homosexuální může být muž i žena (16).

1.2.1 Co je to homosexualita

Homosexualita je trvalá pohlavní orientace na příslušníky stejného pohlaví s podobnými citovými a partnerskými vztahy jako u heterosexuality a zejména s nalezením uspokojení. V minulosti byla homosexualita považována za perverzi (zvrácenost), dnes se z lékařského hlediska chápe jako odchylka od běžné sexuality, skutečnou homosexualitu nelze „vyléčit“ (26).

Homosexualita se projevuje trvalou erotickou a sexuální orientací na osoby stejného pohlaví (35).

Nositelé homosexuálního zaměření jsou homosexuálové (anglicky gayové), homosexuální ženy jsou lesbičky (11).

Termín homosexuální je však již dnes považován za nejasný a zavádějící. Má se za to, že se týká spíše jen mužů a příliš umocňuje význam odlišnosti a aktivit v sexualitě a potlačuje význam citové složky - plnohodnotné lásky jako je láska heterosexuální. To vedlo i k tomu, že americká psychologická asociace v roce 1991 doporučila, aby se nepoužíval termín homosexuální, neboť je asociován s negativními stereotypy. Doporučujeme používat termín gay a lesbička či lesbická žena a dívka.

Homosexualitu nepovažujeme za nemoc ani poruchu, je jedním z možných projevů lidské sexuality. Za zdravotní poruchu je považována jen egodystonní sexuální orientace. Tedy taková, s níž není její nositel smířen a vyrovnán, činí mu psychické problémy (18).

1.3 Příčiny vzniku homosexuality

V oblasti příčin vzniku homosexuality existuje celá řada teorií, nicméně jak uvádí JANOŠOVÁ, nebyla tato sexuální variace prozkoumána natolik, aby bylo možné jednoznačně určit příčiny jejího vzniku (11).

1.3.1 Genetické dispozice

Tato teorie předpokládá, že na vzniku homosexuálního zaměření se podílí genetické vlivy. Jsou prováděny výzkumy, které hledají lokalizaci genetické informace pro homosexualitu na některém chromozomu (35).

Roku 1993 vědci D.Hamer a S.LeVay z Národního ústavu pro výzkum rakoviny v USA při zkoumání pohlavních chromozomů zjistili, že na hrotu dlouhého raménka pohlavního chromozomu X v oblasti označované Xq 28 se pravděpodobně nachází gen nebo geny odpovědné za homosexuální orientaci. U homosexuálních mužů, u nichž byla nalezena příslušná shoda alel, byli zjištěni v příbuzenstvu z matčiny strany další homosexuálně zaměření jedinci (11). Žádný analogický rozdíl v genetickém vybavení však dosud nebyl zjištěn mezi homosexuálními a heterosexuálními ženami (11).

Další studie, které podporují tuto teorii, byly prováděny u jednovaječných dvojčat. Zjišťovaly jejich míru korelace sexuální orientace, která byla vyšší než u dvojčat dvojvaječných či u sourozenců nedvojčat.

1.3.2 Hormonální vlivy v prenatálním období

Tato teorie předpokládá, že na vznik homosexuální orientace má vliv hormon testosteron v období vývoje plodu. Starší náhled na tuto teorii předpokládal, že za homosexualitu mužů je odpovědná nízká hladina tohoto mužského pohlavního hormonu v období vývoje plodu.

Některé novější názory se však přiklánějí k hypotéze, že se může jednat spíše o odlišnou reakci sexuálních center mozku na tento hormon. Vzhledem k tomu, že se tato odlišnost objevuje velmi brzy, je velmi pravděpodobné, že by mohla být zpětně výsledkem genetických dispozic (11).

Někteří autoři v rámci této teorie však připouštějí i vliv další činitelů, např. působení stresu v období těhotenství nebo toxický vliv některých látek.

1.3.3 Teorie svedení

Tato teorie patří mezi ty starší a v dnešní době je jí v řadách odborníků přikládán stále menší význam. Řada psychologických i medicínských důkazů svědčí proti ní. Tato

teorie předpokládá, že homosexuální orientaci způsobuje svedení jedince v období dospívání.

Teorie svedení – homosexuální orientace je vnitřně daná, tudíž jí nelze vyprovokovat svedením. Spíš bychom mohli hovořit o „odkrytí vloh“, „nastartování interního programu“. Homosexuální orientace se objevuje u dospívajících s maximální naléhavostí. Až 25% mužů má v době dospívání minimálně jednu homosexuální zkušenost. A zase naopak homosexuálové často hovoří o heterosexuálních zkušenostech z dob svého dospívání. Je to logické. Protože dospívání je obdobím experimentování a to i na poli erotickém (35).

1.3.4 Vlivy prostředí a výchovy

Nejvíce současných odborníků se shoduje na tom, že prostředí může ovlivnit predispozice k určitému sexuálnímu založení pouze v prvních letech života jedince (asi do 3. roku dítěte). Působí na ně pravděpodobně rodičovské chování, event. i další psychogenní faktory. Tyto vlivy však mohou mít větší význam jen pro jedince, kteří mají genetické dispozice nebo u nich probíhal odlišný prenatální vývoj (11).

Jak uvádí JANOŠOVÁ někteří vědci, např. americký sociolog L.Yablonsky zastávají teorii, že ovlivnění k určitému sexuálnímu chování je možné prostředím a výchovou i v pozdějším věku, a sice v tom případě, že v rámci rodiny zastává matka silnou, dominantní pozici, kdežto otec svou roli mužského identifikačního vzoru plní nedostatečně, což může být v některých případech vysvětlením pro homosexuální orientaci syna (11).

1.3.5 Shrnutí teorií vzniku homosexuality

Většina odborníků se domnívá, že na vzniku homosexuality se podílí více činitelů. Největší podíl pravděpodobně hrají biologické faktory a u predisponovaných jedinců mohou působit i psychosociální faktory - rodinné prostředí, styl výchovy.

Vědecké výzkumy jsou ovšem více věnovány problematice mužské homosexuality, takže výše uvedené platí trochu více pro ni. Poznatků, které se týkají ženské homosexuality a příčinám jejího vzniku je méně.

Všechny dosavadní poznatky svědčí o tom, že sexuální orientace je záležitostí vrozenou a ani homosexuálnímu zaměření se nelze „naučit“ a nelze ho ani „vyléčit“. Je prostě jednou z variací lidské sexuality (23).

1.4 Výskyt homosexuálně orientovaných osob v populaci

Homosexualita je sociologickou deviací ve statistickém slova smyslu, protože není většinovým způsobem uspokojování pohlavního pudu. Většina celosvětových odhadů se shoduje v tom, že homosexuálů je v populaci 2 – 5 %, přičemž větší zastoupení je v mužské části populace. Přesná čísla o procentuelním zastoupení gayů a lesbiček je obtížné přesně zjistit (2).

Výsledky jednotlivých sociálních a sexuologických průzkumů se velmi různí. Nejčastěji se uvádí četnost u mužů 4 % (až 10 %) a u žen 1 % a více. Dotazníky však zjišťují sebeidentifikaci a sexuální chování dotazovaných, jež ovšem neodpovídají vždy skutečnému zaměření (11).

Podle průzkumu prováděném WEISSEM A ZVĚŘINOU v České republice na konci roku 1993 a znovu o pět let později, tedy na konci roku 1998, konstatoval homosexuální orientaci jen zlomek procenta vyšetřovaných mužů a žen (viz tabulka) (32).

Sexuální orientace (v procentech)

	muži		ženy	
	1993	1998	1993	1998
heterosexuální	98,2	97,5	97,7	96,6
nejsem si jist/a	1,4	2,2	2,0	3,1
homosexuální	0,4	0,3	0,3	0,3

Zdroj: WEISS, Petr, ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*, str.96

1.5 Druhy homosexuality

Nejčastěji je homosexualita rozdělována podle pohlaví na mužskou a ženskou. Pro mužskou homosexualitu existuje celá řada označení, např. uranista, androfil, dnes nejčastěji používaný a preferovaný termín gay. Existují i označení pejorativního rázu jako bukvice, teplouš, buzerant, které jsou používána určitými skupinami či jedinci zejména v homofobním kontextu. Pro ženskou homosexualitu se vžilo označení lesbicismus. Tento termín má svůj původ ve starověkém Řecku u básnířky Sapphó, která žila na východořeckém ostrově Lesbos a ve svých básních se zaobírala i milostnými vztahy mezi dvěma ženami.

Další dělení homosexuality může být dle vyspělosti objektu: pedofilie, efebofilie (předpubertální chlapec), androfilie (dospělí muži), gerontofilie (staří muži). U žen (lesbiček) hovoříme o korofilii, parentofii (předpubertální dívka), gynekofilii (dospělé ženy), graeofilii (staré ženy) (35).

Dále můžeme rozlišovat dle rolí aktérů při pohlavním styku na mužskou roli (aktivní, androfilní, incubus) a ženskou roli (submisivní, feminní, sucubus) (35).

Sexuologie dále rozděluje homosexualitu na egodystonní a egosyntonní formu. Egosyntonní homosexualita znamená, že jedinec je se svojí orientací plně smířen, vyrovnán, přijímá ji, je schopen svou orientaci před okolím přiznat. Egodystonní homosexualita znamená, že jedinec tuto orientaci odmítá, je sám se sebou v rozporu, touží po heterosexuální adaptaci, není schopen před svým okolím a před sebou svou orientaci přiznat. Často podléhá depresím, v jejichž průběhu může dojít i k bilančním sebevraždám, které jsou pro okolí často nepochopitelné (27).

1.6 Sexuální identifikace

Týká se vlastního sebepojetí člověka. Sexuální identifikace určuje, za koho jedinec sám sebe považuje. Na zodpovězení otázky vlastní sexuální orientace staví člověk svůj další citový život týkající se hledání partnera, zakládání rodiny atd. (11).

Zhruba mezi dvanáctým a osmnáctým měsícem si dítě začíná uvědomovat svoji příslušnost k určitému pohlaví. Probíhá pohlavní identifikace s rodičem stejného

pohlaví a komplementace, tedy doplňování, s rodičem opačného pohlaví (16). Je nám dána sociosexuální role. Pod vlivem dospělých si dítě ujasňuje svou životní roli mužskou nebo ženskou. Každé dítě je vychovááno ve smyslu heterosexuálním, každé však s jiným důrazem. Maminka a tatínek nám říkají, že kluk si bere holku a mají spolu děti a my se učíme heterosexuálním zákonitostem života. Orientace však může být homosexuální. Co se pak stane? I dítě přichází na svět s určitými předpoklady pro pozdější pohlavní život a určitou sexuální preferenci, kterou si již v dětství leckdy plně uvědomuje. Může tak vzniknout vnitřní konflikt, který bude zdrojem všech problémů s rozpoznáním a přijetím jiné sexuální orientace (28).

Jak uvádí sexuolog Ivo PROCHÁZKA, sexuální identifikace vyjadřuje vnitřní cítění a sebehodnocení. Cítíme se buď mužem nebo ženou a také heterosexuálem nebo homosexuálem. Někteří z nás se cítí bisexuálně orientováni, tedy domnívají se, že je přitahují obě pohlaví a neumějí dát přednost buď mužům, nebo ženám. Bisexuální identifikace je častější u žen než u mužů. To zřejmě souvisí s výraznějším psychosociálním a citovým ovlivněním sexuality proti mužskému biologickému pojetí (18).

Odhady četnosti jevů v populaci (v procentech)

	Orientace	Identifikace	Chování
Heterosexuální	96 %	95 – 97 %	90 %
Homosexuální	4 %	2 – 3 %	1 – 2 %
Bisexuální	méně než 1 %	1 %	8 %

Zdroj: PROCHÁZKA, Ivo. Coming out: průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe, str. 5

1.7 Homosexualita a homosexuální chování

Vnější projevem lidské sexuality je sexuální chování. Za určitých okolností se může většina heterosexuálů chovat homosexuálně a naopak. Tato oblast tedy nemusí korespondovat s reálnou orientací (11).

Homosexuální chování – v širším slova smyslu zahrnuje všechny aktivity směřující k nalezení a navázání erotického a sexuálního vztahu s osobou stejného

pohlaví, v užším slova smyslu pak pohlavní styk (nejen soulož) s osobou stejného pohlaví **(18)**.

Je rozdíl mezi homosexualitou a homosexuálním chováním. Homosexuální chování může být motivováno jinými pohnutkami než preferovanou sexuální orientací. Jsou známé homosexuální styky vězňů. Jde o náhražkové chování. Homosexuální prostituce je provozována lidmi, kteří nemusí být homosexuálové, jsou heterosexuálně orientovaní. Důvodem takového homosexuálního chování je finanční odměna. Naopak ne každý homosexuálně orientovaný člověk se chová homosexuálně **(35)**.

Většina lidí se chová celý život v souladu se svou sexuální orientací a identifikací. U homosexuálů to už nebývá tak jednoduché. Někteří z nich své zaměření nerozpoznají po celý život, mohou se cítit heterosexuální a také tak žijí. Jiní si sice uvědomují své zaměření, ale nechtějí se s ním smířit a odmítají homosexuální pohlavní styky. Další pak z nejrůznějších důvodů navazují vztahy s oběma pohlavími a hodnotí se sami jako bisexuální nebo někdy i heterosexuální. Jsou i tací, kteří spí jen se stejným pohlavím, přesto se nehodnotí jako homosexuální **(18)**.

1.8 Coming-out

Coming-out je proces identifikace se se svojí orientací. Pro některé jedince je to proces nesmírně bolestný a zdoluhavý. Jde o proces přijmutí sebe sama, své odlišnosti od heterosexuální většiny. Tento proces zahrnuje cestu od prvních homosexuálních zážitků po otevřené hlášení se ke své homosexuální orientaci **(35)**.

Coming-out bývá definován jako vnitropsychický konflikt mezi internalizovanou homofonií, která zahrnuje zvnitřnění a ztotožnění se se sociálně negativními postoji k homosexuální orientaci, a zároveň nově rozpoznaným nebo alespoň si podstatně uvědomovaným vlastním erotickým zaměřením **(2)**.

Nejčastějším obdobím, kdy coming-out začíná je období puberty. Tehdy si homosexuál uvědomuje odlišné zaměření na základě svých sexuálních fantazií a citových prožitků. Nebývá ale výjimkou pozdější rozpoznání sexuální orientace **(7)**. Puberta je již sama o sobě pro mladého člověka složitým obdobím. Hlavním problémem dospívajícího je jeho „sociální nezakotvenost“. Už se necítí jako dítě, ale ještě není

dospělý. Příčinou jsou v první řadě reakce dospělých na jeho situaci. Ve vlastních očích už není dítětem, ale doopravdy dospělý není, protože není ekonomicky nezávislý (povolání, příjmy). Dospívající si klade otázky: Kdo jsem (reálný sebeobraz)? Jaký bych chtěl být (ideální sebeobraz)? Jak mě vidí druzí (předpokládaný obraz druhých)? Vzniká nejistota v roli způsobená tímto „mezistavem“, jejich role dítěte již není akceptována a dosud si nejsou jisti jako dospělí. To způsobuje labilitu pocitu vlastní hodnoty; dospívající se pohybuje mezi extrémně euforickým očekáváním a depresivním podceňováním (13). U mladých gayů a leseb pak navíc ještě přistupuje nejistota pramenící z uvědomování si odlišnosti v sexuálním zaměření.

Věk, kdy došlo k rozpoznání homosexuální orientace u mužů (podle Günthera, 1988)

do 12-ti let	11 %
12 – 16 let	59 %
16 – 18 let	15 %
18 – 24 let	12 %
nad 24 let	3 %

Zdroj: PROCHÁZKA, Ivo. *Coming out: průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*, str. 6

1.8.1 Fáze coming-outu

Coming-out má několik základních fází, které se mohou vzájemně prolínat:

- a) precoming-out – Jedinec si uvědomuje vlastní odlišnost, ale nepojmenovává ji, neumí ji přesně vyjádřit. Často se již v dětství projevuje jako tzv. gender dysforia, narušený vztah k otci, izolace v kolektivu vrstevníků. Vznikají poruchy sebehodnocení
- b) vlastní coming-out – Jedinec si uvědomuje, že zdrojem odlišnosti je jiné sexuální zaměření než očekával vzhledem ke své výchově a jaké od něj očekává okolí. Proto se s ním neztotožňuje a odmítá je, brání se připustit jeho existenci. V dalších fázích dochází k přiznání své sexuální identifikace sobě samému a pak i jinému člověku. Nejobtížnější součástí této fáze je svěření se se svým zaměřením rodičům.

- c) fáze explorace – Dochází k experimentování s nově uvědoměnou sexuální identitou, navazování prvních sexuálních vztahů často bez hlubší citové odezvy, nastává první období sociální adaptace v gay komunitě.
- d) fáze partnerství – Navazuje první partnerské vztahy, dochází ke sladění sexuální orientace a citových vztahů.
- e) fáze integrace – Dochází k integraci osobnosti, nalezení a dotřídění hodnotového systému včetně začlenění sexuální orientace, partnerského a sexuálního života (7).

Proces coming-outu má své příčiny jednak ve společenských předsudcích vůči homosexualitě, kromě toho však i v tom, jak uvádí PROCHÁZKA, že u homosexuality dochází k narušení některých vzorců sociálního chování jako např. je plná realizace sexuálního pudu včetně emočních vazeb v souladu s uspokojením rodičovských potřeb. Dalším faktorem je kognitivně-behaviorální nejistota, která vyplývá z příslušnosti k menšině v rámci většinové společnosti. Homosexuálním mužům i ženám chybí nebo je nedostatečně vyjádřena identifikační a kognitivní zkušenost, která zesiluje pocit izolace a vykořeněnosti. Svou roli hraje i relativně dostupná možnost popření své identity a přizpůsobení se životnímu stylu majoritní společnosti (7).

Otázkou sexuálních menšin a problematikou jejich postavení v naší společnosti se zabývala v roce 2007 i Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny MUDr. Džamily Stehlíkové. Ve své Analýze situace LGBT menšiny v ČR pak k otázce coming-outu uvádí následující. Coming-out je možné definovat různě široce, a to jako vnitřní přiznání si, že „jsem jedním z nich“ (vnitřní coming-out), tak i sdělení této skutečnosti svému okolí (vnější coming-out). Mnoho odborníků a odbornic dokonce považuje coming-out za celoživotní proces, který nikdy není zcela ukončen. Pro společenský obraz gayů a leseb je podstatný coming-out vnější, a to zejména takový, který se neomezuje na okruh nejbližších přátel (17).

Právě viditelnost otevřených gayů a leseb je velmi zásadní pro akceptaci této menšiny ve společnosti. Ochota ke coming-outu je však v Česku malá, a to jak u neznámých jednotlivců, tak i u mediálně známých osob. Jen stěží lze například uvěřit tomu, že by v České republice nebyli mezi mediálně známými osobnostmi žádné lesby

a jen velmi málo gayů. Strach z nepochopení a odmítnutí mohou jistě vysvětlit mnohé, avšak v poměrně liberální zemi jakou je Česká republika, lze často pochybovat o adekvátnosti takových obav (17).

1.9 Homosexuální občané a diskriminace

Jak uvádí SPENSER, z dvě stě dvou zemí světa je homosexuální chování postaveno mimo zákon v sedmdesáti čtyřech. Nejhorší situace je v Africe a nejpříznivější v Evropě. Ve více než padesáti zemích je homosexuální chování ilegální, přičemž se jedná o převážně islámské státy nebo státy bývalého komunistického bloku. Dále SPENSER říká, že v padesáti šesti zemích existuje gay a lesbické hnutí a v jedenácti z nich je většina obyvatel příznivě nakloněné rovnoprávnosti gayů a lesbiček. V devadesáti osmi zemích není homosexuální chování ilegální, ale ani zde neexistují zákony bránící diskriminaci. Jen v šesti zemích, jak píše SPENSER, existuje právní ochrana gayů a lesbiček proti diskriminaci, mimo jiné také v některých částech Spojených států, v Kanadě a Austrálii (22).

1.9.1 Důležité události z historie prosazování práv homosexuálů

Výběr milníků z historie prosazování práv homosexuálů ve světě k 110. výročí založení první organizace pro zrovnoprávnění gayů ve společnosti:

1867 – Karl-Heinrich Ulrichs, průkopník emancipace homosexuálů, vznesl na kongresu německých juristů jako první veřejně požadavky na zrovnoprávnění gayů ve společnosti.

1897 – Německý lékař Magnus Hirschfeld založil v Berlíně první organizaci na ochranu práv homosexuálů – Vědecko-humanitární výbor (Wissenschaftlich-humanitäres Komitee, WhK).

1946 – V Nizozemí založena organizace „COC“, nejstarší dosud existující organizace homosexuálů na světě.

1967 – V New Yorku otevřeno Knihkupectví Oskara Wilde, historicky první obchod svého druhu, určený pro gay klientelu.

1978 – Poprvé oficiálně použita duhová vlajka jako symbol hrdosti gay a lesbických společností.

1981 – Norsko jako historicky první země přijalo legislativu proti diskriminaci homosexuálů.

1989 – V Dánsku jako v první zemi na světě vstoupil v platnost zákon umožňující registrované partnerství homosexuálů.

1992 – Světová zdravotnická organizace (WHO) vyňala homosexualitu z mezinárodní klasifikace nemocí.

2001 – Nizozemí jako první stát zavedlo sňatky pro páry stejného pohlaví; zároveň povolilo homosexuálům adopce dětí.

2006 – Zákon o registrovaném partnerství vstoupil v platnost v České republice (29).

1.9.2 Diskriminace na základě sexuální orientace – situace v ČR

Právní úprava diskriminace je v českém právním řádu roztržštěná a nesourodá, míra ochrany před diskriminací proto závisí především na tom, v jaké oblasti života a z jakého důvodu k diskriminaci došlo. Na ústavní úrovni je zákaz diskriminace obsažen v čl.3 odst.1 Listiny základních práv a svobod, který zakotvuje rovný přístup k řadě práv bez diskriminace z mnoha konkrétních důvodů nebo i jiného postavení. Sexuální orientaci lze podřadit pod „jiné postavení“. Uvedený článek Listiny vychází z čl. 14 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, která je pro ČR závazná a podle níž rozhoduje Evropský soud pro lidská práva. Výslovně je diskriminace na základě sexuální orientace zakázána také v právu Evropské unie, a to v čl. 13 Smlouvy o založení ES ve znění Amsterodamské smlouvy z roku 1997 (17).

Povinnost zajišťovat rovné zacházení a ochrana před diskriminací z důvodu sexuální orientace jsou relativně dobře upraveny v pracovně-právní oblasti. Zákon o zaměstnanosti, zákon o vojácích z povolání, zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů a služební zákon výslovně zakazují diskriminaci mj. i z důvodu sexuální orientace, zároveň také stanoví právo oběti domáhat se ochrany u soudu. Problematická je v současné době ochrana v pracovním poměru, neboť nový zákoník práce neupravuje ochranu před diskriminací dostatečně. Z hlediska ochrany LGBTI lidí

je pracovně – právní oblast a přístup k zaměstnání nejdůležitější, neboť to je sféra života, kde jsou diskriminováni nejčastěji (17).

Jak uvádí Olga PECHOVÁ, ačkoliv v západní Evropě a v USA existuje množství výzkumných studií, které téma diskriminace podrobně analyzují, v České republice byl zatím proveden pouze jeden rozsáhlejší výzkum nazvaný „Společenská diskriminace lesbických žen, gay mužů a bisexuálů v ČR“ (Procházka a kol. 2003). Tento výzkum byl proveden v rámci širšího projektu zaměřeného na deset východoevropských zemí přistupujících k Evropské unii. Vzhledem k tomu, že se u nás jedná o jediný rozsáhlejší výzkum v této oblasti, dr. PECHOVÁ cituje alespoň několik nejvýznamnějších zjištění.

S výraznou diskriminací na trhu práce se podle této studie setkalo 12% respondentů a 25% respondentů uvedlo, že se setkalo s obtěžováním na pracovišti z důvodu svojí sexuální orientace. Při hodnocení tohoto už tak významného čísla je nutné si uvědomit, že zhruba třetina respondentů uvedla, že svoji sexuální orientaci na pracovišti důsledně tají právě z obavy před diskriminací. Diskriminace v ostatních oblastech byla méně četná. Diskriminaci v oblasti služeb uvedlo 13% respondentů, v oblasti bydlení pak 7% a ve zdravotnictví rovněž 7 % (25).

V dalších oblastech, jako jsou vzdělání, poskytování sociálních výhod, zdravotní péče, poskytování služeb včetně bydlení, je zákaz diskriminace upraven nedostatečně nebo vůbec (17).

Zákon, který by komplexně zakotvoval právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace z důvodu sexuální orientace dosud přijat nebyl (17).

1.10 Modely homosexuálního života

Pohlavní identifikaci – tedy představu o sobě samém a vlastní sexuální roli – si člověk vytváří na základě svých zkušeností a zážitků, zmatků a omylů. Výsledný obraz se pak prosazuje nejen bezprostředně v sexuálním životě jedince, ale výrazně ovlivní i jeho životní styl a perspektivy.(10)

1.10.1 Celibát

Pro homosexuálního člověka, který má žít v souladu se svými pocity, je volba manželství nepřijatelná. Věřící homosexuální lidé, kteří se hlásí k nějakému

náboženství, patrně čelí složitějším vnitřním konfliktům než stejně orientovaní bez vyznání. Aktivní členové některé z církví nebo náboženských společenství, pro něž je homosexuální partnerské soužití nepřijatelné, se velmi často ocitají v neřešitelném dilematu: Chtějí-li vyhovět náboženským nařízením, jedinou možností, která přichází v úvahu, je žít v pohlavní zdrženlivosti. Ne každý člověk, bez rozdílu sexuální orientace, je však k tomuto způsobu života disponován a ne každý dokáže uspokojivě naplnit svůj život, který je bezpartnerským žitím zredukován na jednu polovinu životního programu – na zaměstnání či povolání a na vnější společenský život. Nedobrovolně zvolený celibát, který zapovídá intimní sdílení s nejbližším člověkem, však může vést k pocitům vyhoštěnosti, vakua a samoty **(11)**.

1.10.2 Manželství

V minulosti většina konformnějších homosexuálních lidí, jejichž sexuální založení se přibližovalo k bisexualitě, vstupovala do manželství nebo přicházela do sexuologických poraden s žádostí o pomoc v heterosexuální adaptaci. V dnešní době odborníci uzavírání takovýchto manželství nedoporučují, protože zkušenosti ukázaly, že manželství homosexuálů s sebou nesou velké riziko **(1)**.

Přesto, jak uvádí PROCHÁZKA, je mnoho homosexuálů, kteří se ožení či vdají. Bývá to z nejrůznějších důvodů. Někteří si nejsou v době sňatku svého zaměření vědomi nebo si ho alespoň nepřipouštějí, jiní si nedokáží představit, že by mohli vytvořit rovnocenný, stabilní a citově bohatý partnerský vztah s osobou stejného pohlaví. Není dost identifikačních vzorů, tedy homosexuálních párů, které by mladým gayům a lesbičkám ukázaly, že se tak dá žít. To vyvolává nedůvěru, jestli homosexuální vztahy mají vůbec šanci na úspěch **(18)**.

Také nátlak společnosti, snaha nelišit se od ostatních je silným, i když ne správným argumentem pro vstup homosexuála do manželství. Pochopitelnějším důvodem je touha po zplození a výchově dítěte. Rodičovský pud totiž v důsledku homosexuality nezaniká a může být dosti silný. Zodpovědný vstup do manželství však nutně znamená odmítnutí párového života s osobou stejného pohlaví a celoživotní vzdání se plnohodnotného citového života. Ten totiž manželství může homosexuálovi

jen částečně nahradit (18). Dále PROCHÁZKA uvádí, že pokud se už homosexuál pro vstup do manželství rozhodne, měl by svého budoucího partnera o svém zaměření informovat a říci mu či jí, že nikdy nebude jiný a tak jemu či jí umožnit se zodpovědně rozhodnout (18).

Zvláštním jevem, který sexuologové vůbec nedoporučují, je zakládání tzv. „krycího manželství“, které uzavírají někteří gayové s lesbičkami s plným vědomím svého založení a někdy též s existencí trvajících mimomanželského stejnopohlavního vztahu obou manželů. Důvody mohou být různé, např. snaha žít jako ostatní (syndrom egodystonního sexuálního sebezpřijetí) nebo touha po dítěti. Tyto svazky v podstatě nejsou utužovány žádným silnějším vzájemným citem a také se většinou rychle rozpadají (11).

1.10.3 Homosexuální partnerství

Život v homosexuálním partnerství s sebou přináší určitá specifika, která jsou odlišná např. od nesezdaného soužití heterosexuálních dvojic. Homosexuální pár má na rozdíl od ostatních forem soužití všeobecně nižší společensko-právní uznání, musí čelit většímu tlaku jak ze strany společnosti, tak ze strany vlastních příbuzných či známých. O svém způsobu života (a erotickém zaměření) většinou informuje jen zcela nejbližší přátele a tento fakt jej uzavírá do větší izolace. Tato izolace platí i obráceně, tedy i společnost a příbuzní mívají jistý odstup od homosexuálního páru. Z větší uzavřenosti plyne užší semknutí partnerů, ale i snadnější příchod ponorkového stavu, protože tu obvykle chybí někdo další, kdo by zmírnil vzájemné napětí (1).

Vztahy homosexuálních mužů mají trochu jinou dynamiku než vztahy homosexuálních žen. U mužů se popisuje jako první fáze intenzivní zamilování, při němž je již přítomen sex, dále budování společného domova, udržování vztahu i při vyostření individuálních rozdílů. Může trvat až tři roky, než vyjde vztah najevo před rodinou a přáteli, a ještě delší dobu může trvat, než je akceptován (zvláště původní rodinou). V další fázi se zvyšuje komplementarita páru prostřednictvím dokonalejší spolupráce, sílí důvěra a vzájemná oddanost. Může se zvýraznit nemajetnický postoj jednoho partnera k druhému. Dlouhodobě trvajících vztahy (až dvacet let) mohou

zaznamenat osvěžení vztahu a ještě větší semknutí po úspěšném dosažení ostatních životních cílů **(20)**.

U žen je v první fázi charakteristická ambivalence při definování vztahu, dochází k rozhodování, zda do vztahu investovat čas a energii a zda jej sexualizovat. Druhá fáze je romantické vzplanutí vztahu a soustředění se na něj, současně se intenzivně začíná sexuálně žít. Může následovat fáze konfliktu, pokud se vyjeví rozdílná očekávání a přání partnerek. Pokud se podaří konflikty řešit, zvyšuje se stabilita vztahu, partnerky se vidí realističtěji. Teprve v další fázi dochází k plnému uvědomění si své volby a k převzetí plné odpovědnosti za ni. Vrcholná fáze je spolupráce na určitém projektu – např. angažování pro nějakou ideu, společná výchova dětí, společné podnikání, event. zapojení do života lesbického společenství. Jde o motivy, které už leží mimo vztah sám, jde o přesah vztahu **(20)**.

Jak říká SOBOTKOVÁ, zásadním momentem ve vývoji jak osobní identity homosexuálního jedince, tak ve vývoji vztahu dvou partnerů je, zda a jak proběhne coming-out proces **(20)**.

Pokud jde o partnerské soužití osob stejného pohlaví, většina zemí žádnou právní úpravu nemá a neumožňuje gayům a lesbám svůj vztah podle zákona formalizovat. Z hlediska práva pak nejsou osoby v stejnopohlavních svazcích vůbec považovány za partnery či partnerky **(17)**.

V poslední době však řada zemí, zejména v Evropě, ale i dalších zemí světa, začíná vztahy stejnopohlavních párů uznávat právně a poskytovat jim některá práva dříve přiznávaná pouze manželům. Právní forma soužití stejnopohlavních párů přijatá v jednotlivých zemích se nicméně odlišuje. V některých zemích, např. ve Španělsku či Holandsku, mohou stejnopohlavní páry uzavírat manželství, a to za shodných podmínek jako páry heterosexuální; z toho svazku jim pak plynou i stejná práva a povinnosti jako manželům. Švédsko v současné době dokonce uvažuje, že bude uznávat i církevní sňatky stejnopohlavních párů **(17)**.

Většina zemí umožňujících stejnopohlavním párům jejich vztah nějakým způsobem právně upravit však spíše volila cestu tzv. registrovaného partnerství. Registrované partnerství jako právní institut upravující soužití dvou osob může být

otevřeno jak párům stejnopohlavním (výlučně), tak i párům heterosexuálním. Práva a povinnosti, která z uzavření tohoto svazku registrovaným partnerům či partnerkám vyplývají, se v jednotlivých zemích významně liší. Zatímco někde se svým rozsahem téměř blíží instituci manželství, jinde zákony registrovaným párům přiznávají jen velmi omezená práva a ve srovnání s manžely je i nadále podstatným způsobem znevýhodňují (17).

1.11 Registrované partnerství

1.11.1 Registrované partnerství ve světě

Při srovnávání zahraničních úprav vzájemného vztahu mezi osobami téhož pohlaví lze vysledovat několik přístupů:

1. Vztah mezi osobami téhož pohlaví je označen jako manželství a má tytéž právní následky. K takové úpravě dospěly v posledních letech některé skandinávské země a rovněž i Španělsko. Tento model tak bývá označován rovněž jako „skandinávský model“.
2. Právní úprava není chápána jako manželství, ale je označována jako registrované partnerství (v německé úpravě „zapisované“ partnerství – *Eigetragene Partnerschaft*), přičemž právní úpravy se liší v tom, zda registrované partnerství je přípustné
  - a) jenom mezi osobami téhož pohlaví,
  - b) i mezi osobami rozdílného pohlaví. V tom případě se jedná o jakousi „nižší“ formu manželství.
3. Právní úpravy registrovaného partnerství se liší rovněž v rozsahu vymezení vzájemných práv a povinností partnerů. Známé jsou přístupy:
  - a) právní úprava vymezuje práva a povinnosti partnerů obvykle stejně jako v manželství, ovšem s vymezenými výjimkami, které se zpravidla týkají možnosti osvojení a obecněji i vztahu k dětem jednoho z partnerů,
  - b) enumerační princip, tj. právní úprava výslovně vymezuje, která práva a povinnosti registrovaným partnerům náleží. Výčtový způsob je

z obecného pohledu problematičtější, protože se lehce může stát, že zákonodárce na některá práva, příp. povinnosti „zapomene“.

4. Specifickým přístupem je pak francouzská úprava, která registrované partnerství nazývá paktem solidarity (3).

K zemím, kde mohou stejnopohlavní páry uzavřít manželství patří, např. Nizozemí, Švédsko, Belgie a Španělsko (mimo některé autonomní oblasti). V těchto zemích je rovněž umožněna adopce dětí gay a lesbickým párům.

V zemích kde je uzákoněno registrované partnerství, je rozsah práv, která plynou z tohoto institutu různý. Například v Dánsku a Norsku jsou stejnopohlavním párům garantována stejná práva jako párům žijícím v manželství, včetně adopce či pěstounské péče. Na Islandu mají stejnopohlavní páry rovněž možnost vzájemné adopce dětí, ale nemohou děti adoptovat společně. V SRN mohou partneři adoptovat biologického potomka jednoho z partnerů, dále jim z registrovaného partnerství plynou výhody v oblasti sociální, právní i daňové. K dalším zemím, kde je uzákoněn tento institut soužití patří např. Slovinsko, Nový Zéland, Lucembursko, Grónsko, Dánsko, Finsko, Norsko, některé státy USA, např. Washington D.C..

Neregistrované spolužití, které platí i pro heterosexuální páry mohou využít gay a lesbické páry např. v Maďarsku, Portugalsku, Velké Británii, některých státech USA – Illinois, Hawaii, Minnesotě Nevadě, New Yorku (6).

1.11.2 Stručná historie prosazování zákona o registrovaném partnerství v ČR

Politické změny v roce 1989 nastartovaly demokratizační procesy v celé naší společnosti. Se změnou společenského uspořádání, se začalo i otevřeněji mluvit o některých tématech, která byla v době minulé tabu. Jedním z takovýchto témat byly i otázky týkající se homosexuální minority a prosazování jejích práv v rámci většinové společnosti.

Začaly vznikat organizace bojující za práva gayů a leseb, např. Svaz Lambda. Významným mezníkem pak bylo založení SOHO, tedy Sdružení organizací homosexuálních občanů v České republice. Došlo k tomu 24.6.1990 v Brně, a to na

základě shody zástupců čtyř organizací prosazujících práva homosexuálů (Svaz LAMBDA, politické Hnutí za rovnoprávnost homosexuálních občanů, komerční LEGA Pardubice a celoslovenské Hnutí Ganymédes) (8).

Právě sdružení SOHO se začalo systematicky zabývat prosazováním registrovaného partnerství. První kroky byly podniknuty již v roce 1992, kdy probíhalo seznamování veřejnosti se záměrem prosadit tento institut a byla oslovena odborná veřejnost k vyjádření svých názorů. Byl formulován první konkrétní návrh, a to začleněním registrovaného partnerství do Zákona o rodině a Občanského zákoníku (8). Veřejnost pak měla možnost vyjádřit se k tomuto tématu formou petice na podporu registrovaného partnerství v ČR.

V říjnu 1995 byl návrh zákona předložen všem zodpovědným institucím k posouzení, nejprve ho však Ministerstvo spravedlnosti ČR nechtělo do programu vlády vůbec zařadit. Po intervenci zástupců SOHO v ČR předložilo nakonec vládě tři varianty řešení:

1. pro dvojice stejného a různého pohlaví
2. pouze pro dvojice stejného pohlaví
3. nezavádět institut registrovaného partnerství, ale řešit majetkoprávní vztahy v příslušných zákonech (8).

Návrh zákona byl však v listopadu téhož roku zamítnut. V roce 1997 byl sněmovně předložen první poslanecký návrh zákona o registrovaném partnerství, ale i ten byl v roce 1998, jak vládou, tak poslaneckou sněmovnou zamítnut. V letech 1999 – 2003 byl opakovaně předkládán návrh zákona, jak poslanci, tak v podobě vládního návrhu zákona. Poslanecký návrh byl podruhé zamítnut, vládní návrh byl vrácen poslaneckou sněmovnou vládě k přepracování. V tomto období dochází i k další významné změně. Dochází k přetransformování SOHO v nástupnickou organizaci a k jejímu přejmenování na Gay iniciativu. V roce 2003 proběhla příprava věcného záměru zákona o registrovaném soužití osob téhož pohlaví a o změně souvisejících zákonů, ovšem v roce 2004 došlo k odložení projednávání vládního návrhu zákona na neurčito. V roce 2004 byl za spolupráce Gay iniciativy a Gay a lesbické ligy vypracován poslanecký návrh zákona o registrovaném partnerství. Byl předložen Parlamentu ČR

k projednání. Přes petiční akce na podporu schválení zákona, které proběhly, jak v rámci široké veřejnosti, tak mezi významnými osobnostmi veřejného života, organizované Gay iniciativou a Gay a lesbickou ligou, nebyl tento v únoru 2005 schůzí Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR schválen ve třetím čtení o jeden jediný hlas. Hned po té následovalo na jaře 2005 předložení nového poslaneckého zákona, ve kterém již byly zapracovány věcné připomínky z projednávání předešlého návrhu. V lednu 2006 byl tento návrh postoupen Poslaneckou sněmovnou do senátu, kde byl schválen na 9. schůzi dne 26. ledna více než dvěma třetinami hlasů přítomných. Nicméně v únoru téhož roku vyslovil své veto zákonu prezident republiky Václav Klaus (8). Ve svém zdůvodnění Václav Klaus předsedovi Poslanecké sněmovny mimo jiné napsal následující. V zájmu úsilí o všeobecné pochopení skutečné podstaty věci opakují základní tezi: zákon, který vracím, není o partnerství osob stejného pohlaví, ale o registraci tohoto partnerství státem a o doprovodných efektech této registrace jak pro ty, kterých se bezprostředně týká, tak pro ostatní (14). V závěru svého dopisu pak uvádí následující. Shrneme-li to, partnerství osob stejného pohlaví do života naší společnosti patří (jako důsledek našeho obecně liberálního pohledu na svět), státem registrované partnerství osob stejného pohlaví do našeho právního řádu nepatří (jedná se o institut, který s liberalismem nemá nic společného a který je pouhým využitím státu k prosazení určitých skupinových nároků a požadavků) (14). I přes prezidentské veto, byl však zákon po čtrnáctiletém úsilí o jeho prosazení, schválen. 15. března 2006 přehlasovala Poslanecká sněmovna veto prezidenta republiky a zákon byl definitivně schválen. Česká republika se tak stala první postkomunistickou zemí, kde vešla v platnost právní úprava vztahu gay a lesbických párů.

1.11.3 Počet uzavřených registrovaných partnerství V ČR

Od doby nabytí účinnosti zákona o registrovaném partnerství, tedy od 1.7.2006 až do 30.6.2008 bylo v České republice uzavřeno 582 registrovaných partnerství. Více než dvě třetiny tohoto počtu tvoří gay páry (428), lesbických partnerství je podstatně méně (154). Z celkového počtu partnerství jich bylo padesát osm uzavřeno s partnerem-

cizincem, a to nejčastěji ze Slovenska, USA a Kanady, ale objevily se i partneři či partnerky např. z Kuby, Mexika či Izraele. Za stejnou dobu, tedy dva roky, po které je zákon uplatňován v praxi, zaniklo devět partnerství, z tohoto počtu konkrétně pět gay párů a čtyři páry lesbické ukončily svůj svazek (5).

Registrované partnerství v ČR 1.7.2006 – 30.6.2008 (celkový počet)

kraj	partnerství	gay páry	lesbické páry	zaniklá RP	cizinci
Praha	191	147	44	1 G	26
Jihočeský	18	11	7		7
Jihomoravský	56	45	11		4
Karlovarský	20	16	4		1
Královehradecký	19	11	8	1 L	
Liberecký	30	23	7	1 G	
Moravskoslezský	54	34	20	3 L	3
Olomoucký	23	17	6		3
Pardubický	18	13	5		1
Plzeňský	17	12	5		1
Středočeský	60	41	19		6
Ústecký	58	42	16	2 G	4
Vysočina	9	8	1		1
Zlínský	9	8	1	1 G	1
CELKEM	582	428	154	9	58

Zdroj: *gay.iniciativa.cz* (Využito údajů poskytnutých pověřenými matrikami a matričnými úřady.)

1.11.4 Zákon č.115/2006 Sb. o registrovaném partnerství

Dne 1. července 2006 nabyl účinnosti zákon č.115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. Jde o právní úpravu, která byla předznamenána mnohými debatami a boji v parlamentu i mimoparlamentních kruzích. Předpokládám proto, že o významu a nutnosti právní úpravy homosexuálních párů není

zapotřebí se podrobně zmiňovat. Toto napsala doktorka KOLÁŘOVÁ ve svém článku „Právní úprava registrovaného partnerství“ pro časopis Právo a rodina (15). A dále uvádí, že česká právní úprava je kompromisní variantou úpravy partnerství pouze homosexuálních párů, přičemž svými důsledky staví registrované partnerství mezi manželství a vztah druha a družky. Přijetím zákona došlo ke zrovnoprávnění homosexuálů s heterosexuálními osobami v tom smyslu, že obě skupiny mají nyní volbu, zda žít v partnerství sezdaném (manželském nebo partnersky registrovaném) či nesezdaném (15).

Zákon obsahuje 59 ustanovení, z toho v prvních sedmnácti paragrafech (hlava I až V) je obsažena úprava vzniku, obsahu a zániku právního vztahu registrovaného partnerství. Hlava VI až IX pak obsahuje úpravu matričních zápisů. Další část zákona (§ 41 až 58) pak novelizují 16 dalších zákonů (3).

Registrované partnerství je právním vztahem dvou žen nebo dvou mužů. Zákon sám je charakterizuje jako „trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným zákonem“. (32) Registrované partnerství mohou uzavřít dvě osoby (partneři či partnerky) pokud splňují všechny následující podmínky:

- alespoň jedna z nich má státní občanství ČR
- nejsou sourozenci nebo příbuznými v linii přímé (tedy nejsou si vzájemně potomkem a předkem)
- obě dosáhly věku osmnácti let
- obě jsou způsobilé k právním úkonům, tedy nejsou zbaveny způsobilosti k právním úkonům ani na ní omezeny
- jsou „svobodné“, nesmí být v manželství nebo registrovaném partnerství, které neskončilo (24).

Partnerství vzniká projevem vůle dvou osob stejného pohlaví činěným formou svobodného a úplného prohlášení těchto osob o tom, že spolu vstupují do partnerství. Toto prohlášení se činí před matrikářem (proti sňatku, kde se prohlášení činí starostou, místostarostou či jinou pověřenou osobou) (15). Je zachován územní princip podle trvalého bydliště jednoho z partnerů. V rámci České republiky je pak vyhláškou k tomuto účelu stanoveno čtrnáct matričních úřadů, v každém z krajů pouze jeden (24).

Partneři mají v partnerství stejné povinnosti a stejná práva. Zákon o registrovaném partnerství obsahuje pouze tuto jednu větu, podrobnější obsah práv a povinností nikoliv. O záležitostech partnerského soužití rozhodují oba partneři současně. Nedohodnou-li se v podstatných náležitostech, rozhodne na návrh některého z nich soud. Tato právní úprava je identická s právní úpravou v manželství, v praxi však nebývá možnost obrátit se k soudu využívána **(15)**.

Partner je oprávněn zastupovat druhého partnera v jeho běžných záležitostech, zejména přijímat běžná plnění, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak. Jednání jednoho z partnerů při obstarávání běžných záležitostí partnerství zavazuje oba partnery společně a nerozdílně; to platí pro závazky vzniklé v době trvání partnerství, i v případě, že partnerství následně bylo prohlášeno za neplatné nebo zaniklo **(34)**.

Vyživovací povinnost mezi partnery je upravena v zákoně o registrovaném partnerství shodně jako vyživovací povinnost mezi manžely, po dobu trvání partnerství tedy mají partneři mít zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň. Vyživovací povinnost mezi partnery předchází vyživovací povinnosti dětí a zcela shodně se vztahy v manželství a po rozvodu je i v zákoně o registrovaném partnerství upravena vyživovací povinnost po zrušení partnerského soužití, kdy může bývalý partner, který není schopen se sám živit, žádat od bývalého partnera, aby mu přispíval na přiměřenou výživu podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Nedohodnou-li se partneři, rozhodne soud o výživném na návrh některého z nich. Doba poskytování výživného není stejně jako v zákoně o rodině omezena. V § 11 zákona o registrovaném partnerství je dále zakotveno i sankční výživné pro bývalého partnera, který se na rozvratu společného vztahu převážně nepodílel a jemuž byla zrušením partnerského vztahu způsobena závažná újma. Soud může přiznat proti druhému bývalému partnerovy výživné až na dobu tří let od zrušení soužití **(15)**.

Zákon rovněž upravuje vztahy k nezletilým dětem partnera, a sice následujícím způsobem. Existence partnerství není překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti partnera vůči jeho dítěti ani překážkou svěření jeho dítěte do jeho výchovy. Partner, který je rodičem, je povinen zajistit vývoj dítěte a důkladně chránit jeho zájmy při použití přiměřených výchovných prostředků, tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a

ohroženo jeho zdraví. A tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Dále zákon říká. Trvajícím partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte (34). Z tohoto ustanovení vyplývá, že gay a lesbické páry se nemohou stát adoptivními rodiči, ani že si partner nemůže osvojit dítě druhého partnera, které společně vychovávají. Tato otázka byla velmi diskutovaná již v období přípravy a schvalování zákona a vyvolávala a dosud vyvolává mnoho emotivních reakcí a diskuzí. Nicméně dále se v zákoně uvádí, že pokud jeden z partnerů pečuje o dítě a oba partneři žijí ve společné domácnosti, podílí se na výchově dítěte i druhý partner; povinnosti týkající se ochrany vývoje a výchovy dítěte se vztahují i na tohoto partnera (34). Jak uvádí k této pasáži zákona doktorka KOVÁŘOVÁ ve svém článku pro periodikum Právo a rodina, jen na okraj lze poznamenat, že v tomto případě zákon o registrovaném partnerství vycházel z navrhované úpravy nového občanského zákoníku, v jehož důsledku používá pro některé pojmy a vztahy odlišnou terminologii od současné platné právní úpravy. Tak tomu například je i u povinností k dětem, kde má rodič – registrovaný partner více povinností než rodič – manžel či druh (15).

K zániku registrovaného partnerství říká zákon následující. Partnerství zaniká a) smrtí jednoho z partnerů nebo prohlášením jednoho partnera za mrtvého, b) zrušením rozhodnutím soudu. Soud rozhodne o zrušení partnerství na návrh jednoho z partnerů, prokáže-li žalobce, že partnerský vztah již fakticky netrvá. Jestliže se k návrhu na zrušení partnerství druhý partner připojí, soud nezkontroluje, zda partnerský vztah již fakticky netrvá, a rozhodne o zrušení partnerství (34). K tomuto ještě uvádí prof. JUDr. HRUŠÁKOVÁ následující. S ohledem na skutečnost, že mezi partnery nevzniká společné jmění a novela občanského zákoníku obsahuje speciální ustanovení týkající se vztahů k nájemnímu bytu, není třeba soudu společně se žalobou o zrušení partnerství předkládat jakékoliv dohody (3).

Registrované partnerství má další právní následky, respektive promítá se do dalších zákonných norem (3).

V rámci Občanského zákoníku se dotýká práva na ochranu osobnosti zemřelého partnera, dále je partner zákonem výslovně považován za osobu blízkou. Z postavení osoby blízké pak vyplývá řada práv a povinností v dalších oblastech práva. V rámci

dědického práva je partner dědicem v I. či II. dědické skupině podle okolností. V rámci Občanského zákoníku je pak ještě řešen vztah k nájemnímu bytu. Vstupem do registrovaného partnerství sice nevzniká společný nájem bytu, ale partnerovi je Občanským zákoníkem přiznáno užívání bytu po dobu partnerství, který je v nájmu druhého z partnerů a jsou mu přiznána všechna práva s tím spojená. Společný pronájem bytu si mohou partneři dohodnout s pronajímatelem v rámci nájemní smlouvy. Ochrana však není poskytnuta v případě, že partnerství je zrušeno nebo prohlášeno za neplatné či neexistující, neboť zároveň zaniká i právo užívat byt druhého, aniž by vznikl nárok na zabezpečení náhradního bydlení **(3)**.

Další oblast, do které se schválením zákon o registrovaném partnerství rovněž promítá je právo pracovní a právo sociálního zabezpečení. Z hlediska sociálního zabezpečení je partner považován za společně posuzované osoby z hlediska vzniku nároku na určité dávky **(3)**.

Zákon o registrovaném partnerství se rovněž promítá do občanského soudního řádu a do trestního práva, pro jehož účely je partner zařazen do výčtu osob blízkých **(3)**.

Jak říká KOVÁŘOVÁ, pokud bychom měli shrnout největší důsledky zákona o registrovaném partnerství nebo důsledky registrace partnerství pro oba partnery, pak jde o ustanovení pozice partnera jako osoby blízké v první skupině, což má zásadní vliv pro dědické a darovací řízení, postavení partnera před soudem (s oprávněními vázícími se k blízké osobě) nebo v případě onemocnění partnera. Partnerství se tak z tohoto pohledu a v tomto bodě dostává na roveň manželství a partneři mají více práv nežli druh a družka **(15)**.

Jak uvádí ve své Analýze situace LGBT menšin v ČR Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny, již naznačená obtížnost přijímání tohoto zákona v České republice vedla k tomu, že přijatý zákon je výsledkem velkých kompromisů. Spíše než by přinášel registrovaným párům rozsáhlá práva, má zákonné uznání těchto párů význam především v rovině symbolické, neboť zákon tak akceptuje skutečnost, že partnerské svazky gayů a leseb mají stejnou hodnotu a plní v životě stejné funkce jako svazky heterosexuální a potřebují tak i určitou ochranu státu **(17)**.

Význam uvedení zákona o registrovaném partnerství do praxe však nespočívá jen v jeho výše uvedených právních dopadech, ale má nepochybně i rozměr psychosociální. Dr. ZVĚŘINA k tomuto, v období schvalování zákona v roce 2006, řekl následující. Ze sexuologického hlediska je třeba vyzdvihnout především význam registrovaného partnerství pro socializaci mladých homosexuálních jedinců. Společenská institucionalizace nepochybně sníží negativní emoční bilanci gayů a lesbiček v procesu „coming out“. Předpokládáme také příznivý vliv na stabilizaci partnerských vztahů, a to zejména u homosexuálních mužů. To má přímý vztah k prevenci pohlavních nemocí, zejména pak HIV/AIDS (36).

Jak uvádí WILSON, prostřednictvím vzdělání a zákona musí každá společnost učinit sérii voleb týkajících se sexuální diskriminace, standardů sexuálního chování a upevnění rodiny. V souladu s tím, jak se řízení společnosti a technologie stávají komplexnějšími a vzájemně závislejšími, musí se i odpovídající rozhodování stát přesnějším a promyšlenějším. Ať už intuitivně nebo s pomocí vědy, evoluční historie se nutně stane součástí propočtů, neboť lidská přirozenost je houževnatá a nemůžeme ji znásilnit, aniž za to budeme platit (33).

1.12 Postoje k homosexualitě a registrovanému partnerství

1.12.1 Stručný pohled do historie

Postoje k homosexualitě se v jednotlivých historických etapách vývoje lidstva a v různých kulturách často velmi lišily.

I přesto, že neexistuje dostatek informací, považuje se za velmi pravděpodobné, že homosexuální styky udržovali lidé již několik století před naším letopočtem. Vědci se tyto předpoklady snažili doložit studiem některých současných primitivních společností. Přístup k homosexualitě je u nich velmi různorodý. U některých kultur je homosexuální chování akceptováno a uznáváno nebo je dokonce součástí náboženských či iniciačních rituálů, u jiných etnik je homosexualita potlačována nejrůznějšími prostředky, v krajním případě trestem smrti.

Za „zlatý“ věk homosexuality je v rámci evropských dějin považováno období rozkvětu starého Řecka. Postoje k mužské homosexualitě byly velmi tolerantní, v některých oblastech Řecka byly dokonce provozovány sňatky mezi dospělými muži a mladíky, jinde panovala víra, že dospělý muž předává chlapci stykem mužnost a sílu. Řecko je také asi jedinou historicky doloženou společností, ve které byla homosexualita považována za skutečně rovnocennou, plnohodnotnou variantu sexuálního chování. Ženská varianta homosexuality byla v tomto období takřka neznámá. Staří Římané, kteří přejali řeckou kulturu, nejprve homosexualitu tolerovali, ale postupně docházelo ke změně postojů a na homosexualitu bylo pohlíženo jako na slabost či nedostatek mužnosti.

S koncem antiky a nástupem křesťanství započalo období společenského odmítání homosexuality. Stejnopohlavní styky byly zapovězeny a krutě trestány, výjimkou nebyly tresty smrti, čehož příkladem může být Karolínský trestní kodex, vydaný roku 1353, kde je zakotven trest smrti za pohlavní styk mezi osobami stejného pohlaví (1). K určitým pozitivním posunům ve vnímání homosexuality došlo v období renesance, kdy návrat k antickým ideálům a odpoutání se od přísných náboženských dogmat, vedlo k tomu, že se některé významné osobnosti hlásili ke své náklonnosti ke stejnému pohlaví. Nicméně i v tomto období existovaly konflikty, a to zejména s církví. V 17. století pak dochází opět ke zpřísnění morálky v sexuálních zvycích.(4) V naší evropské kultuře se od počátku potýká liberální tradice pohansko-antická s přísnou tradicí židovsko-křesťanskou. (1).

Na přelomu 19. a 20. století dochází k výrazné změně. Homosexualita jako fenomén se začala přesouvat z oblasti morálně-náboženské do oblasti medicínské. Jak uvádí Leila RUPP, od poloviny 19. století začala medicína rozlišovat různé druhy sexuality, jejímž jediným cílem není rozmnožování. Tento proces vedl k definování sexuality mezi osobami stejného pohlaví jako specifického druhu perverze. Zpočátku lékařská literatura koncipovala touhu jedince po sexuálním vztahu s partnerem stejného pohlaví jako symptom „inverze“, který ovšem tento fenomén sám o sobě nedefinuje. Inverze znamenala myšlení, chování a cítění, jež jsou v naprostém rozporu s jedincovým předpokládaným genderem. A dále RUPP uvádí, že během několika

desetiletí sexuology přestala zajímat myšlenka transformace genderové podstaty jedince a soustředili svou pozornost na skutečnost, že objektem erotické přitažlivosti „invertů“ je osoba stejného pohlaví. Tohle podle nich bylo rozhodujícím znakem nové kategorie „homosexuálů“ (19).

Prvním, kdo postavil homosexualitu do medicínského kontextu byl německý právník Carl Heinrich ULRICH, který vystoupil s tzv. mezistupňovou teorií, která chápala homosexualitu jako přechod mezi mužstvím a ženstvím, jakési „třetí pohlaví“. V důsledku pojetí homosexuality jako poruchy zdraví, či dokonce nemoci, pak požadoval její odtrestnění. O něco později byla také poprvé německým lékařem HIRSCHFELDEM vyslovena myšlenka, že homosexuální orientace je vrozená. Tento lékař pak na základě tohoto přesvědčení rovněž požadoval, aby homosexuální chování nebylo trestně stíháno. Spolu s posunem ve společnosti směrem ke svobodám jednotlivce, v tomto dějinném období dochází i ke změnám v oblasti vnímání sexuálních otázek, respektive k větší otevřenosti. Tento pozitivní vývoj byl narušen vypuknutím 2. světové války. V jejím průběhu byly gayové a lesbičky vystaveni represím, posílání do koncentračních táborů a označování růžovými trojúhelníky, popřípadě docházelo ke katracím gayů. Období po druhé světové válce bylo z pohledu společenského vnímání homosexuality příznivé, protože započal proces dekriminace homosexuality. Československo k tomuto kroku dospělo v roce 1961. Samotný tento akt byl sice přínosem, neznamenal však konec diskriminace gayů a lesbiček. O problematice stejnopohlavích párů se na veřejnosti nemluvalo, nemohly vznikat organizace a sdružení homosexuálně zaměřených lidí. Informovanost veřejnosti o problematice této sexuální minority byla zcela minimální.

Dalším posunem ve vývoji vnímání homosexuality bylo její vyjmutí nejprve z amerického seznamu nemocí DSM-III v roce 1980 a posléze i po 10. decenální revizi z Mezinárodní klasifikace nemocí WHO v roce 1992. V České republice vstoupila 10. MKN v platnost v roce 1994. V České republice je pak významný ještě jeden mezník, a tím je zrovnoprávnění věkové hranice pro homosexuální i heterosexuální styky na 15 let, ke kterému došlo 1.7.1990 novelizací zákona z roku 1961 (1).

1.12.2 Postoje společnosti

Názory a postoje veřejnosti ke gayům, lesbičkám a k jejich partnerskému životu prošly v posledních dvaceti letech určitými významnými změnami. Po roce 1989, kdy došlo k zásadní změně společenského uspořádání, se začala veřejně diskutovat i témata do té doby tabuizovaná. K těm bezesporu patřila i otázka stejnopohlavní sexuální orientace. Nemalou měrou k tomu přispěly i vznikající sdružení a organizace zastupující zájmy homosexuálních žen a mužů. Ty velkým dílem přispěly k zvýšení informovanosti veřejnosti o gay a lesbické tématice a měly zásluhu na tom, že se homosexualita stala častějším mediálním tématem, a to nejen prostřednictvím jimi vydávaných periodik (např. SOHO revue), ale i vyvoláváním společenských diskuzí o prosazování práv gayů a lesbiček, o která se začala zajímat veřejná masmédiá. Spolu s informovaností, stoupala i tolerance veřejnosti, hlavně mladé generace k otázkám sexuální orientace na stejné pohlaví. Jak uvádí JANOŠOVÁ, tento posun byl prokázán také ve výzkumech P.TUČKA a J.HOLUBA (1994), kteří porovnávali postoje společnosti vůči homosexualitě v letech 1988 a 1994: jednoznačně negativně byla nyní hodnocena pouhými 2 % respondentů. Počet lidí požadující její trestnost klesl z 11 % na 2 % a těch, kteří ji považují za škodlivou odchylku či deviaci, klesl z 23 % na 6 %. V roce 1994 vnímalo 43 % dotázaných homosexualitu jako zdravotní poruchu či nemoc. Tři pětiny respondentů souhlasilo s prosazením legalizace registrovaného partnerství, ¾ souhlasily s existencí gay-klubů, což je třikrát více než v roce 1988 (11). Ve vnímání sexuality, potažmo homosexuality, dochází tedy k liberalizaci postojů veřejnosti. K výsledkům potvrzující tento trend dospěli i WEISS a ZVĚŘINA ve svém srovnávacím výzkumu sexuálního chování v roce 1993 a 1998 (viz tabulka). Autoři k tomu uvádějí následující. U mužů i u žen v obou souborech převládají spíše medicinizující pohledy na homosexualitu, tedy nejčastější odpovědí je pojetí homosexuality jako nemoci, výrazně restriktivní postoje v této oblasti vyjádřilo v roce 1998 pouze 8% mužů a 4 % žen. U žen pak výsledky svědčí o pozitivním trendu k další liberalizaci postojů (32).

Postoje k homosexualitě (v procentech)

	muži		ženy	
	1993	1998	1993	1998
je to zlozvyk, který by měl být trestán	6	8	6	4
odchylka od normálu, jež může škodlivě působit zejména na mládež	15	13	12	9
je to nemoc, za niž postižený nemůže	33	31	41	34
odchylka od normálu, která nikomu neškodí	23	27	19	26
je to přirozený projev lidské sexuality	22	21	22	28

Zdroj: WEISS, Petr, ZVĚŘINA, Jaroslav. Sexuální chování v ČR - situace a trendy, str.108

Otázkou veřejného mínění se ve své Analýze situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR zaobírala i Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny. Ve svém materiálu pak uvedla následující. Postoje české veřejnosti k sexuálním menšinám pravidelně mapují přední české instituce zabývající se výzkumem veřejného mínění. Bohužel se tyto výzkumy prakticky výlučně vztahují k postojům vůči gayům a lesbám a naopak se nezabývají transgender lidmi ani lidmi bisexuálními. Trendy ukazují jednoznačný posun směrem k liberalizaci v průběhu 90. let, zhruba od přelomu tisíciletí však dochází ke zpomalení vývoje a v některých specifických otázkách dokonce dochází k dílčímu poklesu liberálních postojů (dle výzkumu CVVM v letech 2005 a 2007 např. v postojích k manželství stejnopohlavních párů a k adopcím dětí těmito páry) (17).

Dále se tamtéž uvádí. Podle průzkumu CVVM z května 2007 souhlasilo 69 % respondentů s právem gayů a leseb uzavírat registrované partnerství (24 % bylo proti). S manželstvím pro stejnopohlavní páry souhlasilo ovšem pouze 36 % (proti bylo 57 %) a adoptovat děti by těmito páram umožnilo pouze 22 % respondentů a respondentek (67

% bylo proti). Jestliže otázky manželství a zejména výchovy dětí LGBT páry jsou chápány ze strany většinové společnosti jako kontroverzní a příslušné výsledky průzkumu by tedy bylo možno brát jako důsledky této kontroverze, pak mnohem méně pochopitelně a také méně přijatelné jsou výsledky jiného průzkumu CVVM z března 2007, dle kterého by 29 % obyvatel ČR nechtělo mít za souseda gaye nebo lesbu. I zde je sice vidět určitý posun (obdobně negativně se ve stejném průzkumu v letech 2003 a 2005 vyjádřilo 42 %, resp. 34 % respondentů), přesto však skutečnost, že se téměř třetina české společnosti staví vůči gayům a lesbám takto odmítavě, jasně ukazuje výraznou přítomnost homofobie mezi lidmi a dodává na oprávněnosti obavám z diskriminace na základě sexuální orientace, a to nejen v oblasti bydlení (17).

Homofobie (neopodstatněná obava z LGBT lidí a nepřátelství vůči nim) a heteronormativita (podvědomé vnímání heterosexuality jako jediné sexuální orientace) jsou ve společnosti poměrně dobře sociologicky zmapované jevy. Jejich výskyt závisí na vzdělání, celkové míře konzervatismu, náboženském přesvědčení, velikosti domovského sídla, ale také na věku, pohlaví a osobní znalosti LGBT lidí či její absenci. Průzkumy veřejného mínění tradičně poukazují na to, že k LGBT lidem přistupují v průměru otevřeněji lidé s vyšším vzděláním, liberálové, lidé bez náboženského vyznání, obyvatelé měst, mladší generace, ženy a lidé s osobní znalostí jednotlivců patřících k minoritě. Postoje majority mohou být také do jisté míry ovlivňovány osvětovými a vzdělávacími programy (17).

2. Cíle práce a hypotézy

2.1 Cíle

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit názory převládající v české společnosti na homosexualitu a homosexuální orientaci jako takovou a včetně názorů na registrované partnerství jako nový fenomén partnerského soužití.

Dílčím cílem práce bylo zmapovat informovanost veřejnosti v základních oblastech tématu homosexuality. Kromě toho i to, jak sama veřejnost míru své informovanosti vnímá. Cílem práce bylo i vyzkoumat, které informační zdroje a faktory ovlivňují postoje a názory veřejnosti na homosexualitu a zda existují rozdíly v postoji souhlasu či nesouhlasu se schválením zákona o registrovaném partnerství v závislosti na pohlaví, věku, vzdělání nebo lokalitě trvalého bydliště (Praha, Plzeňský kraj – konkrétně Klatovsko).

2.2 Hypotézy

Hypotéza 1: Větší část české veřejnosti vnímá uvedení zákona o registrovaném partnerství v platnost jako pozitivní krok pro homosexuálně orientované občany.

Hypotéza 2: Více než polovina respondentů nemá dostatek informací o problematice registrovaného partnerství.

Hypotéza 3: Více než polovina respondentů v jejich názorech na homosexualitu nejvíce ovlivňují média.

3. Metodika

3.1 Použité metody a techniky

V práci byla ke sběru dat použita kvantitativní metoda dotazování formou anonymního dotazníku. Dotazník byl vytvořen pro potřeby výzkumu a obsahoval 21 otázek (viz příloha 1). Část otázek byla sestavena jako uzavřené, část otázek jako polouzavřené. U polouzavřených otázek měli respondenti, mimo nabízené varianty odpovědí, prostor doplnit své stanovisko k možnosti jiné. Prvních šest dotazů se týkalo základních údajů charakterizujících respondenta – otázky identifikační (pohlaví, věk, nejvyšší dosažené vzdělání, trvalé bydliště, rodinný stav, sexuální orientace). Zbývajících otázky se týkaly postojů a názorů respondentů k dané problematice, čtyři z nich sloužily k ověření základních znalostí o sociálně-právních důsledcích uzavření registrovaného partnerství.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor v rozsahu 500 respondentů byl vybrán náhodným výběrem z široké veřejnosti v Plzeňském kraji (klatovský region) a v Praze.

3.3 Vlastní realizace výzkumu

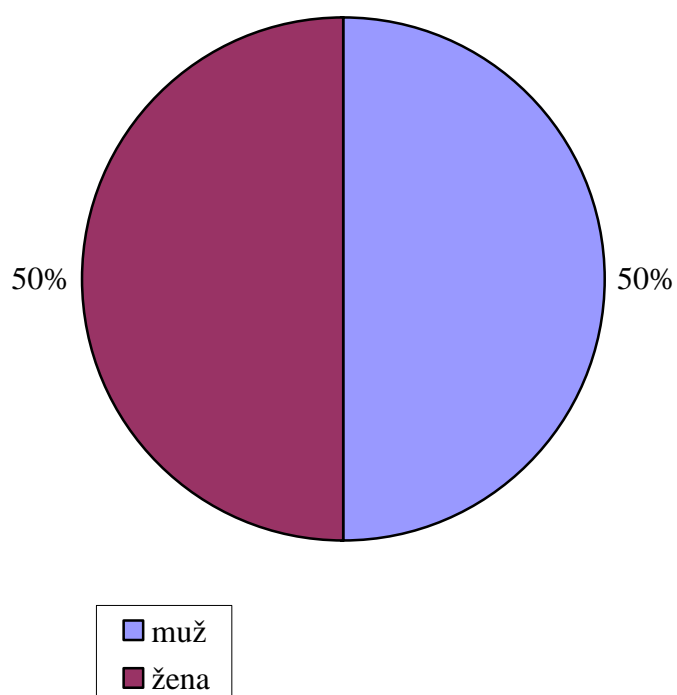
Distribuce dotazníků probíhala v měsíci březnu. Dotazníky jsem administrovala jak osobně, tak za pomoci předem instruovaných osob. Oslovena byla veřejnost v Plzeňském kraji a v Praze. Bylo rozdáno 500 dotazníků, z nichž se zpět vrátilo 286, což je 57 % návratnost.

3.4 Zpracování dat

Zpracování dat získaných dotazníkovým šetřením bylo provedeno tabulkovým procesorem Microsoft Excel XP.

4. Výsledky

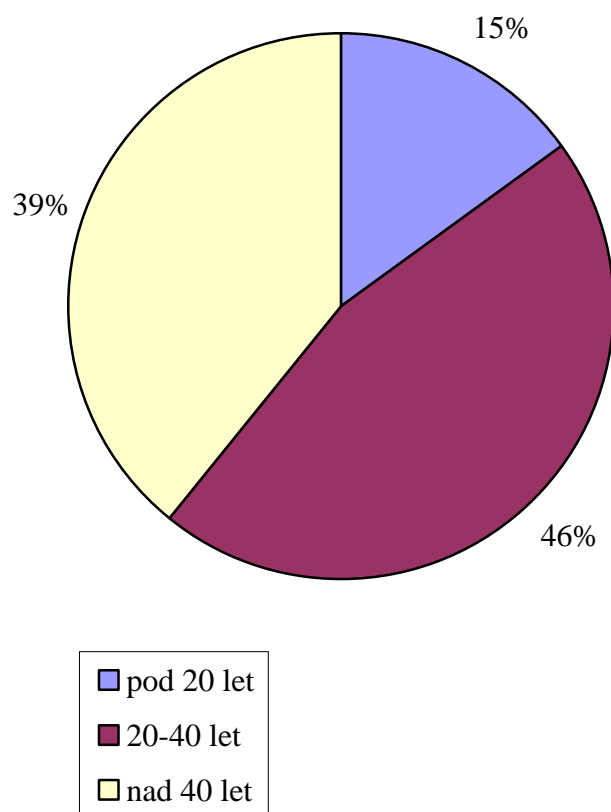
Graf 1 - Pohlaví respondentů v % (k otázce číslo 1)

Zdroj: vlastní výzkum.

Z celkového počtu respondentů (286) bylo 50 % (143) žen a 50 % (143) mužů.

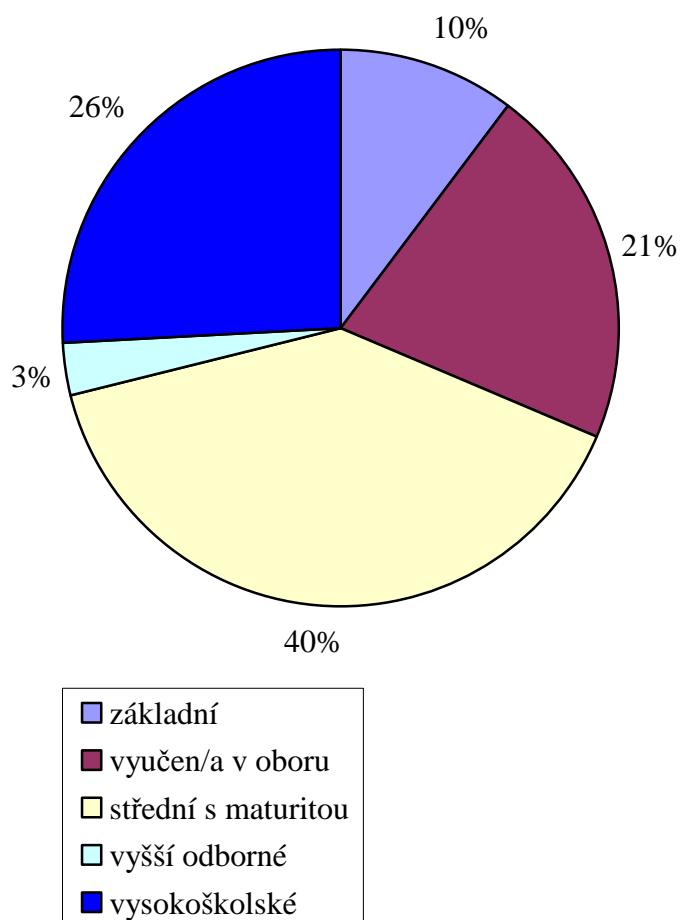
Graf 2 - Věk respondentů v % (k otázce číslo 2)

Zdroj: vlastní výzkum.

Mezi 15 – 20 lety bylo 15 % (43) respondentů, mezi 21 – 40 lety 46 % (131) respondentů a do věkové kategorie nad 41 let spadalo 39 % (112) respondentů.

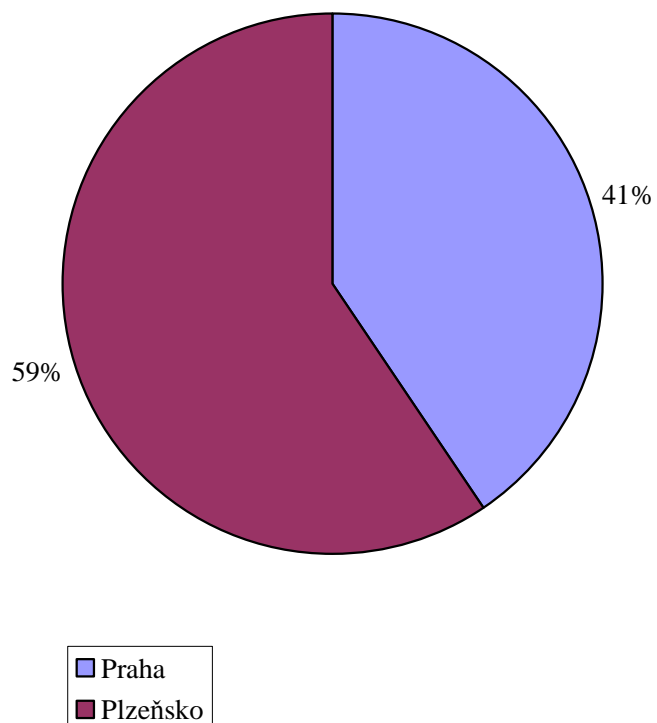
Graf 3 - Vzdělání respondentů v % (k otázce číslo 3)

Zdroj: vlastní výzkum.

Mezi oslovenými respondenty mělo 10 % (29) vzdělání základní, 21 % (61) bylo vyučeno v oboru. Vzdělání střední s maturitou uvedlo 40 % (113) dotazovaných. Vyšší odborné vzdělání se vyskytlo u 3 % (9) respondentů a vysokoškolské u 26 % (74) dotázaných.

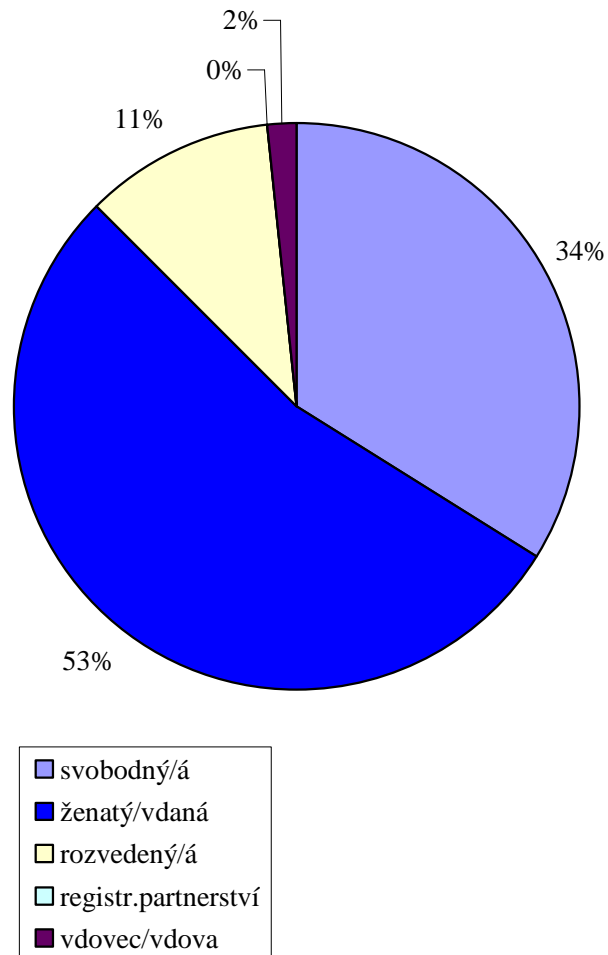
Graf 4 - Bydliště respondentů v % (k otázce číslo 4)

Zdroj: vlastní výzkum.

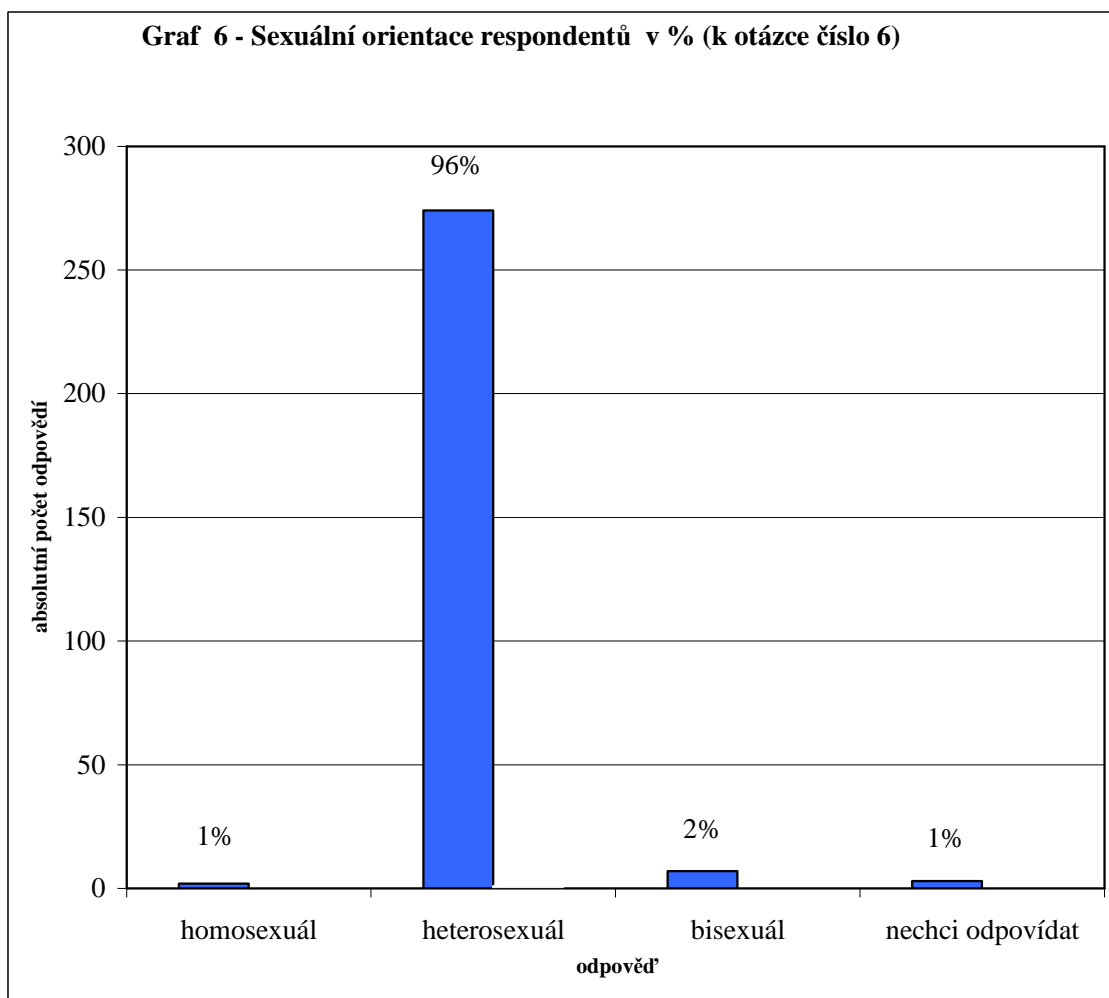
Trvalé bydliště v Plzeňském kraji uvedlo 59 % (170) respondentů a v Praze 41 % (116) respondentů.

Graf 5 - Rodinný stav respondentů v % (k otázce číslo 5)

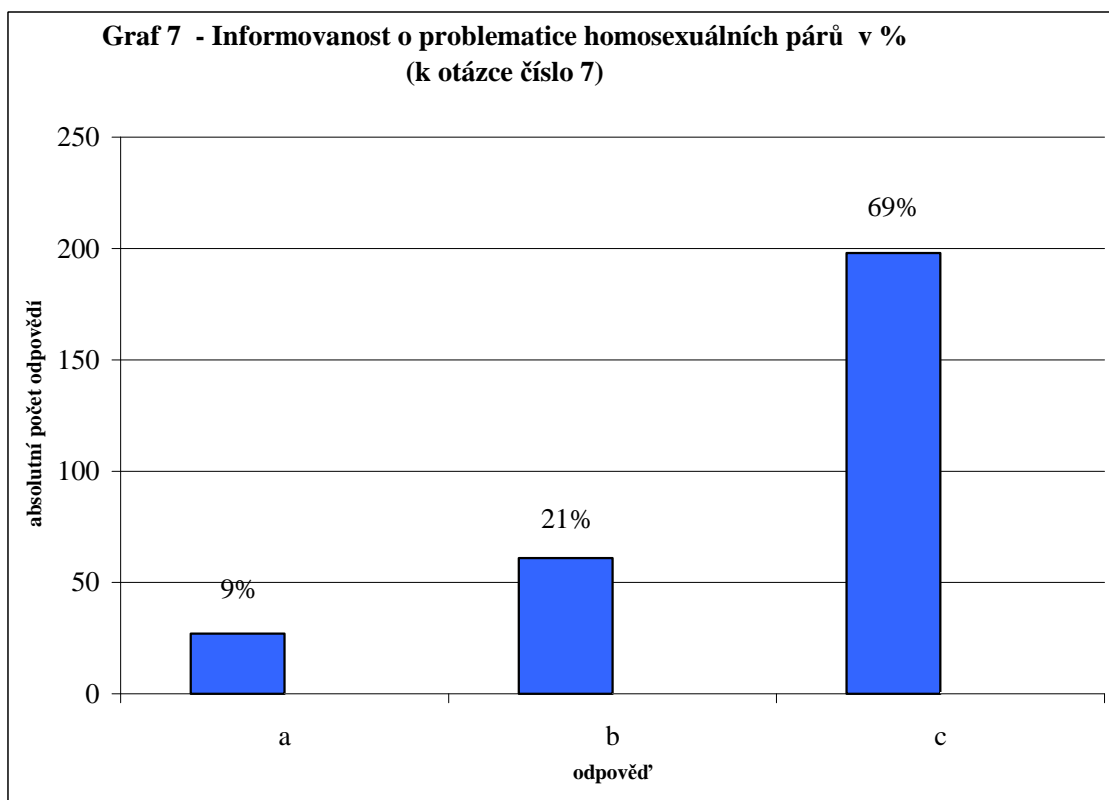
Zdroj: vlastní výzkum.

Z celkového počtu oslovených bylo 34 % (97) svobodných, 53 % (153) vdaných/ženatých. Možnost rozvedený/á vybralo 11 % (31) respondentů. Vdov či vdovců byly 2 % (5). K registrovanému partnerství se nepřihlásil nikdo z oslovených.

Zdroj: vlastní výzkum.

Ze všech dotazovaných se 1 % (2) respondentů přihlásilo k homosexuální orientaci, 96 % (274) pak k heterosexuální orientaci. Jako bisexuální vnímá svoji orientaci 2 % (7) oslovených, 1 % (3) dotazovaných pak na tuto otázku nechtělo odpovídat.

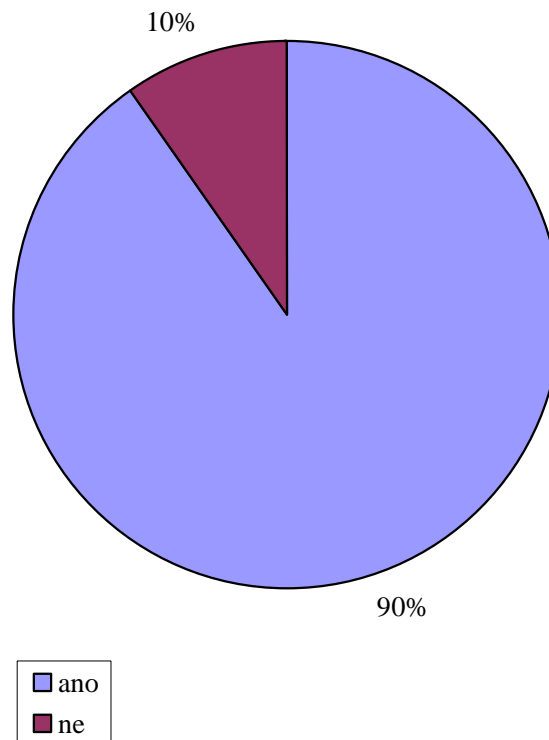

Zdroj: vlastní výzkum.

Respondenti zvolili možnost a) ano, zajímám se o tuto problematiku, znám informace v 9 % (27), možnost b) ne, nezajímám se v 21 % (61). Pro možnost c) informace mám pouze částečné, protože se zajímám pouze příležitostně, např. při diskutování této problematiky v médiích, se rozhodlo 69 % (198) dotazovaných.

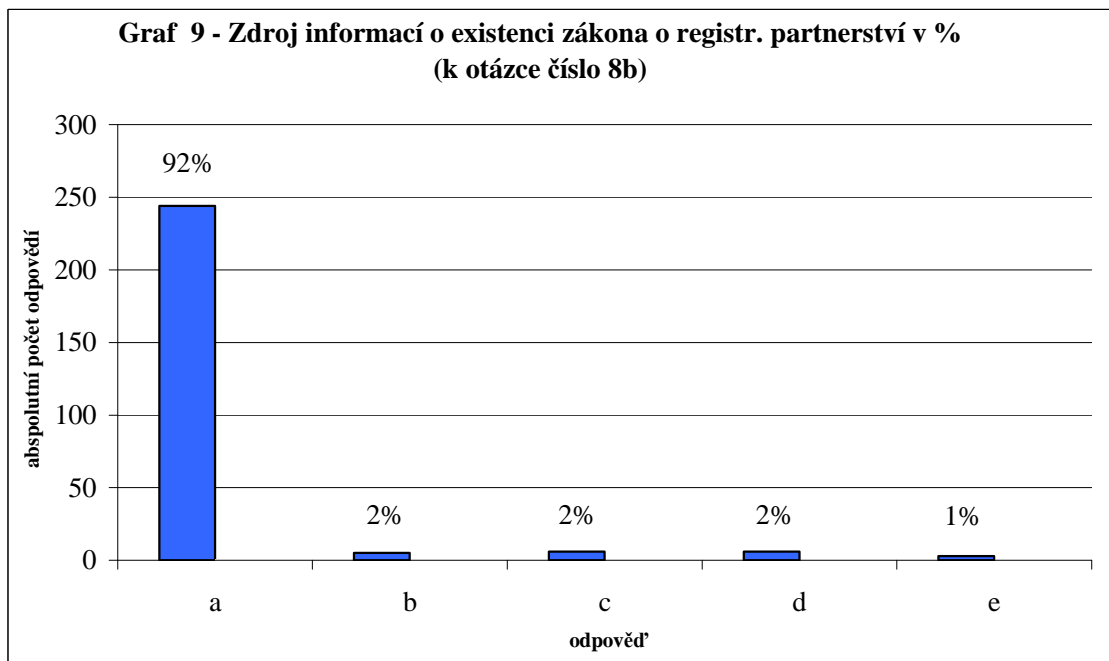
**Graf 8 - Povědomí o existenci zákona o registrovaném partnerství v %
(k otázce číslo 8a)**

Zdroj: vlastní výzkum.

Odpověď a) ano zvolilo 90 % (258) respondentů, možnost b) ne 10 % (28) dotazovaných.

Respondenti, kteří zvolili možnost a), odpovídali na druhou část otázky (8b).

Zdroj: vlastní výzkum.

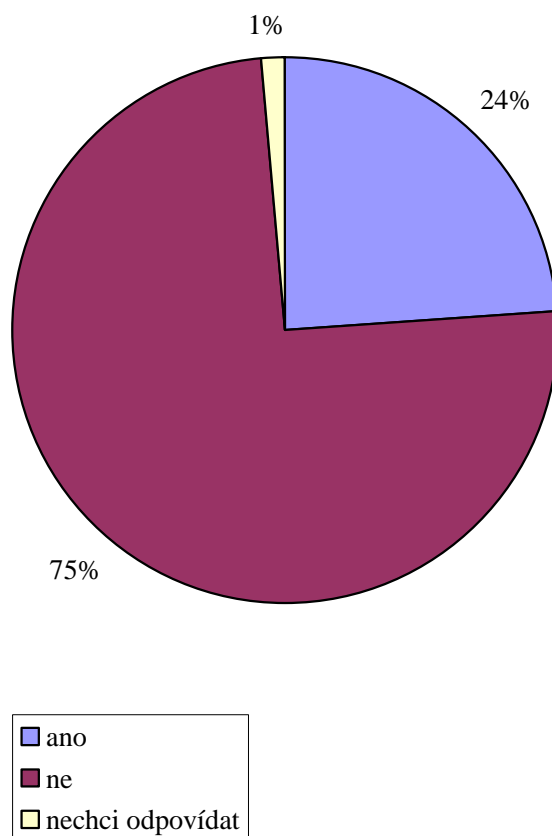
Z celkového počtu respondentů volilo možnost a) z médií (tisku, televize, internetu) 92 % (244) dotazovaných, možnost b) z odborné literatury 2 % (5), možnost c) od rodiny, přátel 2 % (6), možnost d) z osobního kontaktu s příslušníky homosexuální menšiny vybralo 2 % (6). Možnost e) jinde se objevila u 1 % (3) respondentů.

U možnosti e) se objevila tato doplnění:

- v zaměstnání dostávám sbírky zákonů
- ve škole
- v práci

3 % (8) respondentů vybralo u této otázky více než jednu možnost.

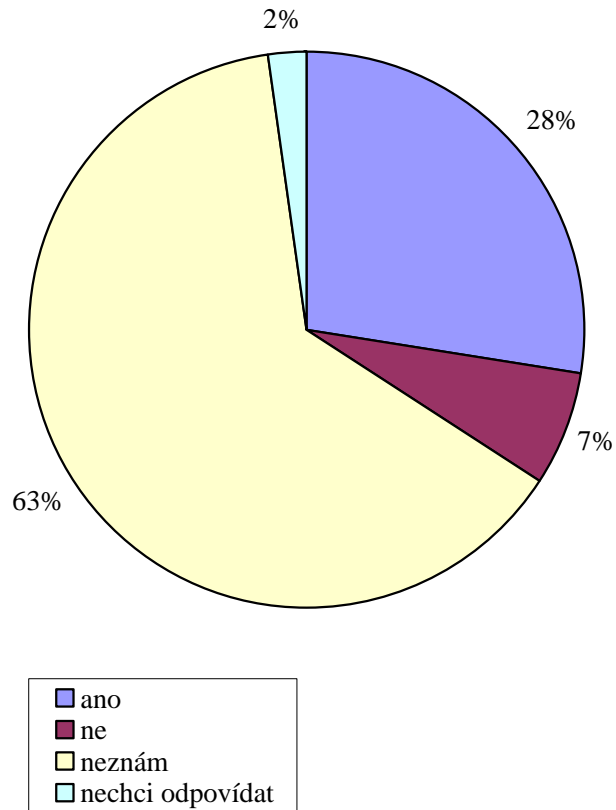
**Graf 10 - Informovanost o právních a sociálních důsledcích
registrovaného partnerství v % (k otázce číslo 9)**

Zdroj: vlastní výzkum.

Odpověď a) ano vybralo 24 % (68) respondentů, možnost b) ne pak 75 % (214) oslovených a 1 % (4) vybralo možnost c) nechci odpovídat..

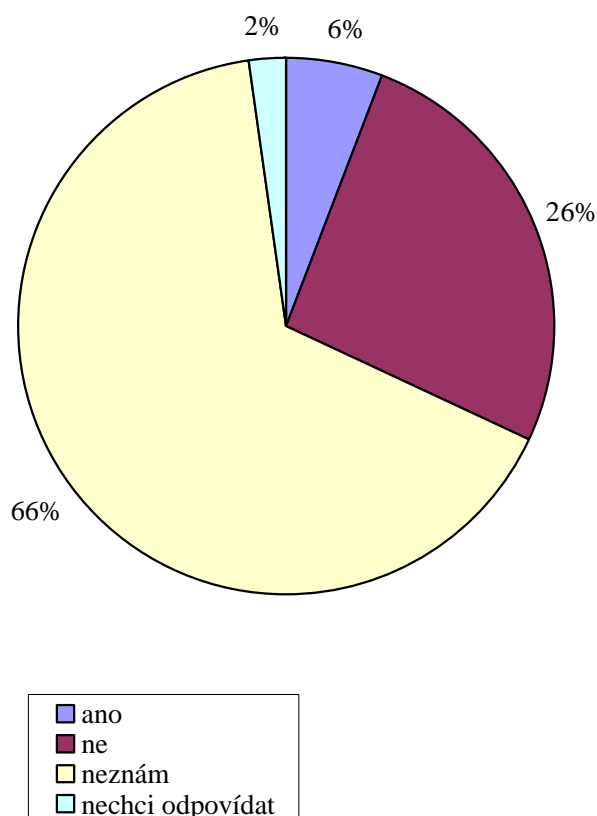
Graf 11 - Znalost zákona o registrovaném partnerství - společné jmění partnerů v % (k otázce číslo 10)

Zdroj: vlastní výzkum.

Dotazovaní zvolili možnost odpovědi a) ano v 28 % (79), možnost b) ne se vyskytla u 7 % (19) oslovených a varianta c) neznám dostatečně zákon o registrovaném partnerství u 63 % (182). 2 % (6) respondentů uvedlo možnost d) nechci odpovídat .

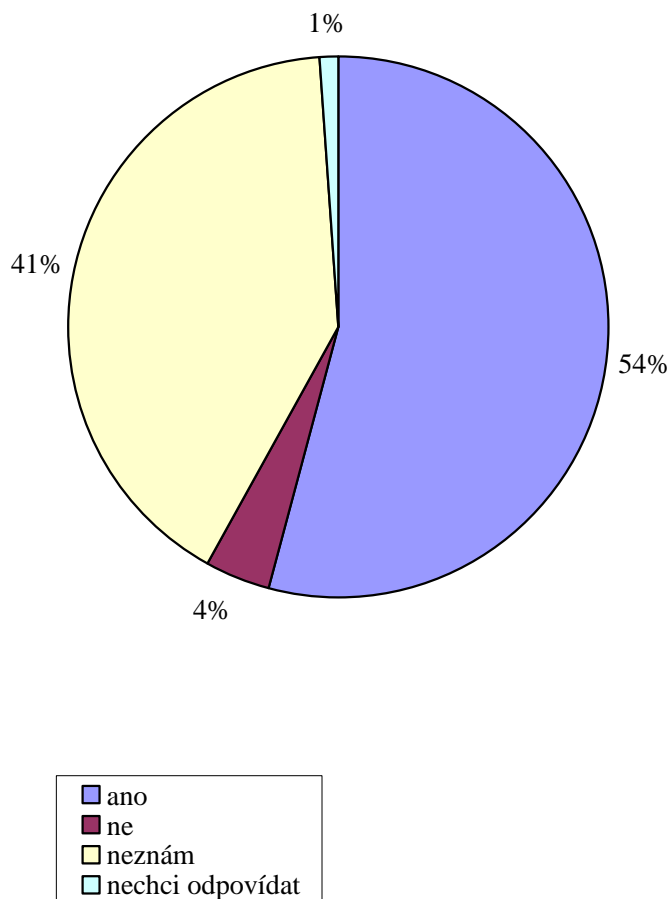
Graf 12 - Znalost zákona o registrovaném partnerství - adopce dítěte partnera v % (k otázce číslo 11)

Zdroj: vlastní výzkum.

Odpověď a) ano vybralo 6 % (17) respondentů, možnost b) ne 26 % (74), pro variantu c) neznám dostatečně zákon o registrovaném partnerství se rozhodlo 66 % (189) oslovených. Ve 2 % (6) byla zvolena možnost d) nechci odpovídat.

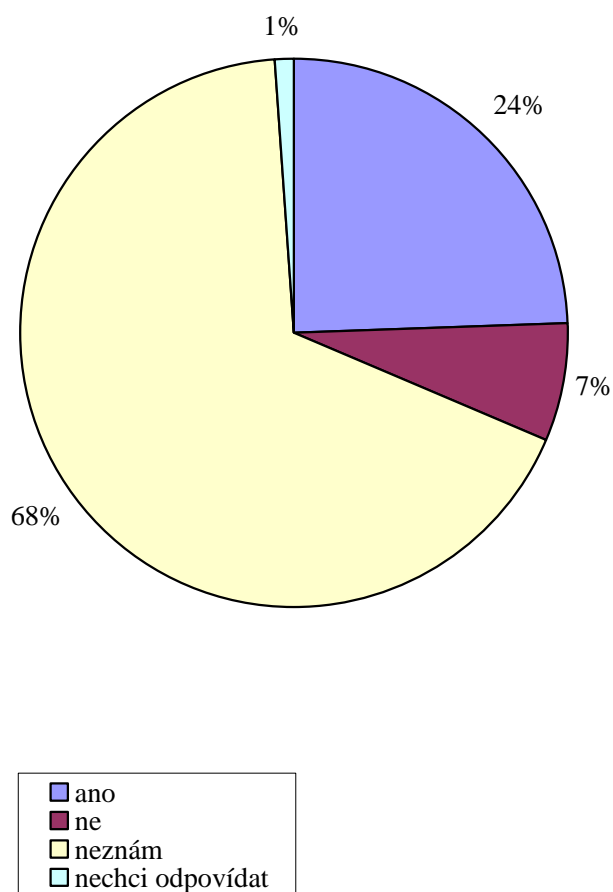
Graf 13 - Znalost zákona o registrovaném partnerství - informace o zdravotním stavu partnera v % (k otázce číslo 12)

Zdroj: vlastní výzkum.

Odpověď a) ano zvolilo 54 % (155) a odpověď b) ne 4 % (11) oslovených. 41 % (117) respondentů se rozhodlo pro variantu c) neznám dostatečně zákon o registrovaném partnerství a 1 % (3) vybralo možnost d) nechci odpovídat.

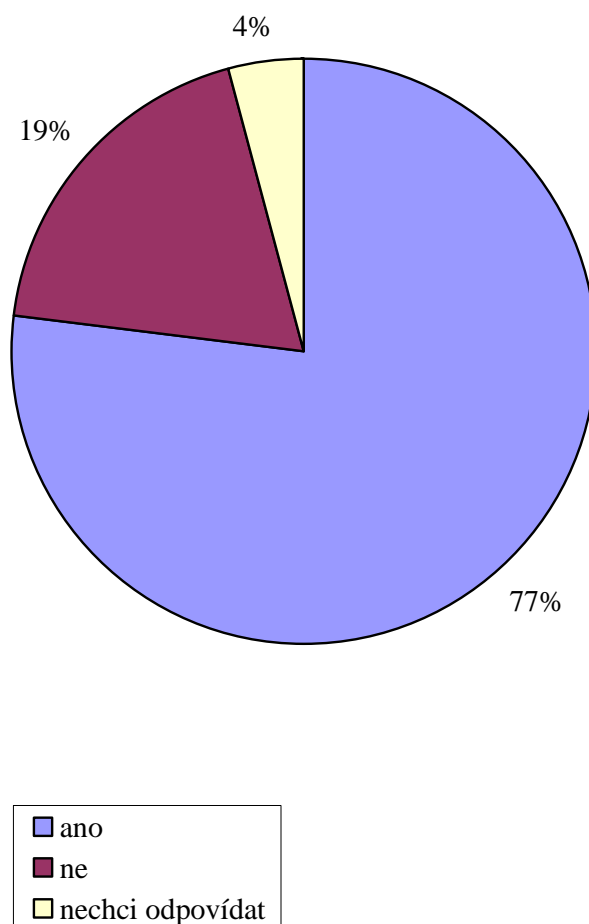
Graf 14 - Znalost zákona o registrovaném partnerství - vzájemná vyživovací povinnost v % (k otázce číslo 13)

Zdroj: vlastní výzkum.

Možnost a) ano vybralo 24 % (70) dotázaných, možnost b) ne 7 % (20) a odpověď c) neznám dostatečně zákon o registrovaném partnerství 68 % (193) respondentů. 1 % (3) oslovených označilo variantu d) nechci odpovídat.

**Graf 15 - Souhlas se schválením zákona o registrovaném partnerství
v % (k otázce číslo 14)**

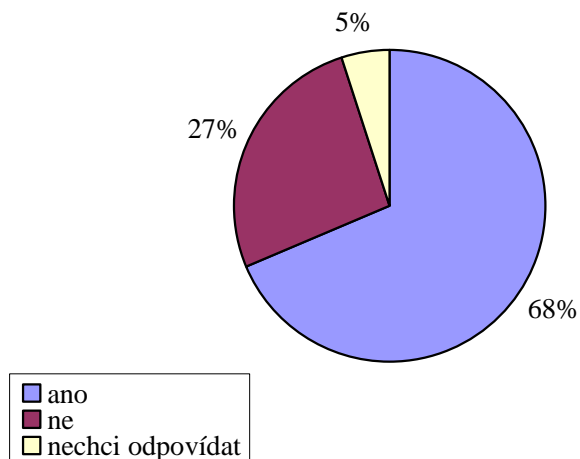
Zdroj: vlastní výzkum.

Možnost a) ano volilo 77 % (220) ze všech dotázaných, možnost b) ne 19 % (54) respondentů. 4 % (12) oslovených vybralo variantu odpovědi c) nechci odpovídat.

Graf 16 - Souhlas se schválením zákona o registrovaném partnerství v % (k otázce číslo 14)

Muži

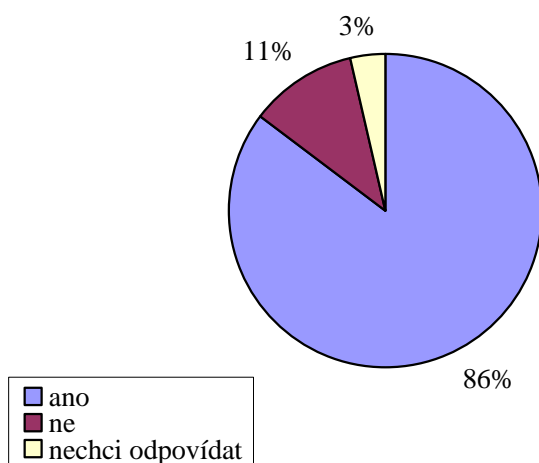

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených mužů vybralo variantu odpovědi a) ano 68 % (98), možnost b) ne 27 % (38) dotazovaných a možnost c) nechci odpovídat byla vybrána u 5 % (7) respondentů.

Graf 17 - Souhlas se schválením zákona o registrovaném partnerství v % (k otázce číslo 14)

Ženy

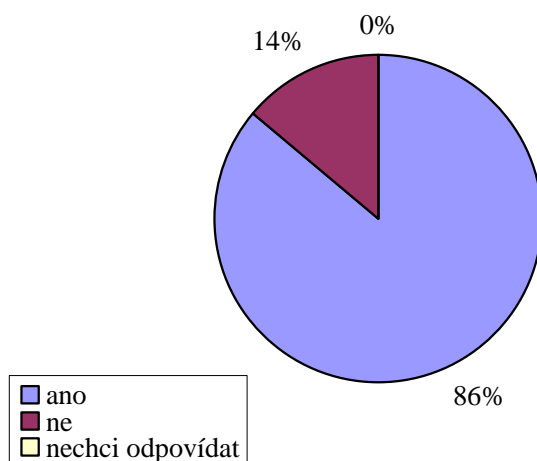

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených žen vybralo variantu odpovědi a) ano 86 % (122), možnost b) ne 11 % (16) dotazovaných a možnost c) nechci odpovídat byla zvolena u 3 % (5) respondentek.

Graf 18 - Souhlas se schválením zákona o registrovaném partnerství v % (k otázce číslo 14)

Vzdělání základní

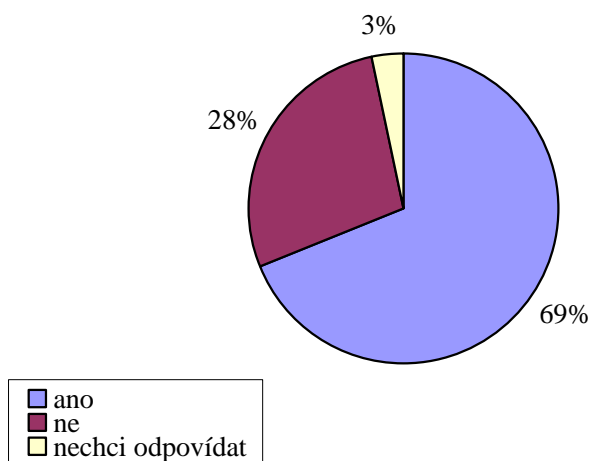

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených respondentů se základním vzděláním vybralo možnost odpovědi a) ano 86 % (25), možnost b) ne 14 % (4).

Graf 19 - Souhlas se schválením zákona o registrovaném partnerství v % (k otázce číslo 14)

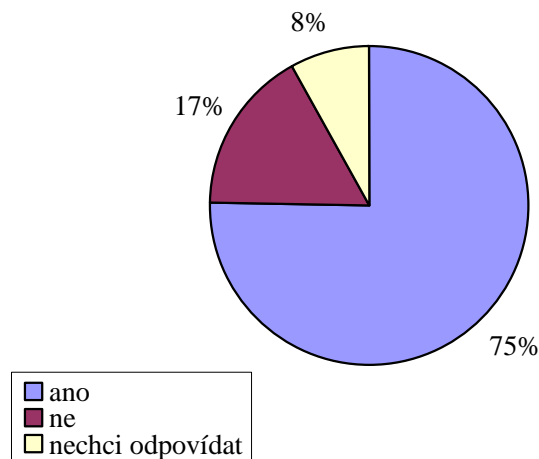
Vyučen/a v oboru

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených respondentů s nejvyšším dosaženým vzděláním vyučen(a) v oboru vybralo možnost odpovědi a) ano 69 % (42), možnost b) ne 28 % (17). Pro variantu c) nechci odpovídat se rozhodla 3 % (2) oslovených.

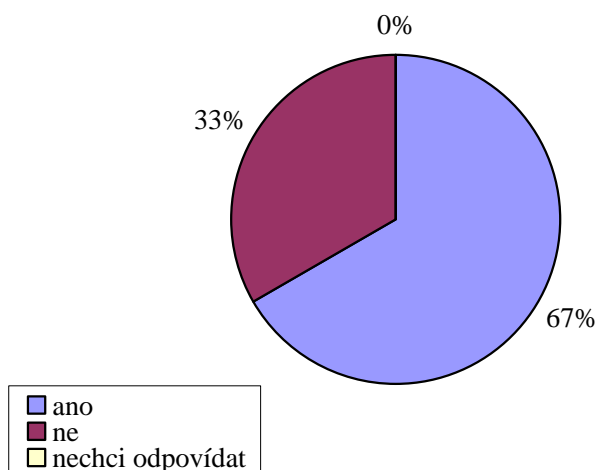
**Graf 20 - Souhlas se schválením zákona o registrovaném partnerství v % (k otázce číslo 14)
Vzdělání střední s maturitou**

Zdroj: vlastní výzkum.

Z respondentů se středním vzděláním s maturitou vybralo možnost odpovědi a) ano 75 % (85), možnost b) ne 17 % (19) a možnost c) nechci odpovídat 8 % (9) oslovených.

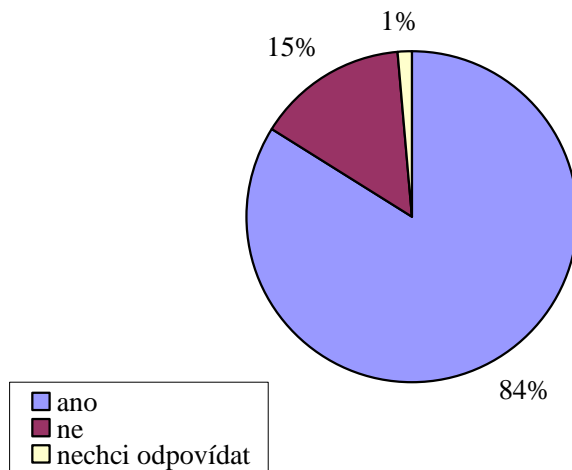
**Graf 21 - Souhlas se schválením zákona o registrovaném partnerství v % (k otázce číslo 14)
Vzdělání vyšší odborné**

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených s vyšším odborným vzděláním vybralo možnost odpovědi a) ano 67 % (6), možnost b) ne 33 % (3) respondentů.

**Graf 22 - Souhlas se schválením zákona o registrovaném partnerství v % (k otázce číslo14)
Vzdělání vysokoškolské**

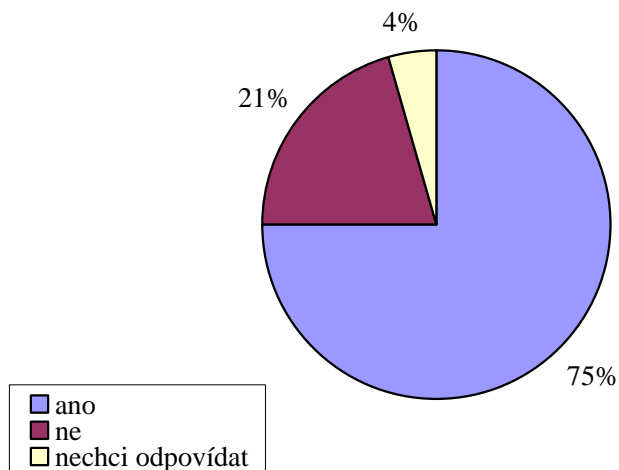

Zdroj: vlastní výzkum.

Z respondentů s nejvyšším dosaženým vzděláním vysokoškolským vybralo možnost odpovědi a) ano 84 % (62), možnost b) ne 15 % (11) a varianta c) nechci odpovídat se vyskytla u 1 % (1) oslovených.

Graf 23 - Souhlas se schválením zákona o registrovaném partnerství v % (k otázce číslo 14)

Praha

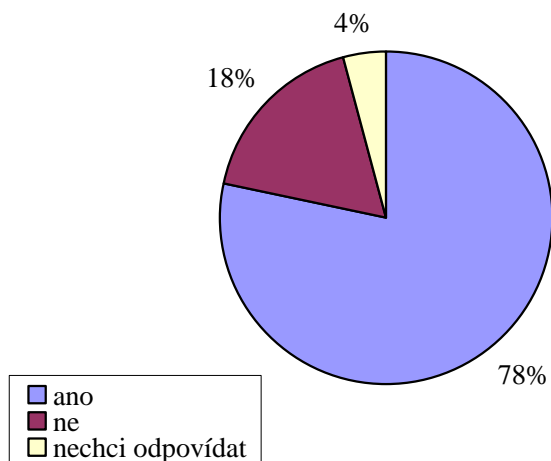

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených respondentů žijících v Praze vybralo variantu odpovědi a) ano 75 % (87), možnost b) ne 21 % (24) dotazovaných a u 4 % (5) respondentů se objevila možnost c) nechci odpovídat.

Graf 24 - Souhlas se schválením zákona o registrovaném partnerství v % (k otázce číslo 14)

Plzeňsko

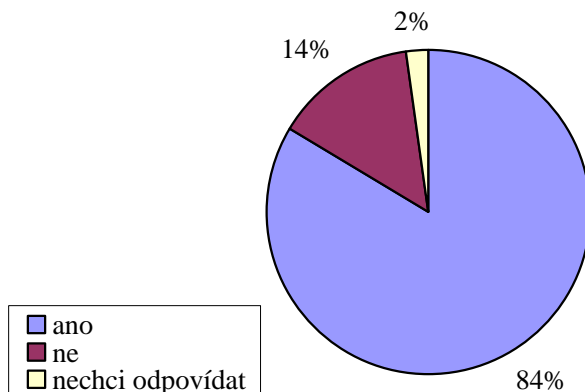

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených respondentů žijících v Plzeňském kraji vybralo variantu odpovědi a) ano 78 % (133), možnost b) ne 18 % (30) dotazovaných a varianta c) nechci odpovídat se vyskytla u 4 % (7) respondentů.

Graf 25 - Souhlas se schválením zákona o registrovaném partnerství v % (k otázce číslo 14)

Věk 15 - 20 let

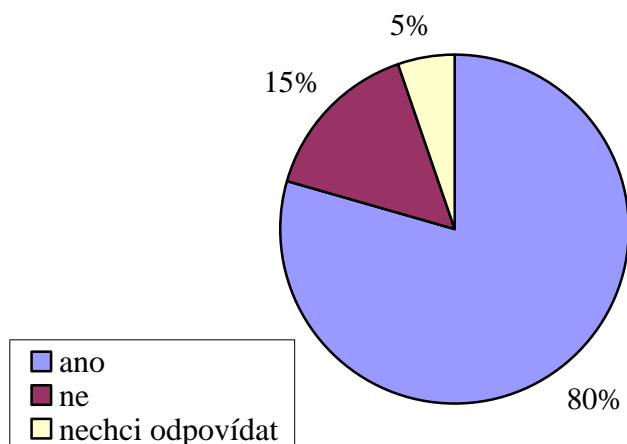

Zdroj: vlastní výzkum.

Z respondentů ve věku 15 – 20 let vybralo odpověď a) ano 84 % (36), odpověď b) ne 14 % (6) a pro možnost c) nechci odpovídat se rozhodla 2 % (1) oslovených.

Graf 26 - Souhlas se schválením zákona o registrovaném partnerství v % (k otázce číslo 14)

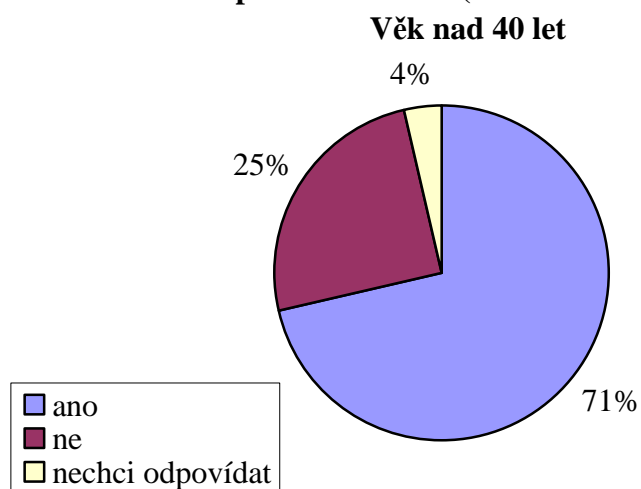
Věk 20-40 let

Zdroj: vlastní výzkum.

Z dotázaných ve věku mezi 20 – 40 lety volilo odpověď a) ano 80 % (104) respondentů, odpověď b) ne 15 % (20). Možnost c) nechci odpovídat vybralo 5 % (7) oslovených.

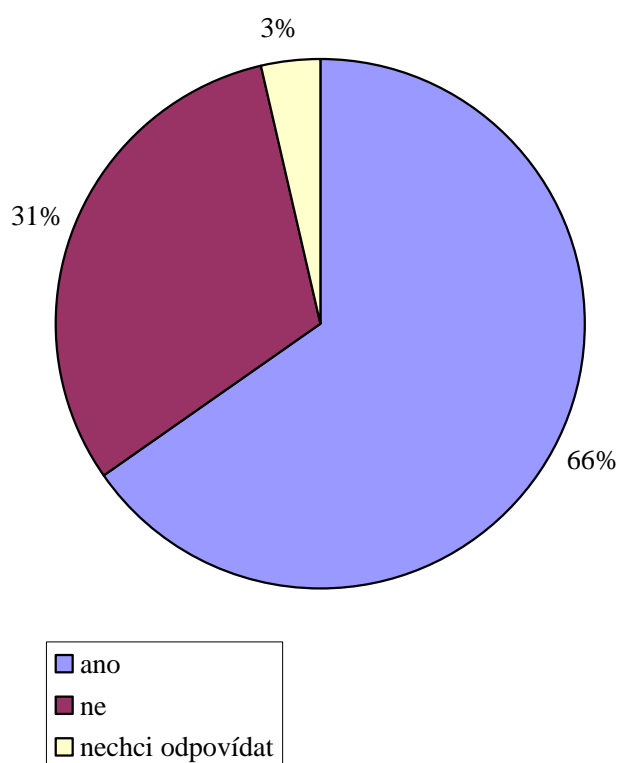
Graf 27 Souhlas se schválením zákona o registrovaném partnerství v % (k otázce číslo 14)

Zdroj: vlastní výzkum.

Ve věkové skupině nad 40 let se odpověď a) ano objevila u 71 % (80) oslovených, odpověď b) ne u 25 % (28) a odpověď c) nechci odpovídat u 4 % (4) respondentů.

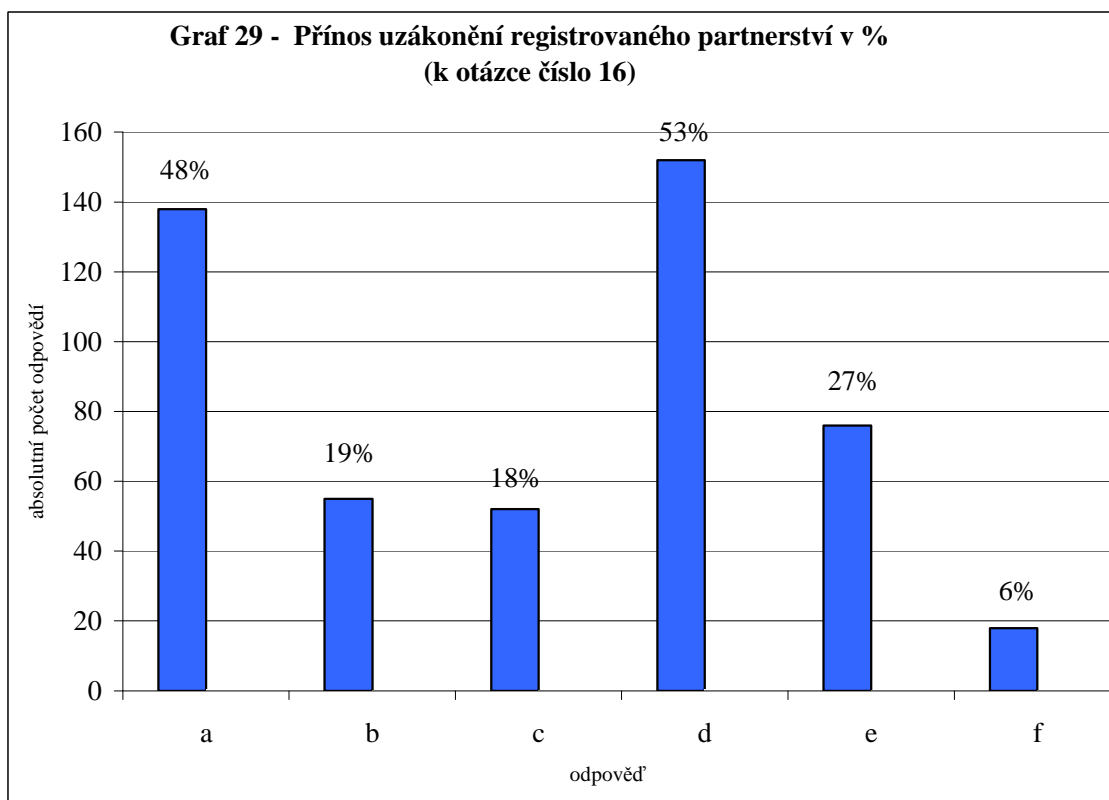
**Graf 28 - Vliv schválení zákona na sociální situaci homosexuálů - v %
(k otázce číslo 15)**

Zdroj: vlastní výzkum.

Možnost a) ano odpovědi vybralo 66 % (187) dotázaných a možnost b) ne 31 % (89). Variantu c) nechci odpovídat se vyskytla u 3 % (10) respondentů.

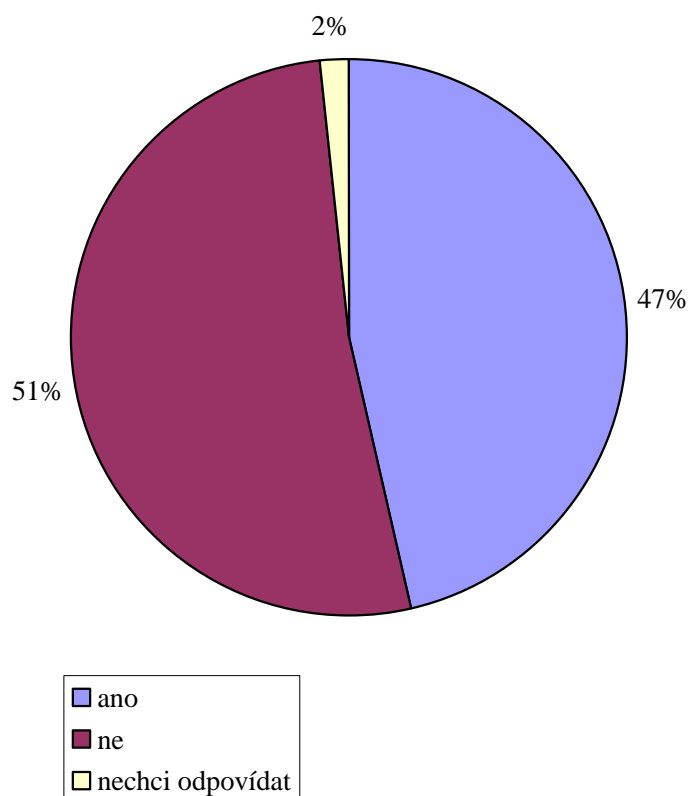

Zdroj: vlastní výzkum.

Pro variantu odpovědi a) zvýšení důstojnosti soužití homosexuálních párů se rozhodlo 48 % (138) respondentů, pro možnost b) stabilizace soužití pak 19 % (55) a pro možnost c) snížení zdravotních rizik 18 % (52) oslovených. Varianta d) uplatňování lidských práv jedince se objevila v 53 % (153), pro možnost e) zvýšení ekonomické jistoty párů bylo 27 % (76) dotázaných. Možnost f) nechci odpovídat se vyskytla u 6 % (18) respondentů.

U 46 % (132) respondentů byla zvolena více než jedna možnost odpovědi (2-5 odpovědí).

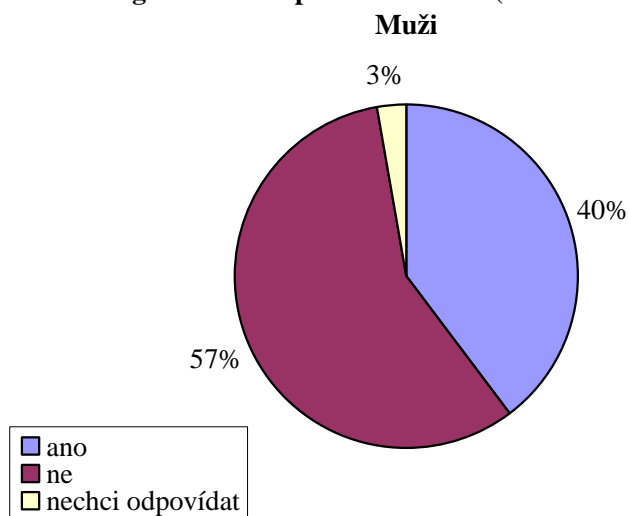
Graf 30 - Názor na zmenšení odlišnosti homosexuálů vlivem uzákonění registrovaného partnerství v % (k otázce číslo 17)

Zdroj: vlastní výzkum.

Možnost a) ano vybralo 47 % (133) oslovených, možnost b) ne 51 % (148) respondentů. Variantu odpovědi c) nechci odpovídat zvolilo 2 % (5) dotázaných.

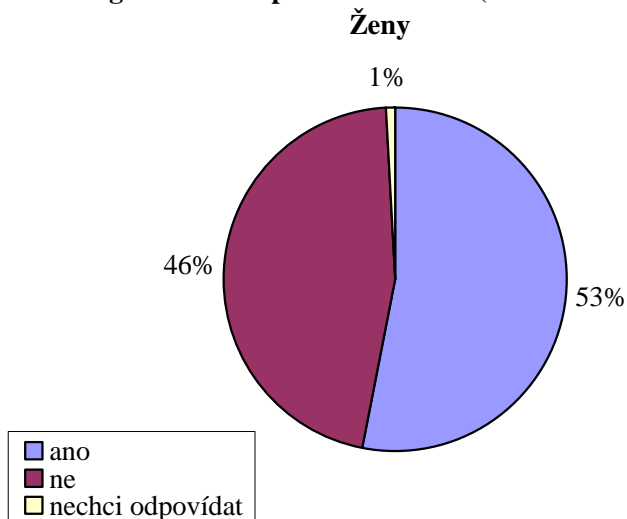
Graf 31 - Názor na zmenšení odlišnosti homosexuálů vlivem uzákonění registrovaného partnerství v % (k otázce číslo 17)

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených mužů vybralo variantu odpovědi a) ano 40 % (57), možnost b) ne 57 % (82) dotazovaných a možnost c) nechci odpovídat byla vybrána u 3 % (4) respondentů.

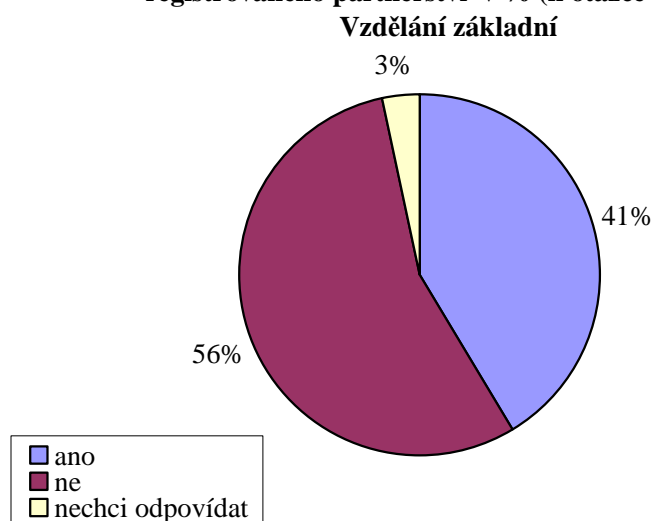
Graf 32 - Názor na zmenšení odlišnosti homosexuálů vlivem uzákonění registrovaného partnerství v % (k otázce číslo 17)

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených žen vybralo variantu odpovědi a) ano 53 % (76), možnost b) ne 46 % (66) dotazovaných a možnost c) nechci odpovídat byla zvolena u 1 % (1) respondentek.

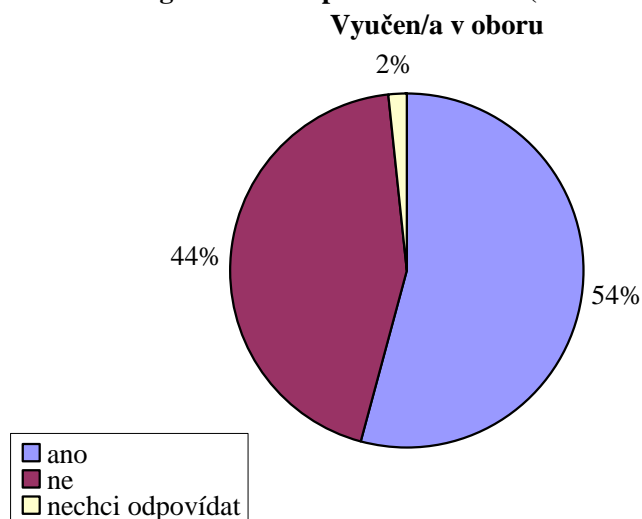
Graf 33 - Názor na zmenšení odlišnosti homosexuálů vlivem uzákonění registrovaného partnerství v % (k otázce číslo 17)

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených respondentů se základním vzděláním vybralo možnost a) ano 41 % (12), možnost b) ne 56 % (16). Varianta c) nechci odpovídat se vyskytla u 3 % (1) dotázaných.

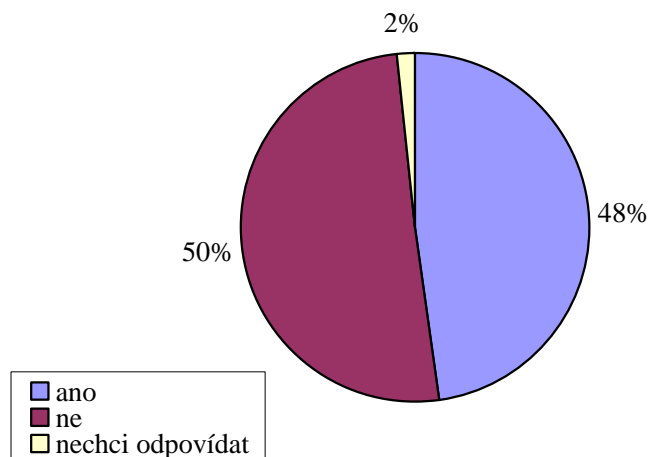
Graf 34 - Názor na zmenšení odlišnosti homosexuálů vlivem uzákonění registrovaného partnerství v % (k otázce číslo 17)

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených respondentů s nejvyšším dosaženým vzděláním vyučen(a) v oboru vybralo možnost odpovědi a) ano 54 % (33), možnost b) ne 44 % (27). Pro variantu c) nechci odpovídat se rozhodla 2 % (1) oslovených.

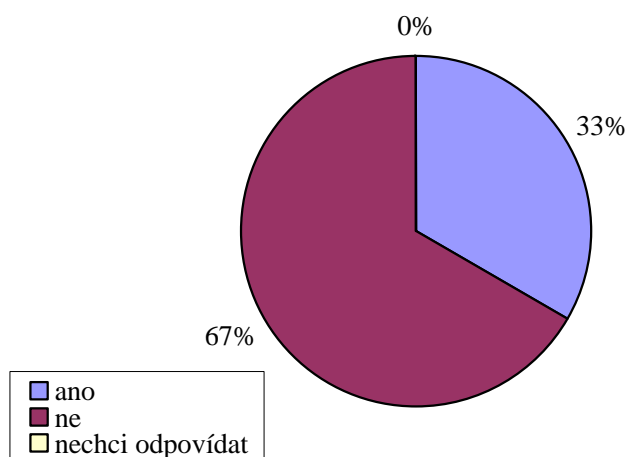
**Graf 35 - Názor na zmenšení odlišnosti homosexuálů vlivem uzákonění registrovaného partnerství v % (k otázce číslo 17)
Vzdělání střední s maturitou**

Zdroj: vlastní výzkum.

Z respondentů se středním vzděláním s maturitou vybralo možnost odpovědi a) ano 48 % (54), možnost b) ne 50 % (57) a možnost c) nechci odpovídat 2 % (2) oslovených.

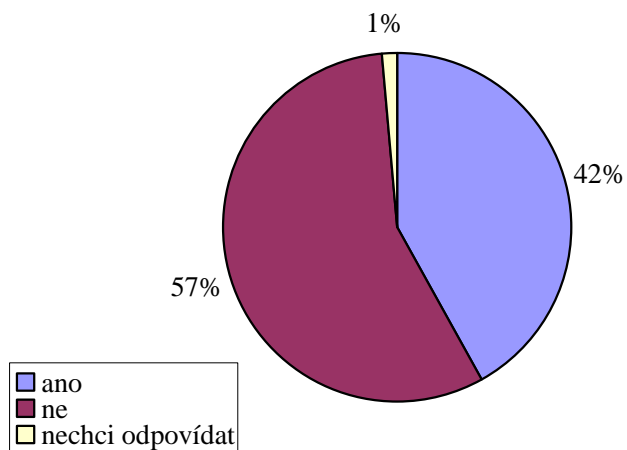
**Graf 36 - Názor na zmenšení odlišnosti homosexuálů vlivem uzákonění registrovaného partnerství v % (k otázce číslo 17)
Vzdělání vyšší odborné**

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených s vyšším odborným vzděláním vybralo možnost odpovědi a) ano 33 % (3), možnost b) ne 67 % (6) respondentů.

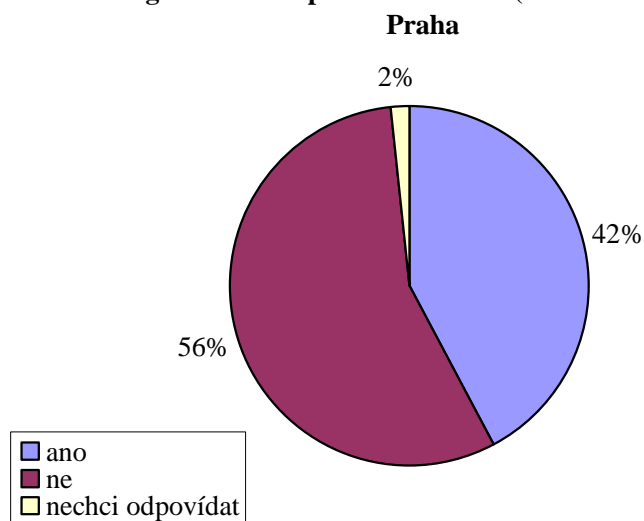
**Graf 37 - Názor na zmenšení odlišnosti homosexuálů vlivem uzákonění
registrovaného partnerství v % (k otázce číslo 17)
Vzdělání vysokoškolské**

Zdroj: vlastní výzkum.

Z respondentů s nejvyšším dosaženým vzděláním vysokoškolským vybralo možnost odpovědi a) ano 42 % (31), možnost b) ne 57 % (42) a varianta c) nechci odpovídat se vyskytla u 1 % (1) oslovených.

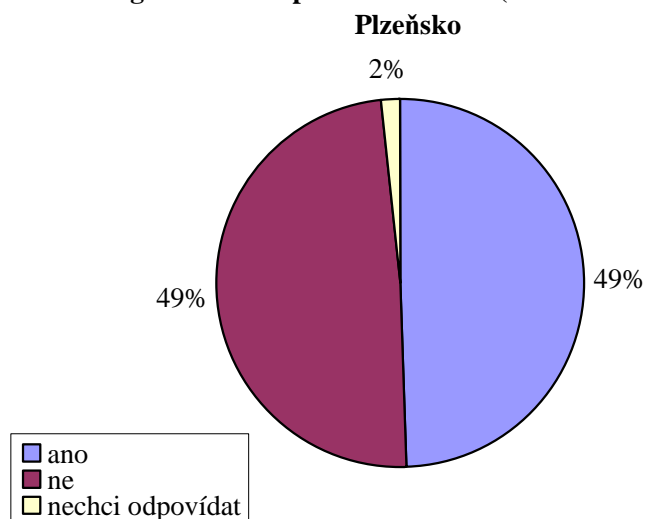
Graf 38 - Názor na zmenšení odlišnosti homosexuálů vlivem uzákonění registrovaného partnerství v % (k otázce číslo 17)

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených respondentů žijících v Praze vybralo variantu odpovědi a) ano 42 % (49), možnost b) ne 56 % (65) dotazovaných a u 2 % (2) respondentů se objevila možnost c) nechci odpovídat.

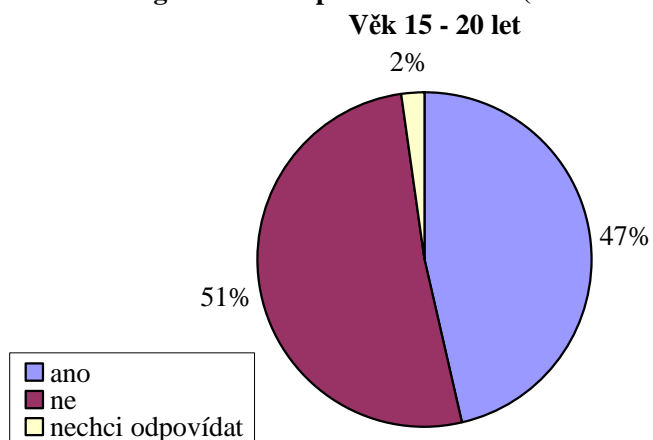
Graf 39 - Názor na zmenšení odlišnosti homosexuálů vlivem uzákonění registrovaného partnerství v % (k otázce číslo 17)

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených respondentů žijících v Plzeňském kraji vybralo variantu odpovědi a) ano 49 % (84), možnost b) ne 49 % (83) dotazovaných a varianta c) nechci odpovídat se vyskytla u 2 % (3) respondentů.

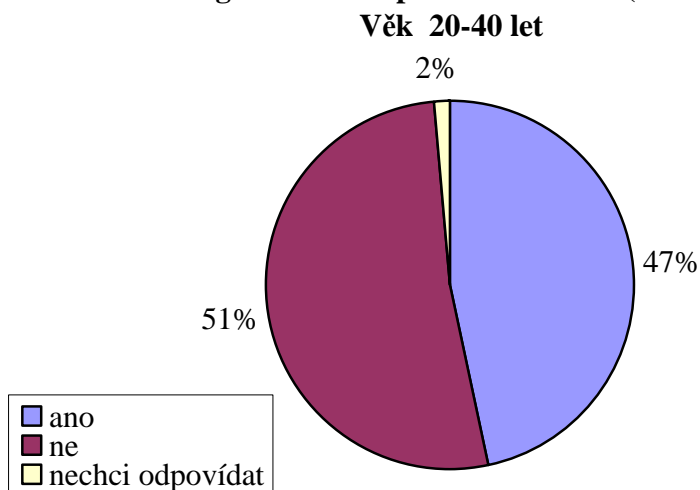
Graf 40 - Názor na zmenšení odlišnosti homosexuálů vlivem uzákonění registrovaného partnerství v % (k otázce číslo 17)

Zdroj: vlastní výzkum.

Z respondentů ve věku 15 – 20 let vybralo odpověď a) ano 47 % (20), odpověď b) ne 51 % (22) a pro možnost c) nechci odpovídat se rozhodla 2 % (1) oslovených.

Graf 41 - Názor na zmenšení odlišnosti homosexuálů vlivem uzákonění registrovaného partnerství v % (k otázce číslo 17)

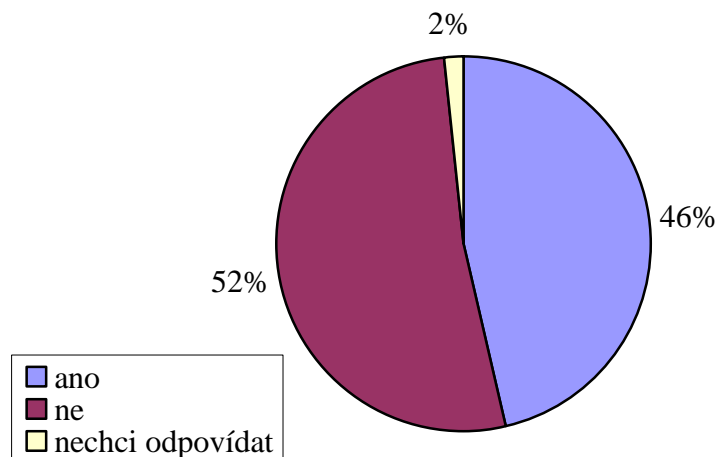

Zdroj: vlastní výzkum.

Z dotázaných ve věku mezi 20 – 40 lety volilo odpověď a) ano 47 % (61) respondentů, odpověď b) ne 51 % (68). Možnost c) nechci odpovídat vybrala 2 % (2) oslovených.

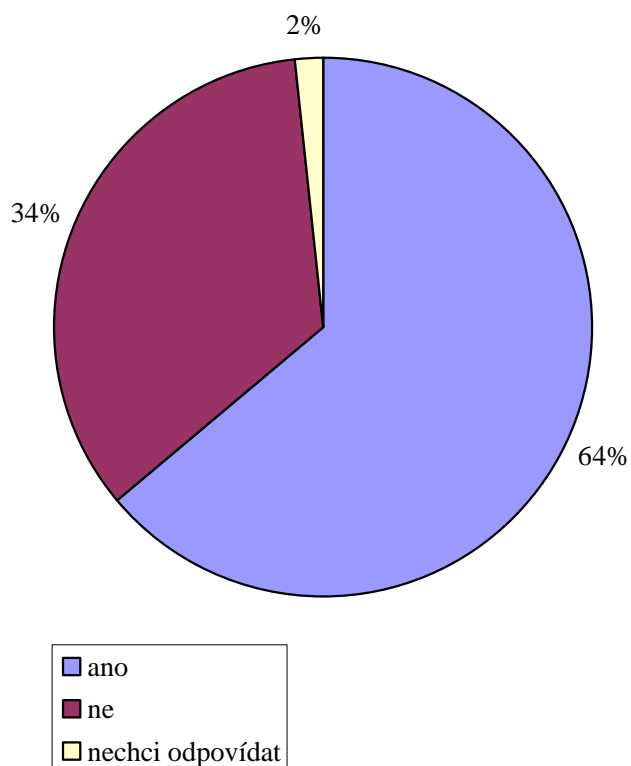
**Graf 42 - Názor na zmenšení odlišnosti homosexuálů vlivem
uzákonění registrovaného partnerství v % (k otázce číslo 17)
Věk nad 40 let**

Zdroj: vlastní výzkum.

Ve věkové skupině nad 40 let se odpověď a) ano objevila u 46 % (52) oslovených, odpověď b) ne u 52 % (58) a odpověď c) nechci odpovídat u 2 % (22) respondentů.

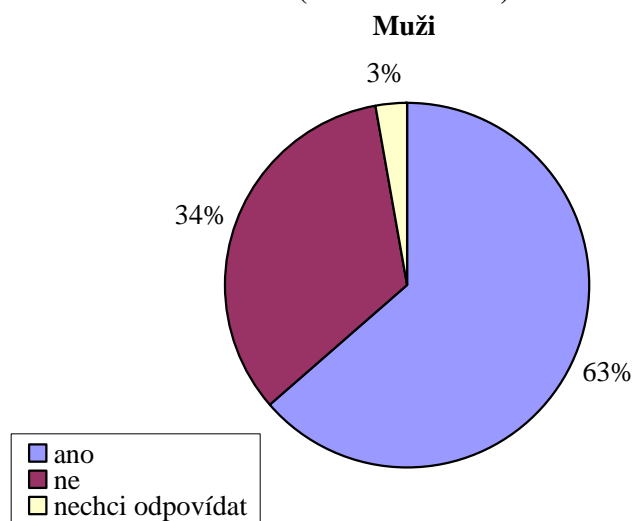
**Graf 43 - Názor na diskriminující dopad přiznání homosexuality v %
(k otázce číslo 18)**

Zdroj: vlastní výzkum.

Variantu a) ano zvolilo 64 % (183) oslovených, pro možnost b) ne vybralo 34 % (98) ze všech respondentů. 2 % (5) dotazovaných se rozhodla pro variantu c) nechci odpovídat.

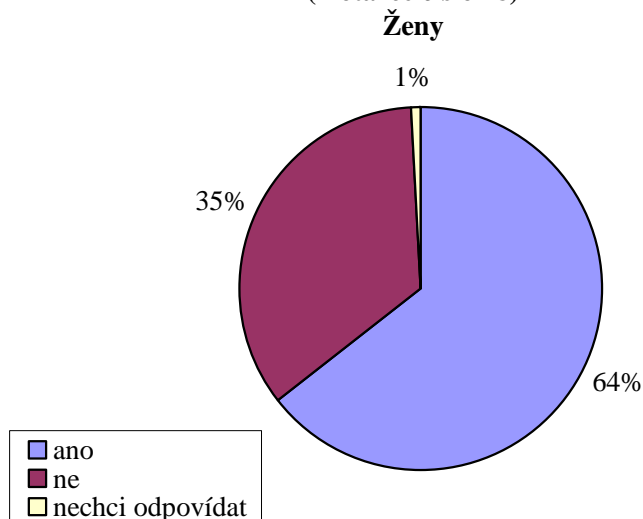
**Graf 44 - Názor na diskriminující dopad přiznání homosexuality v %
(k otázce číslo 18)**

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených mužů vybralo variantu odpovědi a) ano 63 % (91), možnost b) ne 34 % (48) dotazovaných a možnost c) nechci odpovídat byla vybrána u 3 % (4) respondentů.

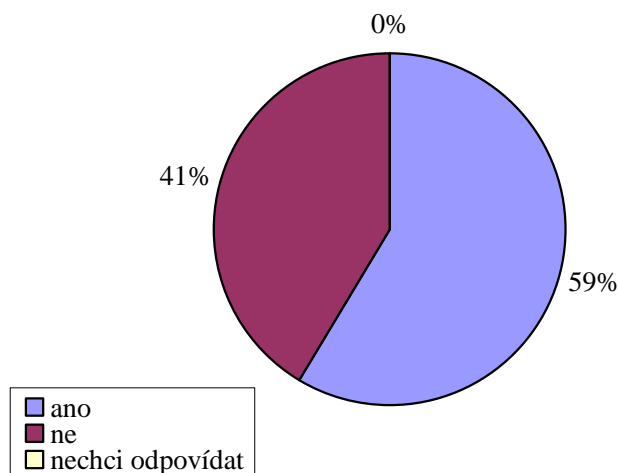
**Graf 45 - Názor na diskriminující dopad přiznání homosexuality v %
(k otázce číslo 18)**

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených žen vybralo variantu odpovědi a) ano 64 % (92), možnost b) ne 35 % (50) dotazovaných a možnost c) nechci odpovídat byla zvolena u 1 % (1) respondentek.

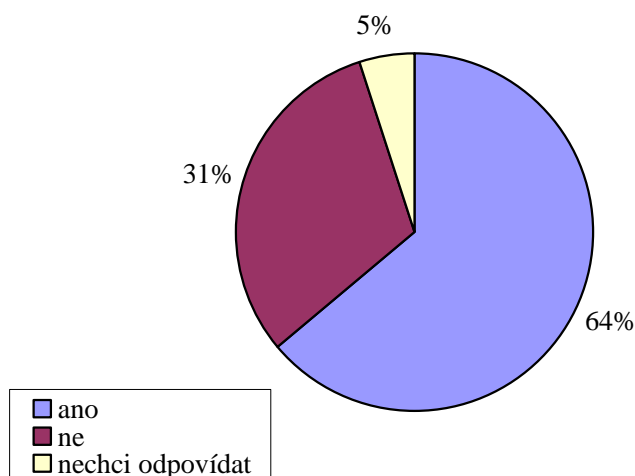
**Graf 46 - Názor na diskriminující dopad přiznání homosexuality v %
(k otázce číslo 18)
Vzdělání základní**

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených respondentů se základním vzděláním vybralo možnost a) ano 59 % (17), možnost b) ne 41 % (12).

**Graf 47 - Názor na diskriminující dopad přiznání homosexuality v %
(k otázce číslo 18)
Vzdělání vyučen/a v oboru**

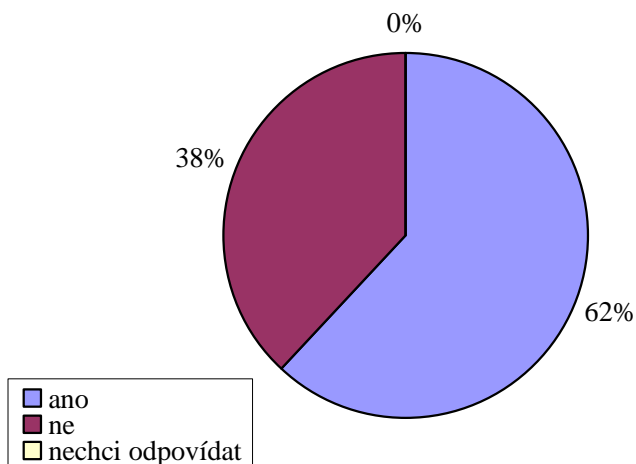

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených respondentů s nejvyšším dosaženým vzděláním vyučen(a) v oboru vybralo možnost odpovědi a) ano 64 % (39), možnost b) ne 31 % (19). Pro variantu c) nechci odpovídat se rozhodlo 5 % (3) oslovených.

**Graf 48 - Názor na diskriminující dopad přiznání homosexuality v %
(k otázce číslo 18)**

Vzdělání střední s maturitou

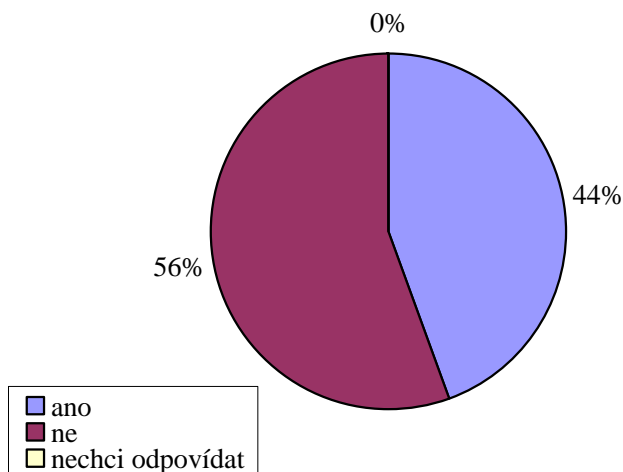

Zdroj: vlastní výzkum.

Z respondentů se středním vzděláním s maturitou vybralo možnost odpovědi a) ano 62 % (70) a možnost b) ne 38 % (43) oslovených.

**Graf 49 - Názor na diskriminující dopad přiznání homosexuality v %
(k otázce číslo 18)**

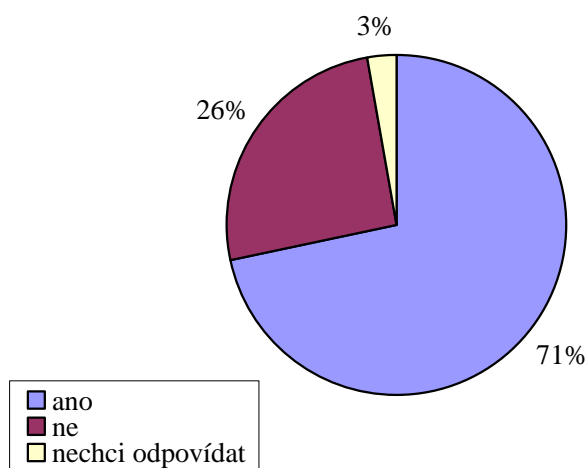
Vzdělání vyšší odborné

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených s vyšším odborným vzděláním vybralo možnost odpovědi a) ano 44 % (4), možnost b) ne 56 % (5) respondentů.

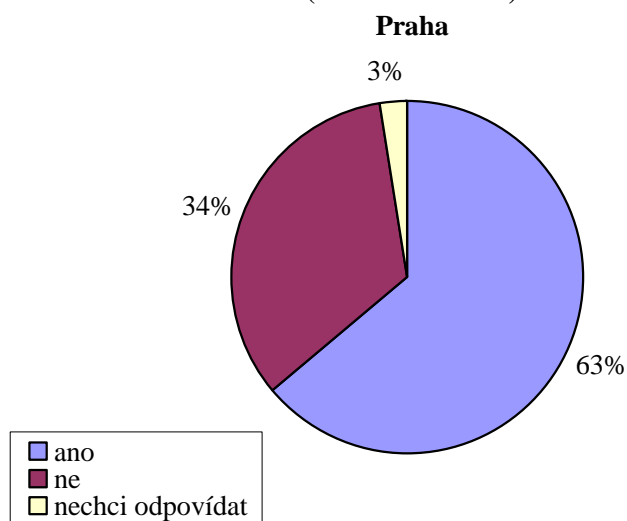
**Graf 50 - Názor na diskriminující dopad přiznání homosexuality v %
(k otázce číslo 18)
Vzdělání vykoškolské**

Zdroj: vlastní výzkum.

Z respondentů s nejvyšším dosaženým vzděláním vysokoškolským vybralo možnost odpovědi a) ano 71 % (53), možnost b) ne 26 % (19) a varianta c) nechci odpovídat se vyskytla u 3 % (2) oslovených.

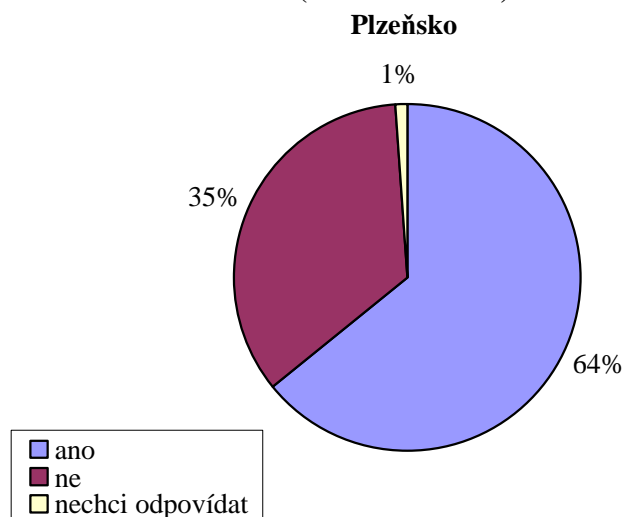
**Graf 51 - Názor na diskriminující dopad přiznání homosexuality v %
(k otázce číslo 18)**

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených respondentů žijících v Praze vybralo variantu odpovědi a) ano 63 % (74), možnost b) ne 34 % (39) dotazovaných a u 3 % (3) respondentů se objevila možnost c) nechci odpovídat.

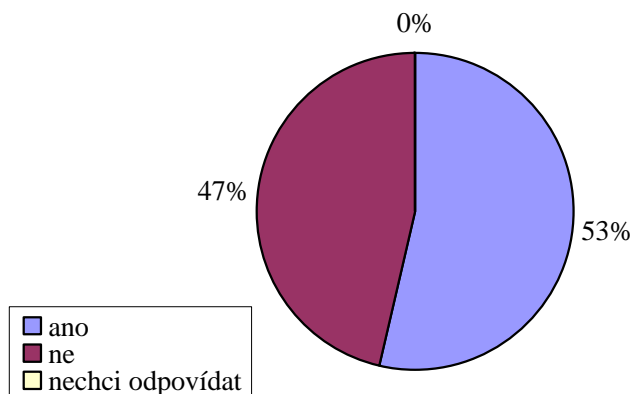
**Graf 52 - Názor na diskriminující dopad přiznání homosexuality v %
(k otázce číslo 18)**

Zdroj: vlastní výzkum.

Z oslovených respondentů žijících v Plzeňském kraji vybralo variantu odpovědi a) ano 64 % (109), možnost b) ne 35 % (59) dotazovaných a varianta c) nechci odpovídat se vyskytla u 1 % (2) respondentů.

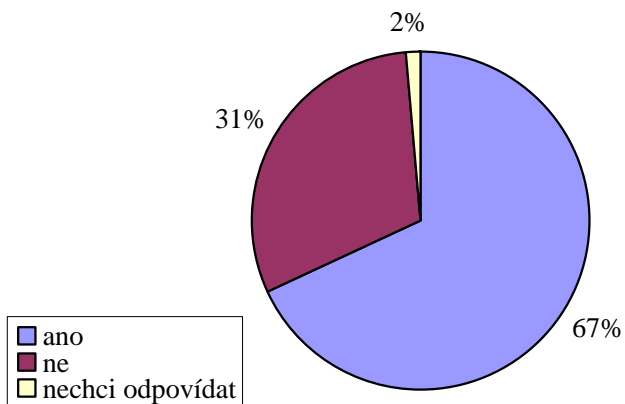
**Graf 53 - Názor na diskriminující dopad přiznání homosexuality v %
(k otázce číslo 18)
Věk 15 - 20 let**

Zdroj: vlastní výzkum.

Z respondentů ve věku 15 – 20 let vybralo odpověď a) ano 53 % (23), odpověď b) ne 47 % (20) oslovených.

**Graf 54 - Názor na diskriminující dopad přiznání homosexuality v %
(k otázce číslo 18)
Věk 20 - 40 let**

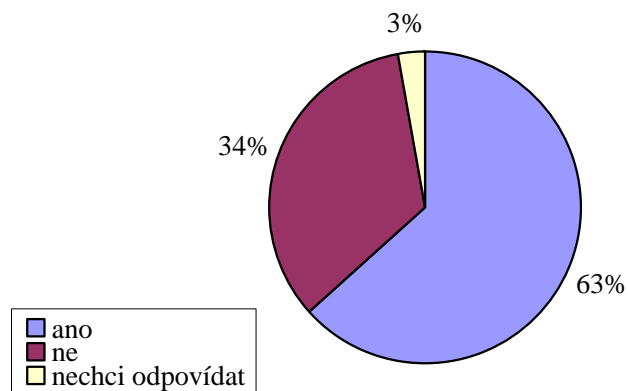

Zdroj: vlastní výzkum.

Z dotázaných ve věku mezi 20 – 40 lety volilo odpověď a) ano 67 % (89) respondentů, odpověď b) ne 31 % (40). Možnost c) nechci odpovídat vybrala 2 % (2) oslovených.

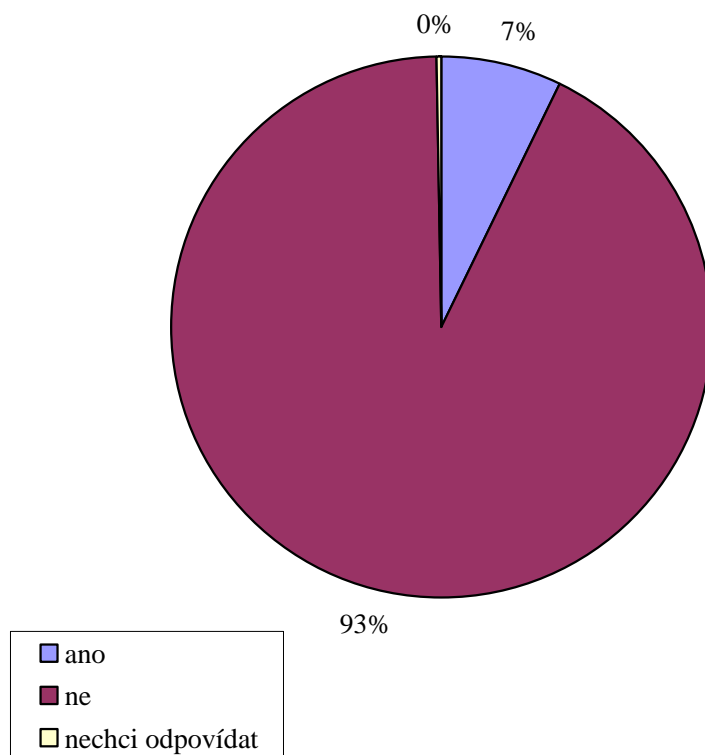
**Graf 55 - Názor na diskriminující dopad přiznání homosexuality v %
(k otázce číslo 18)
Věk nad 40 let**

Zdroj: vlastní výzkum.

Ve věkové skupině nad 40 let se odpověď a) ano objevila u 63 % (71) oslovených, odpověď b) ne u 34 % (38) a odpověď c) nechci odpovídat u 3 % (3) respondentů.

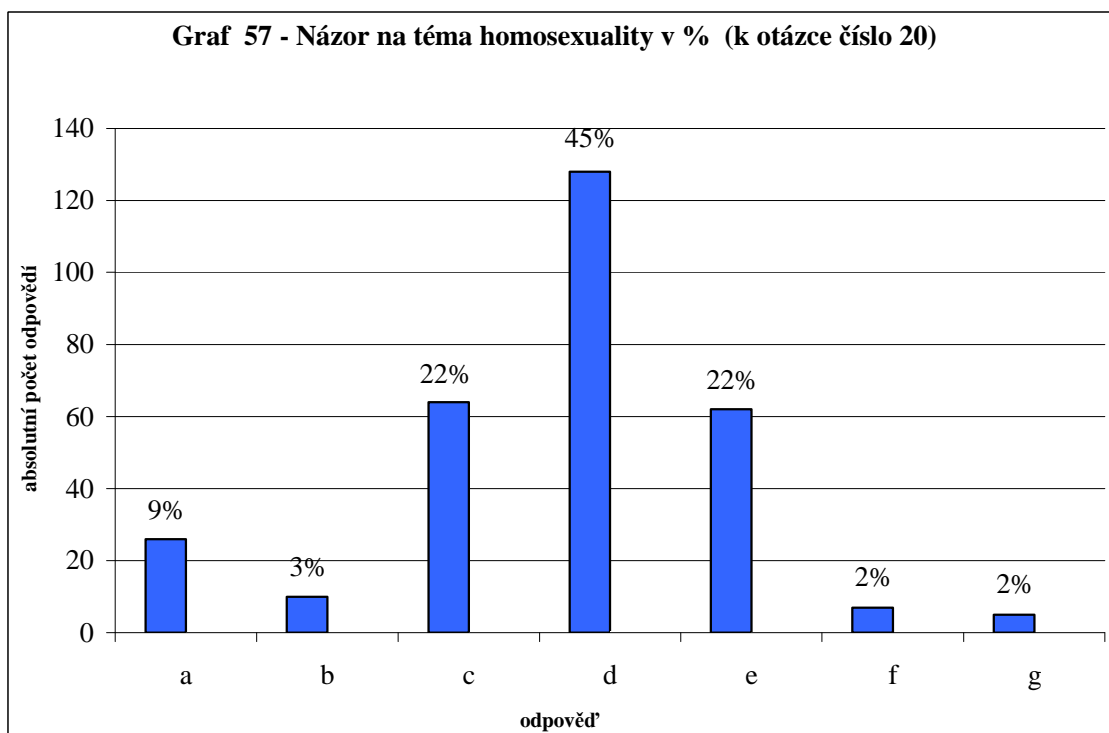
**Graf 56 - Znalost klubu, organizace sdružující homosexuály v %
(k otázce číslo 19)**

Zdroj: vlastní výzkum.

Odpověď a) ano označilo 7 % (21) respondentů, možnost b) ne 93 % (264) oslovených. Varianta c) nechci odpovídat se objevila u 0 % (1) dotázaných.

Na druhou část otázky jaké kluby či organizace respondenti znají, byly nejčastěji uvedeny: Gay iniciativa, SOHO, Gay liga, Lesbická a gay liga. Objevily se i odpovědi: organizace vedená p.Hromadou, gay klub v Praze 5, klub Gejzír, Pinochio, Modrá ústřice.

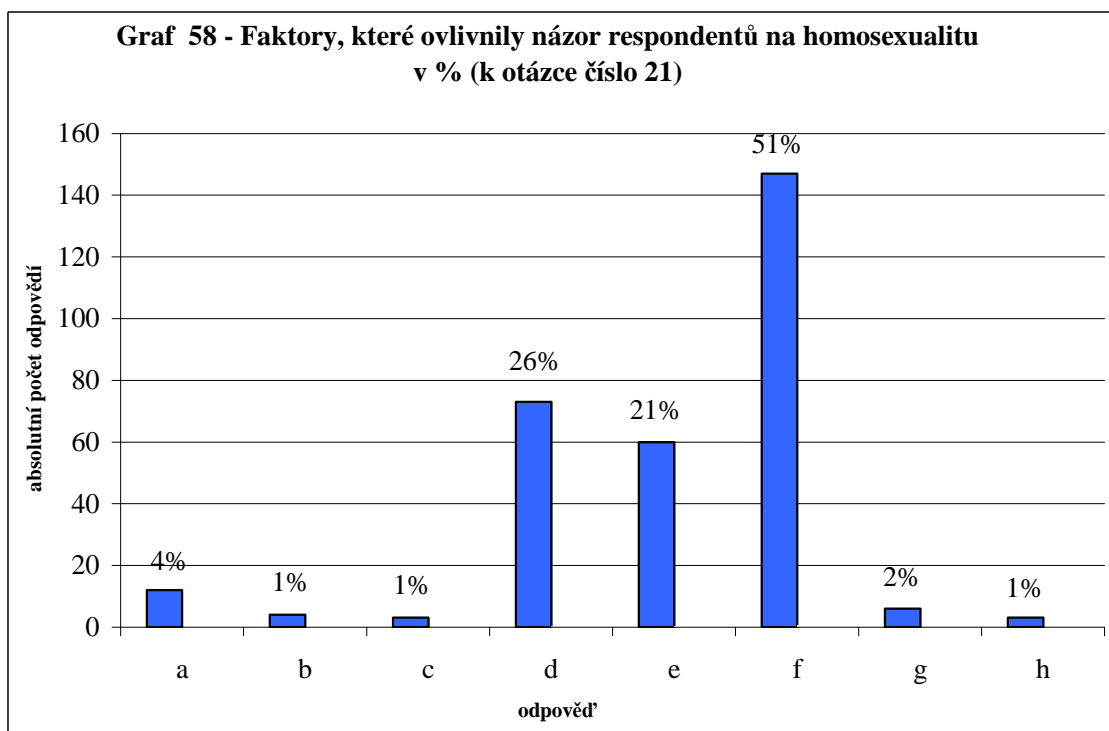
Zdroj: vlastní výzkum.

Možnost a) tabuizované zvolilo 9 % (26) respondentů, možnost b) odpudivé 3 % (10) a možnost c) kde není dost informací 22 % (64) dotázaných. Pro variantu d) zbytečně se z něj „dělá věda“, je to normální se rozhodlo 45 % (128) oslovených, odpověď e) nepříjde mi zcela normální vybralo 22 % (62) dotazovaných. Možnost f) jiné se vyskytla u 2 % (7) respondentů. 2 % (5) oslovených se rozhodlo pro možnost g) nechci odpovídat.

Vícečetné odpovědi (2-3 možnosti) se vyskytly u 5 % (15) dotázaných.

U varianty f) se objevila tato doplnění:

- je to věc každého, ale nemyslím, že by se to mělo nějak řešit
- potřebné – aby homosexuálové nebyli společností diskriminováni
- je to lidské neštěstí
- není to přirozené, příroda to tak nevymyslela
- normální
- patří k životu
- přirozené, ale ne normální

Zdroj: vlastní výzkum.

Variantu odpovědi a) rodina vybrala 4 % (12) dotázaných, možnost b) škola 1 % (4) a možnost c) církev nebo náboženská organizace 1 % (3) respondentů. Pro možnost d) média (tisk, televize, internet) se rozhodlo 26 % (73) oslovených, varianta odpovědi e) osobní setkání s homosexuálně orientovanými lidmi se vyskytla u 21 % (60) a varianta f) nikdo na mě nijak zvlášť nepůsobil u 51 % (147) dotázaných. Možnost g) jiné byla uvedena u 2 % (6) respondentů. 1 % (3) oslovených vybralo možnost odpovědi h) nechci odpovídat.

Vícečetné odpovědi (2-3 možnosti) se vyskytly u 7 % (21) dotázaných.

U varianty g) se objevila tato doplnění:

- mám vlastní názor, ke kterému jsem došel sám
- vlastní zdravý rozum
- nezajímám se o to
- přátelé
- nikdo
- lidé kolem mě – kamarádi aj.

5. Diskuse

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo zjistit názory převládající v české společnosti na homosexualitu a homosexuální orientaci jako takovou, včetně názorů na registrované partnerství jako nový fenomén partnerského soužití.

Graf 1 vypovídá o tom, že z celkového počtu respondentů (286) bylo 50 % žen a 50 % mužů. Jak uvádí WEISS a ZVĚŘINA, v otázkách sexuálních postojů jsou muži ve svých názorech liberálnější než ženy, nicméně i v této oblasti je dle autorů u žen patrný posun k liberálnějším postojům ve vztahu k sexuálním otázkám. Liberálnější postoje než muži mají ženy v názorech na homosexualitu (32). Z grafu 2 je patrné věkové rozložení respondentů. Ve věku mezi 15 – 20 lety bylo 15 % (43) respondentů, mezi 21 – 40 lety 46 % (131) respondentů a do věkové kategorie nad 40 let spadalo 39 % (112) respondentů. Hledisko věku je jeden z faktorů, který má vliv na postoje k homosexuálně orientovaným lidem a partnerskému modelu soužití gayů a lesbiček, neboť lze předpokládat, že lidé vyššího věku mohou být ve svých postojích konzervativnější, mohou mít méně nových informací a menší zájem o jejich získávání. Naopak mladá generace bude ve svých přístupech otevřenější. Graf 3 znázorňuje nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. Mezi oslovenými respondenty mělo 10 % (29) vzdělání základní, 21 % (61) bylo vyučeno v oboru. Vzdělání střední s maturitou uvedlo 40 % (113) dotazovaných. Vyšší odborné vzdělání se vyskytlo u 3 % (9) respondentů a vysokoškolské u 26 % (74) dotázaných. Rovněž úroveň vzdělání je faktorem, který ovlivňuje postoje veřejnosti k LGBT menšině. Z průzkumů veřejného mínění vyplývá, že otevřenější přístup mají lidé mladší a s vyšším vzděláním (17). I velikost domovského sídla hraje roli při výskytu homofobie a heteromornativity (17). Z grafu 4 je patrné, že 59 % (170) respondentů uvedlo trvalé bydliště v Plzeňském kraji (oblast Klatovska) a 41 % (116) v Praze. Rodinný stav respondentů ukazuje graf 5, kdy 34 % (97) oslovených bylo svobodných, 53 % (153) vdaných či ženatých. Rozvedených bylo 11 % (31) respondentů či respondentek a vdov/vdovců byla ve zkoumaném vzorku 2 % (5). K registrovanému partnerství se nepřihlásil nikdo z dotázaných. Graf 6 znázorňuje

sexuální orientaci respondentů. Ze všech dotazovaných se 1 % (2) respondentů přihlásilo k homosexuální orientaci, 96 % (274) pak k heterosexuální orientaci. Jako bisexuální vnímalo svoji orientaci 2 % (7) oslovených, 1 % (3) dotazovaných pak na tuto otázku nechtělo odpovídat. Tyto výsledky vcelku korespondují se zjištěními WEISSE a ZVĚŘINY v roce 1998, kdy se k heterosexuální orientaci přihlásilo 97,5 % mužů a 96,6 % žen a 2,5 % mužů a 3,4 % žen uvedly jinou odpověď (orientace homosexuální nebo nejsem si jist/a) (32).

Graf 7 prezentuje údaje vztahující se k informovanosti o homosexuálních párech. Zmapování informovanosti veřejnosti bylo jedním z cílů práce. Na otázku, zda se respondenti domnívají, že mají dostatek informací o homosexuálních párech jich pouze 9 % (27) zvolilo možnost a) ano, zajímám se o tuto problematiku, znám informace. Možnost b) ne, nezajímám se vybralo 21 % (61) respondentů. Možnost c) informace mám pouze částečné, protože se zajímám pouze příležitostně, např. při diskutování této problematiky v médiích, pak vybralo nejvíce dotázaných, a sice 69 % (198). Z těchto výsledků vyplývá, že informovanost je jen částečná a získávání informací příležitostné. Domnívám se, že v motivaci zájmu o určitou problematiku i v poskytování informací, sehrávají významnou úlohu média. Zajímavá a kvalitní prezentace problému jistě dokáže zaujmout a oslovit širokou veřejnost. Jak uvádí SOKOLOVÁ, až do roku 1989 byli gayové a lesbické ženy v mainstreamových médiích neviditelní, pokud pomineme vesměs negativní reprezentace v různých filmech, jež sloužily pouze jako motivační spouštěče patologických jednání či problematické charakterové vymezení filmových hrdinů a hrdinek. Zahraniční filmy, které homosexualitu a gaye a lesby ukazovaly jako normální a integrální součást společnosti a jež v té době již samozřejmě existovaly, si cestu do českých kin z pochopitelných ideologických důvodů nenašly. Po pádu komunismu to byla především Česká televize, která postupně začala zařazovat do svého programu filmy s gay a lesbickou tematikou a gay a lesbickými hrdiny. Dále k tomuto ještě autorka uvádí - asi nejvýraznější ukázkou proměny obrazu gayů a leseb a vrcholem snah ČT o objektivní publicistiku je již třileté vysílání samostatného otevřeně gay, lesbického a transgender kulturně-politického „pravidelníku“ (původně měsíčníku) LeGaTo, jež ČT prosadila v roce 2003 v rámci

svého deklarovaného projektu podpory společenských menšin (21). Graf 8 vypovídá o povědomí veřejnosti o existenci zákona o registrovaném partnerství. Odpověď a) ano zvolilo 90 % (258) respondentů. 10 % (28) oslovených vybralo odpověď b) ne, tedy nevědělo o existenci tohoto zákona. Podle mého názoru je toto procento poměrně vysoké, vezmeme-li v úvahu, jak široká společenská i odborná diskuse byla vedena v období schvalování zákona o registrovaném partnerství, nicméně koresponduje se zjištěním grafu 7, kde 21 % respondentů uvedlo svůj nezájem o gay a lesbickou tematiku. Respondenti, kteří zvolili odpověď a) ano, pak byli v druhé části otázky dotazováni na zdroj informací o existenci zákona o registrovaném partnerství. Výsledky tohoto zjišťování prezentuje graf 9, největší procento oslovených 92 % (244) vybralo možnost a) z médií (tisku, televize, internetu). Ostatní možnosti již byly vybírány zcela okrajově - možnost b) z odborné literatury volila 2 % (5) respondentů, možnost c) od rodiny, přátel 2 % (6) a možnost d) z osobního kontaktu s příslušníky homosexuální menšiny byla vybrána 2 % (6) oslovených. Možnost e) jinde vybralo 1 % (3) respondentů a doplnili tyto údaje: v zaměstnání dostávám sbírky zákonů, ve škole, v práci. 3 % (8) respondentů pak vybralo u této otázky více než jednu možnost odpovědi, obvykle dvě, např. a) z médií a c) od rodiny, přátel.

Informovanost o registrovaném partnerství jako nové formě partnerského soužití a o jeho právních a sociálních důsledcích znázorňuje graf 10. Téměř čtvrtina oslovených - 24 % (68) vybrala odpověď a) ano, domnívali se tedy, že mají dostatek informací. Odpověď b) ne vybralo 75 % (214) respondentů a 1 % (4) dotázaných se nechtělo odpovídat. Z těchto výsledků, domnívám se vyplývá, že veřejnost ví o existenci institutu registrovaného partnerství jako takovém, ale o jeho dopadech, faktickém významu pro praktický život informace nemá. To ostatně doložily i odpovědi na následující čtyři otázky dotazníku, které zjišťovaly znalost zákona o registrovaném partnerství v oblastech, jež byly prezentovány i v médiích v období schvalování zákona. Otázka 10 se týkala vzniku společného jmění vstupem do registrovaného partnerství. Téměř třetina oslovených - 28 % (79) se domnívá, že vzniká. Jen 7 % respondentů zvolilo správnou odpověď b) ne. Největší procento dotázaných 63 % (182) se vyjádřilo prostřednictvím odpovědi c) neznám dostatečně zákon o registrovaném partnerství. Zbývající 2 %

dotázaných nechtěla odpovídat (graf 11). Otázka 11 zjišťovala, zda veřejnost ví, jestli partner může adoptovat dítě druhého partnera, pokud ho vychovávají společně (graf 12). U této otázky se odpověď a) ano vyskytla u 7 % (17) respondentů. Správná odpověď b) ne u 26 % (74) oslovených, ovšem stejně jako u předchozí otázky i zde největší procento respondentů – 66 % (189) konstatovalo, že nezná dostatečně zákon o registrovaném partnerství. Poněkud příznivější výsledek, prokazující znalost správné odpovědi u 54 % (155) respondentů měla otázka 12, týkající se nároků na sdělení informací ohledně zdravotního stavu partnera. Tato část respondentů vybrala odpověď a) ano, tedy správnou odpověď. Možnost b) ne vybrala jen 4 % (11) respondentů, ale opět vysoké procento – 41 % (117) respondentů volilo variantu c) neznám dostatečně zákon. U 1 % dotázaných se objevila varianta d) nechci odpovídat. To, že více než polovina dotázaných u této otázky zvolila správnou odpověď, je podle mého názoru důsledkem toho, že nárok na možnost informovat se o zdravotním stavu partnera, byl v médiích často prezentován jako jeden z argumentů na podporu přijetí zákona o registrovaném partnerství a jako takový utkvěl v povědomí veřejnosti (graf 13). Poslední otázka ověřující základní znalosti zákona se týkala vzájemné vyživovací povinnosti mezi partnery. Možnost odpovědi a) ano vybralo 24 % (70) dotazovaných, možnost b) ne 7 % (20) a opět největší část respondentů – 68 % vybrala možnost c) neznám dostatečně zákon. Varianta d) nechci odpovídat se vyskytla u 1 % (3) oslovených (graf 14). Pokud shrnu předešlé, u tří otázek ze čtyř téměř 70 % respondentů uvedlo, že nezná dostatečně zákon. Ze zjištěných výsledků vyplývá, že znalost konkrétních důsledků zákona o registrovaném partnerství, které ovlivňují, usnadňují či ztěžují život gay a lesbickým párům, je u veřejnosti malá. Otázkou zůstává, zda je způsobena nezájmem veřejnosti, či je to důsledek nedostatečné nebo povrchní informační kampaně ze strany masmédií. Domnívám se, že úkolem médií, zejména veřejnoprávních je nejen poskytování vyvážených a objektivních informací, ale také volba správného způsobu jejich předkládání, která může být pozitivním motivačním prvkem, jenž povede k probuzení zájmu o danou tematiku. **Na základě výše uvedeného se domnívám, že cíl práce týkající se zmapování informovanosti**

veřejnosti byl splněn a zjištěná data potvrdila hypotézu 2, že více než polovina respondentů nemá dostatek informací o problematice registrovaného partnerství.

Souhlas se schválením zákona o registrovaném partnerství zjišťovala otázka 14. Zde byly odpovědi následující: souhlas se schválením otázky vyjádřilo 77 % (220) respondentů, 19 % (54) nesouhlasilo a 4 % (12) se nechtěla vyjádřit (graf 15). Tento výsledek koresponduje s výsledky průzkumu CVVM z roku 2007, kdy s právem gayů a lesbiček uzavírat registrované partnerství souhlasilo 69 % respondentů (24 % bylo proti) (17). Respektive je vidět pozitivní posun, neboť procento souhlasících se zvýšilo. U této zásadní otázky jsem provedla srovnání názorů jednotlivých skupin respondentů podle pohlaví, vzdělání, bydliště a věku (graf 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27). Ve všech porovnávaných skupinách nekleslo procento souhlasících pod 65 %. U mužů se souhlas se schválením zákona vyskytl v 68 % (98), u ve skupině žen bylo procento souhlasících podstatně vyšší, a sice 86 % (122). To je v souladu se zjištěním Weisse a Zvěřiny, že ženy jsou v postojích k homosexualitě liberálnější než muži (32). Ve skupinách respondentů rozdělených podle nejvyššího dosaženého vzdělání bylo nejvyšší procento souhlasících ve skupině respondentů se základním vzděláním – 86 % (25). Tento fakt je, domnívám se způsobem tím, že ve skupině respondentů se základním vzděláním je zastoupena zejména mládež do 20 let, která je k novým vývojovým trendům ve společnosti otevřenější. Svou roli zde může hrát i fakt, že mladí lidé mají tendenci odmítat vše tradiční. Ve skupině oslovených s vysokoškolským vzděláním se souhlas objevil u 84 % (62) respondentů. Naopak nejméně souhlasících bylo ve skupině s vyšším odborným vzděláním 67 % (6), ale tato skupina byla tvořena pouze 9 respondenty. Druhé nejnižší procento respondentů, kteří vyslovili souhlas, bylo ve skupině vyučených v oboru, a sice 69 % (42). Středoškolsky vzdělaných respondentů souhlasilo se schválením zákona 75 % (85). Z hlediska rozdělení respondentů podle bydliště nebyly mezi respondenty obou skupin velké rozdíly, Pražanů souhlasilo se schválením zákona 75 % (87) a respondentů z Plzeňského kraje 78 % (133). Ve skupinách, kde byl klasifikačním parametrem věk, se potvrdil předpoklad, který byl již doložen i jinými průzkumy veřejného mínění, a sice že otevřenější přístup ke gayům a lesbickým ženám mají mladší lidé (17). Ve zkoumaném vzorku respondentů ve věku 15

– 20 let souhlasilo se schválením registrovaného partnerství 84 % (36) oslovených, ve věkové skupině 21 – 40 let 80 % (104), nejnižší procentuální zastoupení souhlasu se schválením se projevilo u respondentů nad 41 let, souhlas vyslovilo 71 % (80) oslovených. Z předešlého je možné vyvozovat, že významnější rozdíly se objevily pouze mezi muži a ženami, ženy se projeví jako liberálnější skupina a dále se rozdíly projeví ve skupinách klasifikovaných podle vzdělání, kde zaujali nejliberálnější postoj lidé se základním vzděláním a vysokoškoláci. I tato zjištění korespondují s údaji získanými v názorových šetřeních. Průzkumy veřejného mínění tradičně poukazují na to, že k LGBT lidem přistupují v průměru otevřeněji lidé s vyšším vzděláním, liberálové, lidé bez náboženského vyznání, obyvatelé měst, mladší generace, ženy a lidé s osobní znalostí jednotlivců patřících k minoritě (17). Výjimku ve výzkumu z tohoto pohledu tvoří zjištění vysoké tolerance u respondentů se základním vzděláním, ale to je domnívám se, jak jsem již ostatně uvedla výše, způsobeno tím, že v tato skupina respondentů byla tvořena převážně mladými lidmi do 20 let. **Jedním z dalších cílů práce bylo zjistit, zda existují rozdíly v oblasti souhlasu či nesouhlasu se schválením zákona o registrovaném partnerství v závislosti na pohlaví, vzdělání, lokalitě bydliště či věku. I zde se domnívám, že cíl byl naplněn.**

Otázkou 15 byl zjišťován vliv schválení zákona na sociální situaci homosexuálů, respektive zda se respondenti domnívají, že schválení zákona o registrovaném partnerství ovlivnilo významně sociální situaci homosexuálů. Z grafu 28 je patrné, že 66 % (187) respondentů se domnívá, že ano, 31 % (89) oslovených se domnívá, že ne. 3 % (10) oslovených se k této otázce nechtělo vyjadřovat (graf 28). V otázce 16 se respondenti vyjadřovali ke přínosu registrovaného partnerství. Mohli vybrat libovolný počet nabízených odpovědí. Přínos z hlediska zvýšení důstojnosti homosexuálních párů vybralo 48 % (138) respondentů. Pro přínos z hlediska stabilizace soužití homosexuálních párů se rozhodlo 19 % (55) oslovených, snížení zdravotních rizik volilo 18 % (52) dotázaných. Uplatňování lidských práv jedince se vyskytla u 53 % (153) respondentů. Zvýšení ekonomické jistoty vybralo 27 % (76) dotázaných. Vyjádřit k této otázce se nechtělo 6 % (18) oslovených. 46 % (132) respondentů vybralo více než jednu možnost odpovědi, a to v rozsahu od dvou až po pět variant odpovědi. Na

základě těchto zjištění je, myslím, možné konstatovat, že byla potvrzena hypotéza 1 (větší část české veřejnosti vnímá uvedení zákona o registrovaném partnerství jako pozitivní krok pro homosexuálně orientované občany).

Otázka 17 se týkala názorů veřejnosti na snížení stigmatizace gay a lesbických párů v důsledku uvedení zákona o registrovaném partnerství do praxe. Zde se méně než polovina - 47 % (133) respondentů domnívalo, že schválení zákona do praxe přispívá ke zmenšení odlišnosti homosexuální menšiny, 51 % (148) oslovených je toho názoru, že tomu tak není. 2 % (5) dotázaných se nechtěla vyjadřovat (graf 30). I zde jsem provedla filtrování dat na základě pohlaví, vzdělání, místa bydliště a věku (graf 31 až 42) s následujícími výsledky. Muži volili odpověď a) ano ve 40 % (57), oproti tomu ženy byly empatictější, neboť v této skupině volilo ano 53 % (76) respondentek. Lidé se vzděláním základním se domnívají, že uvedení zákona o registrovaném partnerství přispívá ke snížení odlišnosti homosexuální menšiny jen ve 41 % (12), vyučení respondenti uvedli k témuž 54 % (33), středoškoláci 48 % (54), lidé s vyšším odborným vzděláním 33 % (3) a vysokoškoláci 42 %. Z rozdělení podle trvalého bydliště nebyly rozdíly příliš markantní. V Praze se respondenti vyjádřily pro možnost a) ano ve 42 % (49) a v Plzeňském kraji v 49 % (84). Ještě menší rozdíly byly u respondentů rozdělených podle věku. Mladí oslovení do let se pro možnost a) ano rozhodli ve 47 % (20), věková skupina mezi 21 – 40 lety ve 47 % (61) a poslední skupina nad 40 let ve 46 % (52). Vyjadřovat se k této otázce nechtělo 1 %-3 % dotázaných v každé skupině. Domnívám se, že z uvedených dat lze usoudit, že veřejnost shledává schválení zákona o registrovaném partnerství jako pozitivní a významný krok v rámci společnosti, který ovšem sám o sobě nestačí k zrovnoprávnění minority v rámci majoritní společnosti. Otázka 18 řešila obdobnou problematiku, a sice diskriminující dopad přiznání homosexuality pro gaye či lesbickou ženu v jejím životě. Tady se 64 % (183) oslovených respondentů domnívá, že přiznání se k homosexuální orientaci má diskriminující dopad má. 34 % (98) dotázaných se domnívá, že nemá a 2 % (5) se nechtěla vyjadřovat (graf 43). I u této otázky jsem provedla filtrování podle výše uvedených kritérií. Ani zde se výsledky v jednotlivých skupinách nijak markantně nelišily (graf 44-55). Mezi muži a ženami byl pouze 1 % rozdíl, obě skupiny se

domnívají, že přiznání má diskriminující dopad a sice muži v 63 % (91) a ženy v 64 % (92). Ve skupině respondentů rozdělených podle vzdělání se výrazně lišil pouze výsledek u lidí s vyšším odborným vzděláním, kteří měli odpověď ano, tedy má diskriminující jen ve 44 % (4) protipól tvořil výsledek 71 % (53) pro ano u vysokoškoláků. V ostatních skupinách se odpověď ano vyskytovala v rozpětí 59 %- 64 %. I názorové rozdíly ve skupinách respondentů z Prahy a z Plzeňského kraje byly zcela minimální. V Praze je o diskriminujícím dopadu přiznání homosexuální orientace přesvědčeno 63 % (74) a v Plzeňském kraji 64 % (109) dotázaných. Ve skupinách členěných podle věku se objevily rozdíly větší. U mladé generace do 20 let se odpověď ano, tedy přiznání má diskriminující dopad objevila v 53 % (23), ve věkové skupině 21-40 let se tatáž odpověď vyskytla v 67 % (89) a u respondentů nad 40 let v 63 % (71). V jednotlivých skupinách se pak nechtělo vyjadřovat od 0 až do 5 % respondentů. Jak je z těchto vysokých čísel vidět, veřejnost sama si uvědomuje, že diskriminace, v tomto případě z důvodu sexuální orientace, je jako sociální jev ve společnosti přítomna. Tato zjištění, myslím, korelují s jiným výzkumem, který byl prováděn mezi LGB lidmi. Realizovala ho Gay iniciativa v letech 2002 a 2003, a to pomocí dotazníkového šetření Zkušenost s diskriminací v něm uvedlo 65 % respondentů. Čtvrtina respondentů se setkala s některou z forem obtěžování. Mužů bylo 27 % a žen 21 %. Muži i ženy se nejčastěji setkali s homofobními poznámkami. Celkem 7 % respondentů zažilo diskriminaci ve zdravotnictví a 13 % ve využívání služeb (38).

Otázka 19 se týkala toho, zda respondenti znají klub, sdružení či organizaci, která sdružuje homosexuálně orientované osoby. Zde odpověď a) ano, tedy znám, volilo pouze 7 % (21) respondentů. Zbytek, tedy 93 % všech respondentů vyloilo odpověď ne (graf 56). V druhé části otázky, pak dotázaní, kteří projevili znalost nějakého klubu či sdružení, měli svoji znalost konkretizovat a uvést název. Objevily se odpovědi: Gay iniciativa, SOHO, Gay liga, Lesbická a gay liga, organizace vedená p.Hromadou, gay klub v Praze 5, klub Gejzír, Pinochio, Modrá ústřice.

Otázka 20 se ptala, co si respondenti myslí o homosexualitě jako tématu (graf 57). Že je homosexualita téma tabuizované se domnívalo 9 % (26) oslovených, že je to téma odpudivé 3 % (10) respondentů. Jako téma, kde není dost informací, hodnotilo

homosexualitu 22 % (64) dotázaných a 45 % respondentů se domnívá, že se z tohoto tématu zbytečně „dělá věda“, že je to normální. 22 % nepřijde homosexualita jako zcela normální. 2 % dotazovaných se rozhodla uvést vlastní odpověď v možnosti jiné. Objevila se tato doplnění: je to věc každého, ale nemyslím, že by se to mělo nějak řešit; potřebné – aby homosexuálové nebyli společností diskriminováni; je to lidské neštěstí; není to přirozené, příroda to tak nevymyslela; normální; patřící k životu; přirozené, ale ne normální. Z čísel vyplývá, že téměř polovina respondentů nespátřuje v odlišné sexuální orientaci nic zvláštního a poměrně vysoké procento respondentů pak poukázalo volbou svých odpovědí na nedostatek informací v této oblasti. 2 % respondentů se nechtěla k této otázce vyjádřit a vícečetné odpovědi (2-3 možnosti) se vyskytly u 5 % 15 dotázaných.

Poslední otázka 21 zkoumala faktory, které ovlivnily názory respondentů na homosexualitu. K této oblasti zjišťování se vztahovala hypotéza 3 – více než polovinu respondentů v jejich názorech nejvíce ovlivňují média. Výsledky šetření prezentuje graf 58. Největší procento respondentů – 51 % (147) zvolilo u této otázky možnost odpovědi f) nikdo na mě nijak zvlášť nepůsobil. Druhá nejpočetnější odpověď byla d) média (tisk, televize, internet) a to v 26 % (73) a třetí v pořadí byla odpověď e) osobní setkání s homosexuálně orientovanými lidmi u 21 % (60) respondentů, odpověď a) rodina se vyskytla u 4 % (12) respondentů a odpovědi b) škola a c) církev byly shodně vybrány vždy u 1 % (4,3) oslovených. 1 % (3) dotázaných se nechtělo vyjádřit a 2 % (6) vybrala variantu g) jiné. U té se pak objevila tato doplnění: mám vlastní názor, ke kterému jsem došel sám; vlastní zdravý rozum; nezajímám se o to; přátelé; nikdo; lidé kolem mě – kamarádi aj.. **Z výše uvedeného tedy vyplývá, že hypotéza 3 se nepotvrdila, neboť ovlivnění názoru na homosexualitu médii uvedlo jen o něco více než čtvrtina respondentů.** Jistě potěšujícím zjištěním je, že více než pětina respondentů si svůj názor tvořila i na základě osobního setkání s gayi či lesbičkami. Podle mého mínění je však překvapivé, že se více než polovina respondentů necítila v této oblasti ničím či nikým názorově ovlivněna a to zejména ve vztahu k výsledkům zobrazeným v grafu 9, kde 92 % (244) oslovených uvedlo, že informace o existenci zákona o registrovaném partnerství získalo právě z médií. Tento zajímavý rozpor

pravděpodobně vyplývá z působení médií na neuvědomované úrovni, kdy mnohdy zažitá a přežitá stereotypy v zobrazování některých jevů ovlivňují příjemce těchto informací více než si sám uvědomuje. Jak uvádí ve své analýze Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin, zatímco ještě v první polovině 90. let dominovala negativní stereotypizace, sexualizace a komediální či naopak kriminální kontext, zhruba od přelomu tisíciletí se LGBT lidé objevují v kontextu běžného společenského života, ať již jde o dokumenty či různé televizní seriály (17). Rovněž nízké procentuální zastoupení u variant rodina a škola svědčí pro to, že toto téma stále ještě nepatří k často diskutovaným, i když např. sexuální výchova je již běžnou součástí osnov na základních i středních školách. To dle mého mínění koresponduje i s odpověďmi na předešlou otázku 20, kde 22 % respondentů uvedlo, že homosexualita je téma, kde není dost informací a 9 % oslovených stále považuje homosexualitu za téma tabuizované.

Já sama jsem se během dotazníkového šetření přesvědčila, že veřejnost tato problematika zajímá, je-li k tomu vhodně motivována. Řada respondentů mi při předávání vyplněných dotazníků sdělila, že i po vyplnění dotazníku vedli ještě s rodinou, přáteli či kolegy intenzivní diskuse.

6. Závěr

Cílem teoretické části práce bylo popsat, charakterizovat, popřípadě vysvětlit základní pojmy, které se týkají problematiky homosexuální orientace, včetně postojů, které jsou k ní zaujímány v rámci společnosti, soužití gay a lesbických párů, registrovaného partnerství jako jedné z variant soužití, který byl zaveden do života společnost teprve v době nedávné. Cílem praktické části pak bylo zjistit názory převládající v české společnosti na homosexualitu a homosexuální orientaci, včetně postojů k registrovanému partnerství, dále pak zmapovat informovanost veřejnosti v základních znalostech zákona o registrovaném partnerství, ale i to, jak sama veřejnost tuto informovanost vnímá a vyzkoumat, které informační zdroje a faktory ovlivňují postoje veřejnosti. Výzkum byl realizován metodou dotazování, technikou dotazníku, kdy byla oslovena a požádána o spolupráci široká veřejnost v hlavním městě Praze a v Plzeňském kraji.

Z výsledků mého výzkumu pak vyplynulo, že veřejnost ví o institut registrovaného partnerství jako takovém, ale znalost konkrétních aspektů, které jsou významné ze sociálního či právního hlediska, je malá. Těmito zjištěními byla verifikována hypotéza 2. V otázkách otevřeného přístupu a souhlasu se schválením registrovaného partnerství, projevíli respondenti velmi liberální postoje a ze získaných dat bylo možné vyvodit, že instancionalizaci gay a lesbického soužití považovala za pozitivní a prospěšný krok více než polovina, respektive tři čtvrtiny všech oslovených ve zkoumaného vzorku široké veřejnosti. Hypotéza 1 byla tedy potvrzena. Zajímavá zjištění vyplynula v oblasti otázek působení a ovlivnění názorů veřejnosti na gaye a lesbické ženy, které vychází z různých aspektů. Zde data ukázala, že hlavním ovlivňujícím prvkem nejsou média, jak předpokládala hypotéza 3, ale více než polovina respondentů uvedla, že na ně v této oblasti nikdo nijak zvlášť nepůsobil, a to i přesto, že z odpovědí na jinou otázku vyplynulo, že média byla hlavním informačním zdrojem o existenci zákona o registrovaném partnerství. Z uvedeného je tedy zřejmé, že výsledky výzkumu hypotézu 3 nepotvrdily.

Přínos své diplomové práce spatřuji v možnosti využít získané údaje pro cílenější zaměření informačních kampaní. Z dat, která jsem zjistila, je zřejmé, že úroveň informací o LGBT minoritě není dosud v povědomí veřejnosti dostatečná. Za hlubší prozkoumání by jistě stála otázka působení školy v oblasti sexuální výchovy a otázek otevřeného, nediskriminujícího postoje k menšinám.

Potěšujícím zjištěním, v období sběru dat, pro mne bylo, že řada respondentů mi při předávání vyplněných dotazníků referovala o poměrně intenzivních diskuzích, které u nich šetření vyvolalo a to jak v rámci rodiny, tak i na pracovišti. Domnívám se, že každý podnět, který vede k poznávání něčeho nového, či nedostatečně poznaného je přínosem. Znalosti jsou pak předpokladem pro překonávání předsudků a bariér v rámci společnosti.

7. Seznam použitých zdrojů

1. BRZEK, Antonín, PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Třetí pohlaví ?*. 1. vyd. Praha : SCIENTIA MEDICA, 1992. 128 s. ISBN 80-85526-03-4.
2. ELLINGHOVENOVÁ, Renate. *Příliš mladí na sex ? : aneb jak se stát dobrými milenci*. Přel.J. Doubravová. 1. vyd. Praha : Euromedia Group, k.s., 2001. 144 s. Sv.1327. Přel. z: Wie es euch gefällt. ISBN 80-7202-804-9.
3. HRUŠÁKOVÁ, Milada. Zákon o registrovaném partnerství. *Bulletin advokacie*. 2007, roč. 37, č. 2, s. 18-24.
4. Gay.iniciativa.cz. *www.iniciativa.cz* [online]. [2001-] [cit. 2008-04-15]. Coming out. Dostupný z WWW
<<http://www.iniciativa.cz/www/index.php/index.php/index.php/index.php/diskriminace/index.php/diskriminace/index.php/www/index.php/index.php?page=clanek&id=172>>.
5. Gay.Iniciativa.cz. *www.iniciativa.cz*[online].Dva roky registrovaného partnerství v ČR [online]. 2008 [cit. 2008-08-01]. Dostupný z WWW:
6. <<http://www.iniciativa.cz/www/index.php/?page=clanek&id=1534>>.
7. Gay.iniciativa.cz. *www.iniciativa.cz* [online]. [2001-] [cit. 2008-04-28]. Partnerství ve světě. Dostupný z WWW:
<<http://www.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=374>>.
8. Gay.iniciativa.cz. *www.iniciativa.cz* [online]. [2001-] [cit. 2008-04-22]. Psychosexuální vývoj homosexuálů. Dostupný z WWW:
<<http://www.iniciativa.cz/www/index.php/index.php/index.php/diskriminace/ind>

15. KLAUS , Václav. Dopis prezidenta republiky předsedovi Poslanecké sněmovny . In MACH, Petr. *Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné rizik ?*. 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006. s. 11-15. ISBN 80-86547-51-5.
16. KOVÁŘOVÁ, Daniela. Právní úprava registrovaného partnerství. *Právo a rodina*. 2006, roč. 8, č. 7, s. 7-12.(červenec)
17. PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava, RABOCH, Jan. *O sexualitě a partnerských vztazích*. 1. vyd. Praha : Galén, 2005. 200 s. ISBN 80-7262-323-0.
18. Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny . *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. 1. vyd. Praha : [s.n.], 2007. 59 s. Dostupný z WWW: <http://www.vlada.cz/assets/cs/rvk/rlp/PracSk_sex_mensin/ANALYZA_final.pdf>.
19. PROCHÁZKA, Ivo. *Coming out: průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. 2. vyd. Brno : Stud, 2002. 36 s. Dostupný z WWW: <www.iniciativa.cz>. ISBN 80-238-8850-1.
20. RUPP, Leila J. *Vytoužená minulost : Dějiny lásky a sexuality mezi osobami stejného pohlaví v Americe od příchodu Evropanů po současnost*. Přel.V.Sokolová. 1. vyd. Praha: One Woman Press, 2001. 286 s. Přel. z: A Desiret Past: Short History of Same-sex Love in Amerika. ISBN 80-86356-11-6.
21. SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 2. přeprac. vyd. Praha : Portál, 2007. 224 s. ISBN 978-80-7367-250-8.

22. SOKOLOVÁ, Věra. Reprezentace gayů a leseb v mainstreamových vizuálních médiích. In KOUT, Jan, et al. *Mediální obraz leseb a gayů: středoevropská konference při festivalu Mezipatra 2006*. 1. vyd. Brno : STUD, 2006. Dostupný z WWW: <http://www.drba.cz/clanek-lesbicke_gay_rodicovstvi_odbore-141-reprezentace_gayu_a_leseb_v_mainstreamovych_vizualnich_mediich_.htm>. ISBN 80-239-8120-X.
23. SPENCER, Colin. *Dejiny homosexuality*. Přel.J.Melcerová. 1. vyd. Bratislava : Slovart, c1999. 296 s. Přel.z: Homosexuality A History. ISBN 80-7145-302-1.
24. Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu. www.planovanirodiny.cz. *Homosexualita* [online]. 30.1.2006 [cit. 2008-04-25]. Zdroj: Weiss, P.Dostupný z WWW:<<http://www.planovanirodiny.cz/rservice.php?akce=tisk&cislocianku=2006013001>>.
25. ŠTĚPÁNKOVÁ, Martina, ČIŽINSKÝ , Pavel. *Registrované partnerství pro začínající*. 1. vyd. Brno : STUD, 2006. 42 s. Dostupný z WWW: <<http://www.partnerstvi.cz>>. ISBN 80-239-7821-7.
26. Translidé. *Diskriminace sexuálních minorit v ČR >> Translidé << transsexualita a transgender* [online]. 2006 [cit. 2008-05-04]. Pechová Olga. Dostupný z WWW: <<http://www.translide.cz/diskriminace-cr?a=srch>>.
27. VOKURKA, Martin, HUGO, Jan. *Praktický slovník medicíny*. 8. rozš. vyd. Praha : Knižní klub, 2007. 518 s. ISBN 978-80-242-2036-9.
28. www.004.cz > Homosexualita > Druhy homosexuality. *Internetový magazín 004.cz* [online]. 15.7.2005 [cit. 2008-04-24]. Dostupný z WWW:

<<http://www.004.cz/rservice.php?akce=tisk&cisloclanku=2005071511>>.
ISSN 1212-4452.

29. www.004.cz > Mohu být gay? > Sexuální identifikace. *Internetový magazín 004.cz* [online]. 4.7.2005 [cit. 2008-04-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.004.cz/rservice.php?akce=tisk&cisloclanku=2005070430>>.
ISSN 1212-4452.

30. www.004.cz > Homosexualita > Výběr milníků z historie prosazování práv homosexuálů ve světě. *Internetový magazín 004.cz* [online]. 14.5.2007 [cit. 2008-04-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.004.cz/rservice.php?akcetisk&cisloclanku=2007051402>>.
ISSN 1214-4452.

31. WEISS, Petr. *Sexuální deviace*. 1. vyd. Praha : Portál, 2002. 360 s. ISBN 80-7178-634-9.

32. WEISS, Petr, ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. 160 s. ISBN 80-7178-558-X.

33. WILSON, Edward O. *O lidské přirozenosti*. Přel.E.Bakalář a Z.Urban; Přel.z: On Human Nature. 1. vyd. Praha : NLN, spol.s.r.o., 1993. 247 s. ISBN 80-7106-076-3.

34. Zákon č.115/2006 Sb. *o registrovaném partnerství a změně některých souvisejících předpisů* [online]. [cit. 2008-05-28]. Dostupný z [www: <http://www.partnerstvi.cz>](http://www.partnerstvi.cz)

35. ZEMKOVÁ, Pavla. *Nástin sexuologie*. 1. vyd. Praha : Manus, spol.s.r.o., 2001. 111 s. ISBN 80-902318-7-X.
36. ZVĚŘINA, Jaroslav. Sexuolog: Proč nezrealizovat sen českých gayů a lesbiček?. *Českobudějovické listy* [online]. 2006 [cit. 2008-07-20]. Dostupný z WWW:<<http://www.zverina.cz/226/cz/normal/sexuolog-proc-nezrealizovat-sen-ceskych-gayu-a-lesbicek-/>>.

8. Klíčová slova

- gay
- lesbická žena
- homosexualita
- registrované partnerství
- coming out
- homofobie

9. Seznam příloh

- příloha 1: dotazník

7. Domníváte se, že máte dostatek informací o homosexuálních párech:

- a) ano, zajímám se o tuto problematiku, znám informace
- b) ne, nezajímám se
- c) informace mám pouze částečné, protože se zajímám pouze příležitostně, např. při diskutování této problematiky v médiích
- d) nechci odpovídat

8.a) Víte, že existuje zákon č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství, kterým se homosexuální páry mohou zaregistrovat jako partneři ?

- a) ano
- b) ne
- c) nechci odpovídat

8.b) Pokud jste vybral(a) možnost a) ano, kde jste se o tomto zákoně dozvěděl(a):

- a) z médií (tisku, televize, internetu)
- b) z odborné literatury
- c) od rodiny, přátel
- d) z osobního kontaktu s příslušníky homosexuální menšiny
- e) jinde: ..... (doplňte)

9. Domníváte se, že máte dostatek informací o registrovaném partnerství jako nové formě partnerského soužití a o jeho právních a sociálních důsledcích:

- a) ano
- b) ne
- c) nechci odpovídat

10. Vzniká uzavřením registrovaného partnerství v České republice společné jmění partnerů:

- a) ano
- b) ne
- c) neznám dostatečně zákon o registrovaném partnerství
- d) nechci odpovídat

11. Může partner žijící u v registrovaném partnerském vztahu adoptovat dítě druhého partnera, pokud je toto dítě vychováno v jejich společné domácnosti:

- a) ano
- b) ne
- c) neznám dostatečně zákon o registrovaném partnerství
- d) nechci odpovídat

12. Má partner, který žije v registrované partnerství nárok na sdělení informací o zdravotním stavu druhého z partnerů:

- a) ano
- b) ne
- c) neznám dostatečně zákon o registrovaném partnerství
- d) nechci odpovídat

13. Mají partneři žijící v registrovaném partnerství vzájemnou vyživovací povinnost:

- a) ano
- b) ne
- c) neznám dostatečně zákon o registrovaném partnerství
- d) nechci odpovídat

14. Souhlasíte se schválením zákona č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství:

- a) ano
- b) ne
- c) nechci odpovídat

15. Domníváte se, že schválení zákona o registrovaném partnerství ovlivnilo významně sociální situaci homosexuálů:

- a) ano
- b) ne
- c) nechci odpovídat

16. Podle Vašeho názoru je uzákonění registrovaného partnerství přínosné zejména z hlediska (vyberte libovolný počet možností):

- a) zvýšení důstojnosti soužití homosexuálních pár
- b) stabilizace soužití
- c) snížení zdravotních rizik
- d) uplatňování lidských práv jedince
- e) zvýšení ekonomické jistoty párů
- f) nechci odpovídat

17. Domníváte se, že uvedení zákona o registrovaném partnerství do praxe přispívá ke zmenšení odlišnosti (stigmatizace) homosexuální menšiny:

- a) ano
- b) ne
- c) nechci odpovídat

18. Myslíte si, že přiznání homosexuální orientace má diskriminující dopad pro tuto osobu v jejím životě:

- a) ano
- b) ne
- c) nechci odpovídat

19. Znáte nějaký klub, organizaci, sdružení, které sdružuje homosexuálně orientované osoby:

- a) ano
- b) ne
- c) nechci odpovídat

Pokud jste vybral(a) možnost a) ano , jaké:

.....

20. Domníváte se, že homosexualita je téma:

- a) tabuizované
- b) odpudivé
- c) kde není dost informací
- d) zbytečně se z něj „dělá věda“, je to normální
- e) nepřijde mi zcela normální

- f) jiné: ..... (doplňte)
- g) nechci odpovídat

21. Kdo nejvíc ovlivnil Váš názor na homosexualitu a homosexuálně orientované osoby:

- a) rodina
- b) škola
- c) církev nebo náboženská organizace
- d) média (tisk, televize, internet)
- e) osobní setkání s homosexuálně orientovanými lidmi
- f) nikdo na mě nijak zvlášť nepůsobil
- g) jiné: ..... (doplňte)
- h) nechci odpovídat

Děkuji Vám za čas věnovaný vyplnění tohoto dotazníku.